

17 842

- 68

17

[Blank label on the spine]

Ayuntamiento de Madrid

R
486

Ayuntamiento de Madrid

20

passim

LIBRIMI

nores, & primum Catonis disti-
cha Moralia, cum Antonij
Nebriffensis Annota-
tionibus.

disticha amplicius

APVD INCLYTAM GRANATAM.
mense Aprili,

19290

Cum Imperiali priuilegio.

MDLXV.

AD PERQVAM **DVM**
patrem ac clemētissimū Dñm, D. Ioannē Fōs **Archiepi-**
scopum Rosaneñ, ac perinde Epi scopū Burgeñ, Aelij Ari
ronij Nebriffensis Historiographi Regij castigaciones qđ
in libellos, quos appellant minor es, Fœliciter incipiuntur.

Ide quā sim laboris v̄minime recusans, Pater
clemētissime: vt qui p̄ctis uic̄is professione
duplici Salmaticen̄, academię sine tractus;
qui ferias oēs ad scribēdas Principū n̄orum
res gestas cōsecrarim, admonit⁹ tñ ab Arnal
do Guillermo typicę artis egregio artifice: vt libellos quos
dam in quibus post artis grāmaticæ prima erudimēta cōsue
uerūt pueri ad latinas l̄ras initiari, castigarē, castigatosq; offi
cinę suę calcographis imprimendos traderem: nihil mihi in
dulsī, quin homini p̄clare de me merito, & amplitudinis tuæ
clētī obseruātissimo morē gererē. Itaq; successiuis quibusdā
horis, quas otio meo reseruauerā: percurri opuscula illa, quę
diu fuerant vellibrariorū negligentia, vel potius p̄ceptorū
ignorātia deprauata, Dispunxi, q̄ redundabant, induxi q̄ de
fuerāt, restitui in suum ordinem, quę fuerāt inuersa, Deniq;
oēs clausulas per cōmata & cola ecclesiastico more distinxi.
Sed dices tu fortasse Pater amplissime: qđ attinet ad me tuus
iste labor, quod ad eruditionem tuā spectat: nihil profecto,
Qđ ad sacrificulos sacerdotescq; tuos; quorū innumere multi
tudini p̄sides, quibus per te cōsultū esse oportet: q̄ plurimū.
An nō ad summum sacerdotē pertineat discernere, qui libri
& quales, & a qb⁹, & quomodo sint legēdi: Sed de his rebus
alias sum pluribus cū amplitudine tua cōmētatus, atq; si de
deris tēpus, locumq; pluribus agā. Nunc ad rem descendo.
Libellus qui sub inscriptiōe Catonis, vel sub incerti autoris
titulo inter puerorum manus vulgo circumfertur: cuiuscūq;
tādem is sit; continet profecto materiā religiosam: & qđ ad cō
ponēdos etatis illius mores plurimum cōducatur: cōstatq; satis
venusto neq; cōtemnendo generis versu, Atq; vtinā quē ad
modum hoc opus grāmaticorum omnium consensu quodā

incredibili passim receptum: vt prima literarum rudimenta
 intrantibus ab eo enarrandi exordium tradant: ita oēs coniu-
 rarent in excidium perniciemq; illius, quod insequitur, ope-
 ris sub honesto & magna pollicēti indice: de cōtemptu mun-
 di. Nam Floretus & Quinq; clauēs & Mensē doctrinā: &
 huiusmodi literarum quisquiliā: non modo legendas: sed si
 forte in manus inciderint: lacerādas, aut igni subiiciēdas, aut
 in myropolia, vnde cuculifiant: mittēdas censeo. Magistra-
 tusq; nostros demiror: cum in scholarū structuris diligēdaq;
 materia & architectis, ceterisq; opificibus tam sint diligētes,
 in eo, quo potissimum res literaria constat, carodāo quodā
 somno indormiant: vt neq; quid legendum: neq; quid abigē-
 dum sit ab scholis curent: sinantq; professorū arbitrio: vt pro-
 libine stulticiam suam perdoceant. Subitq; animum meum
 frequenter quādam puerorum nostrorum cōmiseratio: qui
 tempora sua coguntur insumere in illis operibus: q̄ non mo-
 do non ediscenda: sed fugienda execrādaq; sunt. Pudet me
 exterarum gentium: non dico nunc Italorum, q̄ iure sibi vin-
 dicarunt; vt soli bonarum artium cultores habeātur: sed Gal-
 lorum: Germanorū: Saxonum: Dalmatarum: qui nos iam
 hoc nomine subsannant: ludibrioq; habēt: qd' has nugas in-
 ter nos versari patiamur. neq; id tantum in vicis, castellis, mu-
 nicipijs: sed in vrbibusq; & in media luce pulcherrimi hu-
 ius nri gymnasij: in quo ignauissimus quisq; audet palā deli-
 ramenta sua vel ab alijs accepta, p̄fiteri. Quin potius, si quod
 literarū portētum vsquā cōcipitur: hic parturitur: hic ēdiur:
 hic educatur. Sed hęc alio in loco deplorabunt cōmodius.
 nūcad Catonē redeamus. Sūt in libello illo cōplura, q̄ pro-
 pter antiquitatū ignoratiā p̄perā a p̄ceptorib⁹ enarrari cōsue-
 uerūt. Quale est distichon illud in quo pleriq; oēs herent.
 Rem tibi quam noscis aptam, dimittere noli;
 Fronte capillata posthęc Occasio calua,

Omitto nūc enarratorū insōnia: q̄b⁹ scip̄os in foelicesq; di-
 scipulos torquēt: q̄ q̄ sint frivola: inania: neq; satis coherētia:
 ex sequētib⁹ apebit. Sed p̄ huius distichi expositiōe aduertē-
 dū: qd' apud gr̄ecos s̄ngebat̄ deus, q̄ vocaret̄ Ceros: effinge-
 batq; puer i prima etatis pubertate; vñ dicta est euceria: quā

Cicero. Cicero in quarto de finibus interpretatur: statim opportunitatem hanc
Aufoni⁹. Aufoni⁹ poeta Burdegalensis occasione sexu muliebri vocat,
 de qua extat illi⁹ epigramma Iulicet: qd' libuit hoc in loco ap
 ponere: quonia ex eo aptissime liquet distichi nostri sensus,
 Cuius opus: Phidiae: qui lignum Palados eius,
 Quicq; Iouem fecit tertia palma ego sum,
 Sum dea quae rara, ac paucis occasio nota,
 Quid rotulae insistis: stare loco nequeo.
 Quid talaria habes: volucris sum, Mercurius quae
 Fortunare solet: trado ego cum volui.
 Crine tegis faciem: agnosci nolo. Sed heus tu,
 Occipiti caluo es: ne tenear fugiens,
 Que tibi iunta comes: dicat tibi, dic rogo quae sis:
 Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit,
 Sum dea, quae facti non factiq; exigo poenas,
 Nempe vt poeniteat: sic Metanoea vocor.
 Tu modo dic quid agat tecum: si quando volaui,
 Haec manet: hanc retinent: quos ego praeterij,
 Tu quoq; dum rogitas; dum precontando moraris,
 Elapsam dices me tibi de manibus.

Cuius epigramatis sensus hic est. Erat occasionis simulachrum
 in media via ex ere siue ex alia materia expressum: qd' intus
 quispiam ex pterentibus: qrit ab eode. Cuius opus est: id est qis
 artifex effinxit te: Cui simulachrum respodet: Phidiae, subaudi
 sum opus. Qui fecit signum, id est statuam, vnde sigillum parua sta
 tua, & sigillaria locus Romae vbi statuam vedebant Pallados,
 mineruam; & eius Phidiae, qui fecit Iouem, Plinius libro, xxxiij,
 Phidias pter Iouem olympium, quem nemo emulatur: fecit ex
 ehore Mineruam Athenis. Tertia palma ego sum, i. tertium op⁹,
 quo Phidias de caeteris opificibus victoriam cum lauda reporta
 uit, Quae rara & paucis nota, quia rerum gerendarum oppo
 tunitas & occasio raro contingit & a q; paucissimis cognoscit.
 Quid rotulae insistis: innitebatur Occasio summis pedum digi
 tis rotulae, hoc est pilae: quia figura nulla est ad motum aptior.
 Itaq; perit viator, cur tam lubrico loco pedum digitos fixerit; ad
 quod Occasio respodit; se nunq; aliquo in loco stare diu co
 sueuisse, Quid talaria habes: erant talaria aeg: quas Mercurius

Plinius.

legationem aliquā deorū obiturus pedibus aptabat: quo
 citius mā data volās perageret. Vergilius, iij. encidos ac pri-
 mum pedibus talaria nectit aurea. Itaq; viator q̄rit, cur in pe-
 dibus alas habeat. Cui occasio respondet; qd' est volucris: ci-
 toq; p̄transiens. Mercuriusq; aliud quoq; dicit se habere, qd'
 est sibi cum Mercurio cōmune; idq; est, qd' potest cui velit
 dare lucrū; vnde & mercatorū peculiaris de⁹ est Mercurius:
 atq; (vt Plautus inquit in āphitryone) mercimonij semundis plautus.
 v̄dūdisq; p̄est. q̄ solet fortunare .i. p̄ fortunā p̄sp̄rā dare.
 Persius, Mercuriumq; accersis fibrada fortunare penates .i. persius.
 fortunatos esse. Trado ego cū volui: quia re vera om̄e mer-
 catorum negociū occasiōe atq; opportunitate cōstat: ex qui-
 bus lucrū aut dānū sequit̄. Crine tegis faciem: subaudi cur,
 nā interrogat cur frōtem crinibus obūbret. Ad quod Occa-
 sio respōdet; qd' id facit, ne agnoscat. quia vt supra dixit pau-
 cis nota est. Occipiti caluo es: subintelligendum quoq; cur.
 Interrogat em̄ cur habeat occiput. i. p̄tē capitis posteriorē de-
 caluatā, vbi solēt esse copiosi crines: cum p̄sertim illos habeat
 p̄p̄siores in frōte, q̄ cōsuevit esse nuda; ad qd' Occasio re-
 spōdet, ne cum fugiā; quia officiū meū est, nunq; eodem in lo-
 co p̄manere; ne ijs a qb⁹ fugio, relinquā ansas, ex qb⁹ possint
 me cōphēdere, atq; subinde retinere. Quē tibi iūcta comes?
 vbi occasiōis imago erat: apponebat & signum Pœnitētię q̄
 gr̄ce dicit̄ metanoēa. Interrogat itaq; curiosus ille viator: q̄
 sit illa q̄ accedit Occasiōi q̄si comes. Ad qd' occasio r̄ndet, a co-
 mite sua poti⁹ q̄ ad se id q̄ri debere: vñ subdit. Dicat tibi .i. pe-
 te ab illa; & dicat tibi, qd' a me petis. Dic rogo q̄sis: viator &
 de noie & de officio q̄rit; ad qd' vtrūq; metanoēa r̄ndet. Sum
 dea. nā hęc oia, q̄ moralib⁹ cōtingūt, ab antiq; illis gr̄cis et la-
 tinis p̄numinib⁹ colebant̄. cui Cicero, nescio an vspiā Cicero
 pœnitētię vta⁹ noie. Quē facti et nō facti, q̄a pœnitētia seq̄t̄:
 ex vtroq; vel qd' nō intellecta tēpis opportunitate aliqd' fecim⁹:
 vel facere omisimus. Exigo pœnas. i. punio vtroq; q̄ ad-
 uersa occasiōe aliqd' fecerūt aut nō fecerūt. Nēpe vt pœniteat
 .i. q̄a illos fecisse, aut nō fecisse pœnitet: in hoc punio illos, et sic
 vocor metanoēa. qd' (vt dixim⁹) interpretat̄ pœnitētia; a meta-
 noeo; qd' est pœnitico; si latine sic dici posset. Tu mō dic quid⁹

agat tecum: q̄rit rursus ab Occasiōe: viator: q̄ societas aut cō-
 municatio possit esse inter deastā dispares; vt altera iuxta al-
 terā ponat. Ad qd' Occasio respondet. si quādo volaui, quā
 dixerat supra q̄ habebat talaria; & q̄ erat volucris. Hæc ma-
 ner ad puniēdū scilicet eos, qui nō sunt vsi fœliciter occasiōe:
 vnde sequit̄. hanc retinēt: scilicet pœnitentiā facti & nō facti.
 Quos ego p̄terij. i. reliqui: & quibus nō fui propicia. Tu q̄q̄.
 sensus est. o spectator qui forte hoc tēpore qd' interrogando
 perdis aliquid: qd' eras factururus: fortasse occasionem amittes:
 quādo deinde pœnitentia sequat̄: dices me elapsam esse ma-
 nibus. i. fugisse te: vt non faceres, qd' potuisset suo tēpore atq̄
 opportune fieri. Iam profecto intelligis o lector, in quo sen-
 su accipiēdum sit, qd' pseudo Cato dicit. Rem tibi quā noscis
 aptā. i. esse tibi accōmodā & vtilē, noli dimittere. i. statim arri-
 pe: ne occasio elabatur: & subdit: quia occasio est capillata frō-
 te. i. qd' Ausonius dixit. Crine tegis faciem: vt scilicet a paucis
 agnoscat̄. & post hæc, i. in parte posteriori, hoc est in occipitio,
 est calua. hoc est, ne ex crinibus cōprehendi possit: cum effu-
 git semel. Cōfer nūc obsecro cum superioribus nugas, quas
 isti blaſterāt: & tenebras quibus inuoluūt ea, q̄ sunt clara, &
 ipsa luce splēdidiora. Sed neq̄ soli grāmatici in hac parte pec-
 cāt: sed etiā seuerioris disciplinæ p̄fessores in errore pari ver-
 sant̄: immo fortasse maiori: quāto maius accipit̄ detrimētum
 ex ignoratiōe rerūq̄ yborū, vt qd' in ipso statim proœmio
 Aphorismorum Hipocratis legit̄. Vita breuis, ars longa, tē-
 pus acutū. sic enim perperā vertit interpret̄: p̄ eo qd' esse de-
 buit occasio p̄cēps. Nam quid ineptius dici potuit: q̄ tēpus
 acutum afferre aliquid difficultatis medicinæ studioso. Atqui
 Theodorus Gaza, & Laurentius Laurentianus sic verterūt.
 occasio p̄cēps, quoniā oportunitas dandæ potionis: capi-
 piendi cibi: detrahendi sanguinis breui momēto p̄terlabitur.
 neq̄ facili cognosci potest, & de occasione satis.

Si deus est animus.

IN eiusdem operis limine distichon illud positū vulgo non
 exponitur recte: neq̄ ex mente autoris. Si hic nō dubitan-
 tis est, sed raticionantis. Cū dicunt qd' deus est animus, quo-
 modo & Platonici dicunt: deum esse mundi animā, aut quo-

modo & Platonici dicunt: deum esse mundā animā. aut quō
modo sē sacrę dicūt: qđ deus est spūs. Sed e diuerso poti⁹, qđ
animus noster est deus. hoc est diuinus. siue vt quidā dixerūt:
quādā dei portio. Est autem huius carminis sensus ex sexto
Ciceronis libro de republica ad verbū deliniat⁹. Vbi Paulus Ciceronis
emilius in somnis Scipionem Africānū minorē, his v̄bis
alloquit. sic habeto te nō esse mortalem, sed corpus hoc. necq̄
enim tu is es: quem forma ista declarat: sed mens cuiusq̄ est
quisq̄. nō ea figura: quę digito mōstrari potest. Deum te igit̄
scito esse: si quidem est de⁹ qui viget, qui sentit, qui meminit,
qui puidet. Et post multa q̄ de animi immortalitate scribit: ilico
subiungit. hunc tu exerce optimis in reb⁹: qđ tantum valet:
quātum id qđ Cato noster dixit. Hic tibi p̄cipue sit pura mē-
te colēdus. id est exercēdus; sic terra dicit̄ colī & artes omnes.
Exercendus itaq̄ & colendus animus est virtutum studio, q̄
citra laborem acquiri nō possunt. iuxta illud Hesiodi. Sudorē
posuere dei virtutis ad arcem. vnde statim sequit̄. Plus vigila
semper. &c. Quod vero interponendo dixit, nobis vt carmi-
na dicunt. pleni sunt huius sententię poetarū libri. Vergili⁹ Vergili⁹
Ouidius.
Iuuenal.
Aratus.
Paulus.
Hierony.
Hierony.
Aristotē.

Leges cupiunt vt iure regantur.

In disticho eiusdem operis.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato.

Ipsę etiam leges cupiunt: vt iure regantur.

Subest reconditus quidem sensus: nectam vulgaris quam
iste interpretantur. Est autem huius casī sententia: quod le-
ges scriptę promulgantur, vt vniuersum obseruentur: & eo
nomine iustę sunt: volunt quandoq̄ corrigi a iure anima-
to: hoc est, a bono & æquo iudice: qui ab Aristotele epici-
cus dicitur, & ipsa equitas & bonitas quę epicia vocat̄: ab eodē
& correctio legis dicitur, epicin ex æquitate cum bonitate

legem interpretari: non secūdo iuris rigorem: qđ idem autor
vocat acribodicæon/hoc est ius districtum & asperum: quod
lex prima frōte p̄cipere videt̄, sed qđ legislator ipse qui legē
tulit, si adesset vtrūq; censeret. Itaq; nō simpliciter est idē eq̄tas
& bonitas: qđ iustitia est: neq; id bonum & æquum qđ iustū:
sed neq; sunt tñ genera diuersa. Nā & æquum & bonū quo-
dāmodo iustum est: nō quidem scriptum, sed quemadmodū
dixim⁹ ab animato iure inductum. Cum itaq; Terentius in
Adelphis scribit: nō necesse habeo omnia p̄ meo iure agere:
ius in priori illa significatiōe accipit. vbi Donatus. Ius (inquit)
est qđ omnia recta & inflexibilia exigit. Cum vero dicit au-
tor, qđ ipse leges cupiunt: vt iure regatur; de emendatiōe le-
gis intelligēdum est. In quo etiā sensu accepit iuris cōsultus
in titulo de iustitia & iure. Ius (inquit) est, ars boni & æqui,
cuius merito quis nos sacerdotes appellat. Neq; est aliud bo-
num & aliud æquū, qđ Accursius eo in loco putat: sed quē-
admodū natura cōiūctasūt: ita & a græcis vno appellat no-
mine vtrūq; (hoc est) epijces: cui qđ apđ latinos vnum non
est inuentū: duo sunt excogitata: q̄ illud rēp̄sentarent; hoc est
(æquum & bonum) qđ est scripti iuris (vtrūq; nūc loquunt̄)
quoddā temperamentum. Nā a latinis summum ius appel-
latur: potius quam strictum, aut rigidum: quod dicimus ab
Aristotele vocari acribodicæum. Terentius in heautō, verū
illud Chreme dicunt: ius summum sæpe summa malicia est.
Cicero in primo de officijs. Existunt etiā sæpe iniuriæ calum-
nia quadā & nimis callida iuris interpretatiōe: ex q̄ illud sum-
mum ius/summa iniuria factum est, iā tritum sermone p̄uer-
bium. Idem p̄ Cecina, non minus laborat Cecina ne summo
iure egisse/ q̄ ne certum ius obtinuisse videatur. Columella
in. j. dere rusti. summum ius antiqui summā crucē putabant.
Vitium autem hoc, qđ leges a iure animato corrigi debeāt:
nō tam ipsius legis aut legislatoris, q̄ ipsi⁹ materię natura cō-
tingit: q̄ ita est variabilis: vt nulla certa quadā ratione prou-
deri possit. Quod igitur deest legi/iudicio boni & æqui viri
supplendum relinquitur.

LIBELLVS

QVI INSCRIBITVR CATO,

de præceptis vitæ communis.

Vm animaduertentē quā plurimos homines grauiterrare in via morū: succurrendū & cōsulēdū opinionioni eorū fore existimaui: maxime vt gloriose viuerent, & gloriā contigerent. Nūc te fili charissime docebo; quo pacto mores tui animi cōponas. Igit̄ ita legito mea

præcepta, vt itelligas. Legere em̄ et nō itelligere, negligere est.

Itaq; Deo supplica.

Parentes ama.

Cognatos cole.

Datum serua.

Foro te para.

Cum bonis ambula.

Ad consiliū ne accesseris, an
tequam voceris.

Mundus esto.

Saluta libenter.

Cede maiori.

Mutuū da.

Cui des videto.

Magistrum metue.

Verecundiam serua.

Rem tuam custodi.

Diligentiā adhibe.

Familiam cura.

Conuiuia raro.

Quod satis est dormi.

Coniugem ama.

Iurandum serua.

Vino te tempera.

Pugna pro patria.

Nil temere credideris.

Meretricem fuge.

Liberos erudi.

Blandus esto.

Irasci ab re noli.

Neminem irriseris.

In iudiciū adesto.

Existimationem retine;

Iracundiam tempera.

Esto ad prætorium.

Disce literas.

Consultus esto.

Benefacito bonis.

Ne esto maledicus;

Virtute vttere.

Trocho lude.

Aleas fuge.

Tu te consule.

Nil temere credas.

Parentes patienter vince.

Minorem ne contempseris.

Nil arbitrio virium feceris.

Patere legē, quā ipse tuleris.

Beneficij accepti memor esto.

Miserum noli irridere.

Minime iudica.

Alienum noliconcupiscere.

Illud stude agere, quod rectū
est.

Amorem libenter ferito.

DISTICHA CATONIS.

Ordo est.
Anim⁹ nō
est deus.
Carmina
i. poere.
hic scz ani
m⁹ sit co
lendus.
S I deus est animus, nobis vt carmina dicunt.
 Hic tibi præcipue sit pura mente colendus,
 Plus vigila, semper, ne somno deditus esto.
 Nam diuturna quies vitijs alimenta ministrat.
 Virtutem primam esse puto compescere linguam,
 Proximus ille deo est, qui scit ratione tacere,
 Sperne repugnando tibi tu contrarius esse,
 Conuenit nulli, qui secum diffidet ipse,
Diffidet
i. discor
dat.
 Si vitam inspicias hominum, si deniq; mores,
 Cum culpent alios, nemo sine crimine uiuit.
 Quæ nocitura tenes, quamuis sint chara, relinque,
 Vtilitas opibus præponi tempore debet.
 † **C**onstans & lenis (vt res expostulat) esto.
Temporib⁹
Quia sa
piens est
mutare cō
siliū tēpo
ribusq; cre
dendum.
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.
 Nil temere v xori de seruis crede querenti,
 Sæpe etenim mulier, quem coniunx diligit, odit,
 Cumq; mones aliquem, nec se vellet ipse, moneri,
 Si tibi sit charus, noli desistere cœptis,
 † **C**ontra verbosos noli contendere verbis.
 Sermo datur cunctis, animis sapientia paucis,
 Dilige sic alios, vt sis tibi charus amicus,
 Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur,
Non⁹ au
tor: scz ali
cuius no
uiratis dis
seminator
Rumores fuge, ne incipias nouus autor haberi.
 Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum,
 Rem tibi promissam, certo promittere noli
 Rara fides ideo, quia multi multa loquuntur,
 Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento,
 Plus alijs de te, q̄ tibi credere noli,
Officiū,
beneficij.
Officiū alterius multis narrare memento.
 Atq; alijs cum tu benefeceris, ipse sileto.
 Multorum cum facta tenex & dicta recenset,
 Fac tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse,
 Ne cures, si qui sta cito sermone loquatur,
 Consciū ipse sibi, de se putat omnia dici.

LIBER SECVNDVS.

Cum fueris foelix, quæ sunt aduersa caueto.

Non eodem cursu respondent vltima primis,

Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa:

In mortem alterius spem tu tibi ponere noli,

Exiguum munus cum det tibi pauper amicus,

Accipito placide, & plene laudare memento,

Infantem nudum cum te natura creauit;

Paupertatis onus patienter ferre memento.

Ne timeas illam, quæ est vitæ vltima finis.

Qui mortem metuit; quod viuuit perdit id ipsum

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus:

Incusare deum noli sed te ipsum coerce,

Ne tibi quid desit, quæsitis vttere parce.

Vt quod est serues, semper tibi deesse putato;

Quod præstare potes, ne bis promiseris vlli.

Ne sis ventosus, dum vis bonus ipse vderi.

Qui simulat verbis, nec cor est fidus amicus.

Tu quoq; fac simile, sic ars deluditur arte.

Noli homines blando nimium sermone probare.

Fistula dulces canit, volucrem dum decipit auceps.

Cum tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos

Instrue, quo possint inopem defendere vitam,

Quod vile est carum, quod carum vile putato.

Sic tibi nec cupidus, nec auarus nosceris vlli,

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse;

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

X Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum;

Nam stultum est petere, quod possit iure negari,

Ignotum tibi noli præponere notis.

Cognita iudicio constant, incognita casu,

Cum dubia incertis versetur vita periculis:

Pro lucro tibi pone diem quicumq; laboras,

Vincere cum possis; interdum cede sodali:

Obsequio quoniam dulces retinentur amici:

Ne dubires, cum magna petas, impendere parua.

His etenim rebus coniungit gratia charos,

LIBER SECVNDVS.

Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est,

Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Seruorum ob culpas cum te dolor vrget iram,

Ipse tibi moderare, tuis vt parcere possis.

Quem superare potes: interdum vince ferendo.

Maxima enim morum semper patientia virtus.

Conserua potius quæ sunt iam parta labore.

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Dapsilis interdum notis charis & amicis.

Cum fueris foelix: semper tibi proximus esto.

LIBER SECVNDVS.

Telluris si forte velis cognocere cultus,

Vergilium legito, quod si mage nosce laboras

Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet.

Si Romana cupis & punica noscere bella:

Lucanum quæras, qui Martis prælia dixit.

Siquid amare libet, vel discere amare legendo;

Nafonem petito. Sin autem cura tibi hæc est,

Vt sapiens viuas: audi, quæ discere possis.

Per quæ semotum vitij deducitur æuum.

Ergo ades, & quæ sit sapientia disce legendo.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento.

Vtilius regno meritis acquirere amicos.

Mitte arcana Dei: cœlumq; inquirere quid sit,

Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Linque metum læthi, nam stultum est tempore in omni

Dum mortem metuis, amittere gaudia vitæ.

✧ Iratus de re incerta contendere noli.

Ira impedit animum: ne possit cernere verum.

Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa.

Dandum etenim aliquid est, cum tempus postulat, aut res.

Quod nimium est fugito, paruo gaudere memento.

Tuta mage est pupis, modico quæ flumine fertur,

Quod pudeat socios prudens celare memento.

Ne plures culpent id: quod tibi displicet vni.

Nolo putes, prauos homines peccata lucrari.

CATONIS.

- Temporibus peccata latent, & tempore patent,
Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet, cui vim natura negauit,
Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede,
Victorem a victo superari sæpe videmus,
- + Aduersus notum noli contendere verbis:
Lis minimis verbis interdum maxima crescit:
Quid deus intendat noli perquirere sorte,
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse,
Inuidiam nimio cultu vitare memento,
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est,
- Esto animo forti, cum sis damnatus inique,
Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo,
Litis præteritæ noli maledicta referre,
Post inimicicias iram meminisse, malorum est,
Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse,
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis,
- Vtere quæsitis modice, cum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo,
Inspiciens esto cum tempus postulat, aut res,
Stulticiam simulare loco, prudentia summa est,
Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen avaritiæ, nam sunt contraria famæ,
- X Noli tu quædam referenti credere semper,
Exigua est tribuenda fides, quibus multa loquuntur,
Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli:
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis,
Consilium arcanum tacito committe fideli,
Corporis auxilium medico committe sodali,
- X Successus indignos noli tu ferre moleste,
Indulget fortuna malis, vt lædere possit,
Prospice, qui veniunt hos casus esse ferendos:
Nam leuius lædit, quicquid præuidimus ante,
- Rebus in aduersis animum submittere noli,
Spem retine, spes vna hominem nec morte reliquit,
Rem tibi quam noscis aptam, dimittere noli,

LIBER TERTIVS.

Fronte capillata post hæc occasio calua est.

- Quod sequitur specta; quodq; eminet ante videto;
Illum imitare deum, partem qui spectat vtrâq;
Fortius vt valeas, interdum partior esto,
Pauca voluptatû debentur, plura saluti.
Iudicium populi nunq; contempseris vnus,
Nec vni placeas, dum vis contemnere multos.
Sit tibi præcipue (quod primum est) cura salutis.
Tempore ne culpes, cum sis tibi causa doloris.
Somnia ne cures, nam mens humana quod optat,
Dum vigilat; sperat, per somnum cernit id ipsum.

LIBER TERTIVS.

HOC quicumq; velis carmen cognoscere lector,
Hæc præcepta feras, quæ sunt gratissima vitæ.

Instrue præceptis animum ne discere cesses.

Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Commoda multa feres. sin autem spreueris illud:

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

CUM recte viuas, ne cures verba malorum,

Arbitrii nostri non est, quid quisq; loquatur.

Productus testis, saluo tamen ante pudore,

Quantûcûq; potes, celato crimen amici.

Sermones blandos, blæsoq; vitare memento,

Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi.

Segniciem fugito, quæ vitæ ignauia fertur,

Nam cum animus languet consumit inertia corpus.

Interpone tuis interdum gaudia curis.

Vt possis animo quemuis sufferre laborem,

Alterius factum, aut dictum ne carpsieris vnq;.

Exemplo simili, ne de te derideat alter.

Quæ tibi fors dederit tabulis suprema notato,

Augendo serua; ne sis quem fama loquatur.

Cum tibi diuitiæ superent in fine senectæ,

Munificum facito viuas; non parcus amicis.

CATONIS.

Vtile consilium dominus ne despice serui.

Nullius sensum si prodest, tempseris vnquam,
Rebus & in censu si non est; quod fuit ante.

Fac viuas contentus eo, quod tempora præbent.

Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis,

Ne retinere velis, si cœperit esse molesta.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris.

Quæ fugias; vita est nobis aliena magistra. †

Quod potes, id tentes, opere ne pondere pressus
Succumbat labor, & frustra tentata relinquant.

Quod nosti factum non recte: noli silere.

Ne videre malos imitari velle tacendo.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato,

Ipsæ etiam leges cupiunt, vt iure regantur.

Quod merito pateris patienter ferre memento.

Cumq; reus tibi sis, ipsum te iudice damna.

Multa legas facito, perlectis per lege multa,

Nam miranda canunt, sed nō credenda poetæ.

Inter conuiuas fac sis sermonē modestus,

Ne dicare loquax, dum vis vrbanius haberi.

Coniugis iratæ noli tu verba timere,

Nam lachrymis struit insidias: dum foemina plorat.

Vtere quæ sitis, sed ne videaris abuti,

Qui sua consumunt, cum deest aliena sequuntur.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam.

Quæ bonâ si non est, finis tamen illa malorum est.

Vxoris linguam si frangi est, ferre memento.

Nāq; malum est nil velle pati, nec posse tacere.

Dilige non egra charos pietate parentes,

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

LIBER QVARTVS.

Securam quisq; cupis producere vitam.

Nec vitijs lædas animum, quæ moribus obsunt.

Hæc præcepta tibi semper relegendâ memento,

Inuenies aliquid, quod te vitare magistro.

Allo tra
ducere.
Magistro
verbi est
docere.

LIBER QVARTVS.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus,

Quas qui suscipiunt; mendicant semper auari.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt;

Si contentus eo fueris, quod postulat usus,

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes:

Noli fortunam; quæ non est, dicere cæcam.

Dilige denarium; sed parce dilige formam.

Quem nemo sanctus, nec honestus captat habere.

Cum fueris locuplex; corpus curare memento,

Aeger diues habet nummos, sed non habet usum,

Verbera cum tuleris discens aliquando magistri,

Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

Res age, quæ profunt; rursus vitare memento,

In quibus error inest: nec spes est certa laboris.

Quod donare potes gratis, concede roganti:

Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est,

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit,

Namq; solent primo quæ sunt neglecta nocere.

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,

Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.

Cum tibi præponas animalia cuncta timere,

Vnum præcipio hominem plus esse timendum.

Cum tibi præualidæ fuerint in corpore vires:

Fac sapias animo, poteris sic fortis haberi.

Auxilium a notis petito, si forte laboras,

Nec quisquam melior medicus; quæ fidus amicus,

Cum sis ipse nocens, cur moritur victima pro te:

Stultitia est morte alterius sperare salutem.

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Vtere quæsitis opibus, fuge nomen avari.

Quid tibi diuitiæ profunt, si pauper abundas?

Si famam seruare cupis (dum viuis) honestam.

Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Cum sapias animo, noli irridere senectam,

Nam quocunq; sene puerilis sensus in illo est.

C A T O N I S.

Disce aliquid, nam cum subito fortuna recedit:

Ars remanet, vitamq; hominis non deserit vnq;.

Prospicito cunctans tacitus, quid quisq; loquatur:

Sermo hominum mores & celat, & indicat idem.

Exerce studium, quamuis perceperis artem.

Vt cura ingenium, sic & manus adiuuat vsu.

Multum venturi ne cures tempora fati,

Non timet is mortem, qui scit cōtemnere vitam.

Disce sed a doctis, indoctos ipse doceto.

Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum.

Hoc bibe quod prodest: si tu vis viuere sanus.

Morbicausa mali est homini quandoq; voluptas.

Laudaris quodcūq; palam, aut quodcūq; probaris:

Hoc vide ne rursus leuitatis crimine damnes.

Tranquillis rebus quæ sunt aduersa, caueto:

Rursus in aduersis melius sperare memento.

Discere ne cesses, cura sapientia crescit,

Rara datur longo prudentia temporis vsu.

Parce laudato, nam quem tu sæpe probaris,

Vna dies, qualis fuerit: ostendit amicus.

Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri.

Scire aliquid laus est; culpa est nil discere velle.

Cum Venere & Baccho sis est, & iuncta voluptas:

Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites.

Demissos animo & tacitos vitare memento;

Flumen, quod placitum est, forsā latet altius vnda.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta; quo sis discrimine peior.

Quod potes, tenta: nam litus carpere remis

Tutius est multo, quam velum tendere in altum.

Contra hominem iustū, prauē contendere noli.

Semper enim deus iniustas vlciscitur iras.

Ereptis opibus noli mœrere dolendo:

Sed potius gaude, si tibi contingat habere.

Est iactura grauis, quæ sunt amittere damnis.

Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicū.

LIBER QVARTVS.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ,
Nā quocūq; ingrederis sequit̃ mors corporis vmbra,
Thure deū placa, et vitulum sine crescat aratro,
Nec credas placere deum, cum cede litatur,
Cede locum læsus fortunę, cede potenti,
Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit,
Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde,
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris,
Damnaris nunq̃ post longum tempus amicum,
Mutauit mores, sed pignora prima memento,
Gratior officijs quo sis mage; charior esto,
Ne nomen subeas, quod dicitur officiperda,
Suspectus, caueas, ne sis miser omnibus horis,
Nam timidis & suspectis aptissima mors est,
Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus:
Et famulos dicas, homines tamen esse memento,
Quam primum rapienda tibi est occasio prima,
Ne rursus quæras: quæ iam neglexeris ante,
Morte repentina noli gaudere malorum,
Fœlices obeunt, quorum sine crimine vita est;
Cum coniunx tibi sit, nec res, & fama labore,
Vitandum ducas inimicum nomen amici,
Cum tibi contingat studio cognoscere multa:
Fac discas multa, nec cesses velle doceri,
Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hæc breuitas sensus fecit coniungere binos,
FINIS.

LIBELLVS EXPLICI
TVS, QVI CATO IN
SCRIBITVR.

DE CONTEMPTU PARTIS MUNDI ET DOCTRINA MENSARUM.

Artula nostra tibi mandat dilectæ salutis
Pauca videbis tibi, sed non mea dona refutes
Dulcia sunt animæ solacia quæ tibi mando.
Sed profunt animæ, nisi serues hæc operando!
Quæ mea verba monent, tu noli tradere vento!

Cordis in aure sonent, & sic retinere memento.

Vt tibi grande bonum nostri monitus operentur.

Per quod Dei donum tibi cœlica regna parentur.

Menti synceræ possunt hæc verba placere.

Hoc iter ostendit, quo mundi gloria tendit.

Vox diuina sonat, quod nemo spem sibi ponat

In rebus mundi, quæ causam dant pereundi.

Quisquis amat Christum, mundum non diligit istum.

Sed quasi fetorem spernens illius amorem.

Aestimât obscœnum, quod mundus credit amœnum.

Totum vilescit sibi quicquid in orbe nitescit.

Vitat terrenum decus vt mortale venenum.

Abiectoq; foris cœno carnalis amoris.

Ad regnum cœli suspirat mente fideli.

Iamq; fide plena paradisi sperat amœna.

Tu quoq; frater ita carnis contagia vita.

Vt placeas Christo, mundo dum viuus in isto.

Ne tibi sint curæ res ad nihilum reddituræ.

Quæ cito labuntur, magnoq; labore petuntur.

Nec modolæteris, quia forsân cras morieris.

Per nullam sortem poteris depellere mortem.

Nullus tam fortis, cui parcant vincula mortis.

Cur caro lætatur, quia vermibus esca paratur?

Nunc locus est flendi, locus est peccata luendi.

Postea gaudebit qui nunc sua crimina flebit.

Iamiam lætetur, qui gaudia summa meretur.

Gaudia stultorum cumulant augmenta dolorum.

Talia prudentes fugiunt, ea despicientes.

Quæ cito non spernis, quæ prætersuntia cernis!

Nonne vides mūdū nimis miserū & moribundū,
 Sub gladio diræ mortis languendo perire?
 Mors refecat, mors omne necat, q̄ carne creatur.
 Magnificos premit, modicos, cunctis dominatur,
 Nobilium tenet imperium, nulli reueretur.
 Tam ducibus q̄ principibus cōmunis habetur.
 Mors iuuenes rapit atq̄ senes, nulli miseretur.
 Illa fremit, genus omne tremit, q̄ in orbe mouetur.
 Illa ferit, tota caro perit, dum sub pede mortis
 Cōtēritur, & non eripitur vir robore fortis,
 Cur igitur quis sic moritur vult magnificari?
 Cur nimias sibi diuitias petit ille parari?
 Instabiles sumus & fragiles multisq̄ pruinis
 Atterimur, sic iam trahimur sub tempore finis,
 Prætereunt & non redeunt mortalia quæq̄.
 Hæc statio manet in dubio sic nocte dieq̄.
 Vita breuis velut vmbra leuis sic annihilatur;
 Sic vadit, subitoq̄ cadit, dum stare putatur.
 Quis redimit, cū mors perimit, quia foedera nunq̄
 Nec precii, nec seruitiū, mors accipit unq̄.
 Sed quid plura loquar? nulli mors impia parcit,
 Non euadit inops, nec qui marsupia farsit,
 Non igitur cesses ea, quæ bona sunt, operari.
 Nam mors non cessat tibi nocte dieq̄ minari.
 Amplius in rebus, nolis sperare caducis.
 Sed cupiat tua mens, æternæ gaudia lucis,
 Fallitur insipiens vitæ præsentis amore,
 Sed sapiens noscit quantum sit plena dolore!
 Quicquid formosum mūdus gerit aut preciosum,
 Floris habet morem, cui dat natura colorem,
 Mox vt siccat, totus color annihilatur.
 Postea nec florem monstrat, nec spirat odorem.
Regia maiestas, omnis terrena potestas,
 Prosperitas rerū, series longinqua dierum,
 Transiet absq̄ mora, cum mortis venerit hora,
 Mūdi quid sit honor, quod nūc tibi scribere conor.
 Nosti quippe satis, quia nil habet vtilitatis,
 Inspice q̄ fragilis, q̄ fallax q̄ sit inanis;
 Mundus & illius gloria, quam cupimus ipsi.

Prædia terrarū, possessio diuitiarum,
 Fabrica murorum, grandis structura domorū,
 Gloria mensarum, cum delicijs epularum,
 Insignesq; thori, cuppæ, cyphiq; decori,
 Resplēdensq; vestis, quæ moribus obstat honestis,
 Grex armentorū, spaciosus cultus agrorum,
 Fertile vinetum, diuersa vite repletum,
 Gloria natorum, dilectio dulciseorum,
 Cuncta relinquentur, nec post hæc inuenientur.
 Quod breuiter durat, q̄s prudēs acquirere curat;
 Non metuens hominem, faciet mors aspera finē,
 Rebus mūdānis, mendacibus & male sanis,
 Causa grauis scelerū, cessabit amor mulierum,
 Colloquium quarum, nihil est nisi virus amarum,
 Præbens sub mellis dulcedine pocula fellis,
 Nam decor illarum, laqueus fallax animarum,
 Cum verbis blandis, fallacibus atq; nefandis
 Illaqueant stultos, & ferūt ad tartara multos,
 Tempora transibūt, & gaudia vana peribunt;
 Et parient fructum trilem per sæcula luctum.
 Omnibus hoc dico, ne se subdant inimico,
 Ne supplantetur, qui captus in his retinetur,
 Noli confundi, misera dulcedine mūdi,
 Nam sua dulcedo, dilabitur om̄ne fœdo,
 Quæ trepidas mentes, & mollia quæq; sequentes,
 Fallit mulcendo, carnem blandēq; fauendo,
 Postea finitur, nec iam dulcis reperitur,
 Sed fit amara nimis, non æquans vltima primis.
 Et grauiter pungit miseros quos primitus vnxit,
 Nam sic illufos; & semper mollibus vsos,
 Damnatos digne; post mortem mittit in ignem,
 Atq; voluptatem conuertit in anxietatem,
 Et fit flamma furens; illos sine fine perurens,
 Talia lucra ferent; studijs qui talibus hærent,
 Sed qui saluari vult perpetuoq; beari;
 Christo deuotum; studeat se tradere totum,
 Eius inhærendo præceptis & faciendo.

A ij

Quæ scripturarū monstrant documēta sacrarum,
 Accipiet vere, qui vult hæc iussa tenere,
 Sedibus in lætis, æternæ dona quietis,
 Quæ cunctis dantur, qui corde deo famulantur,
 Hic est seruatorum requies, & vita suorum,
 Gaudia quæ præstat, tribulatio nulla molestat,
 Gloria solennis manet illi, paxq; perennis,
 Semper honoratos, semperq; facit esse beatos,
 Quos recipit secū, quia q̄uis iudicet æquum,
 Plura tamen dantur sanctis, q̄ promereantur,
 Omnia dat gratis, diuinæ fons pietatis,
 Pro labore leui, confert bona perpetis aui,
 His qui saluantur, sic bona multa parantur,
 Sic mala multa malis, mors præparat exitialis,
 Isti gaudebunt, illi sine fine dolebunt,
 Nemo potest fari, nec cernere nec meditari,
 Gaudia iustorum, sed nec tormenta malorum,
 Quam male fraudatur, q̄ stulte ludificatur,
 Qui propter florem mundi, vanumq; decorem,
 Qui prius apparet, & quasi ros protinus aret,
 Vadit ad infernum, perdens diadema supernum,
 Quod dominus donat cunctis, quos ipse coronat,
 Errat homo vere, qui cum bona possit habere,
 Sponte subit pœnas, infernalesq; catenas,
 Huius amor mundi putei, parat ima profundi,
 Protinus extinctus, moritur, qui mittitur intus,
 Semper ad ima cadit, semper mors obuia vadit,
 Nec venit ad metas, mortis miserabilis ætas,
 Nescia finire, semperq; videtur oriri,
 Semper vexando, semper gemitus renouando,
 Ingerit ardores infinitosq; dolores,
 Sunt ibi serpentes, flammæ ex ore vomentes,
 Funestos dentes, & guttura torua gerentes,
 A flatu quorum, pereunt animæ miserorum,
 Sunt ibi tortores, serpentibus horridiores,
 Deformes, nigri, sed non ad verbera pigri,
 Nunq; lassantur, sed semper ad hæc renouantur.

Et mala feruentes sunt ad tormenta recentes,
 Semper tritati: semperq; ferire parati:
 Semper inardescunt: nec cessant, nec requiescunt,
 Sic exercentur: nec parcunt: nec misercntur,
 Quam male damnatur: quā fortiter excruciat,
 Qui fert tantorū feritatem suppliciorum,
 Quid tūc thesauri: quid aceruus proditur auri?
 Cum peccatores, mittentur in inferiores,
 Inferni latebras: ignem pariterq; tenebras,
 Semper passuri: nec ab his vnq; redituri,
 Tūc flens & tristis: qui pœnis traditur istis,
 Malet præteritæ q; in omni tempore vitæ
 Pauper vixisset: q; diuitias habuisset,
 Stat male securus: qui protinus est ruiturus,
 Nec bene lætatur: cui pœna dolorq; paratur,
 Non igitur cures gazas acquirere plures,
 Gazas fallaces: incertas atq; fugaces,
 Quæ magis optantur: cum plenius accumulatur,
 Nec fatiant mentem, semper maiora petentem,
 Diuitiæ tales, sunt omnibus exitiales,
 Nam sibi credentes, faciunt miseros & egentes,
 Post carnis vitam, per blandimenta nutritam,
 Ex pertesq; boni, tradentur perditioni,
 Nemo tamen credat, q; ab ipsa luce recedat,
 Ignibus arsurus, vel propter opes periturus,
 Si proprium seruet, si diuitias coaceruet,
 Quamuis sit rarum, poterit possessor earum
 Iuste saluari, si fugiat nomen avari,
 Viuat prudenter, gazas habeat sapienter,
 Non abscondendo, sed egenis distribuendo,
 Sed satis est notum, quia plus dimittere totum
 Prodest q; temere quæ sunt incerta tenere,
 Tutius est vere morsus fugiendo cauere,
 Quam pper serpente[m] p̄cumbere virus habentē,
 Sic est de mundo, quare tibi consilium do,
 Quatenus hoc spreto, te tradas pectore læto
 Seruitio Christi, cui traditus ipse fuisti.

A iij

Hic tibi præbebit regnum; quod sine carebit,
 Huic si serueris, celsis opibus poteris.
 Tollere quas fures nequeunt, nec rodere mures,
 Collige thesaurum; qui gemmas vincit & aurū,
 Quære bonos mores, thesauros interiores,
 Gazas congestas præcellit mentis honestas,
 Nam miser est & erit, qui mundi prospera quærit,
 Est diues vere, qui non ea curat habere,
 Qui bono est intus fidei munimine cinctus,
 Tunc bona quis tractat, cum se virtutibus aptat,
 Semper honestatis studiū tenet & probitatis,
 Si nihil est sordis, quod polluat intima cordis,
 His dalectatur dominus, qui cor speculatur,
 Thesaurus talis præciosus spiritalis
 Comparat æternam vitam, patriamq; supernam,
 Congregat in cœlis thesauros qui scq; fidelis,
 Per quæ bonos mores ad summos tendit honore:
 Nec modo vult fieri locuples, nec magnus haberi,
 Sed semper minimus, semper despectus & imus,
 Plus paupertatem cupiens q̄ prosperitatem,
 Hæc ideo tolerat; quia cœli gaudia sperat,

PAuper amabilis & venerabilis & benedictus;
 Diues inutilis & miserabilis & maledictus,
 Qui bona negligit & mala diligit, intrat abyssum;
 Nulla potentia, nulla pecunia liberat ipsum,
 Irremediabilis insatiabilis illa vorago,
 Hic ubi mergitur, horrida cernitur omnis imago!
 Hæc cruciamina per sua crimina p̄mertere,
 Vir miserabilis æuaq; flebilis hæc subiere,
 Iussa dei pia, iussa salubria si tenuissent,
 Vir neq; foemina nec sua semina morte perissent,
 Sed quia spernere iussa q; soluere non timuerunt,
 Mors grauis irruit, hoc merito fuit, & perierunt,
 Ianua mortis, passio fortis crimen eorum,
 Attulit orbi semina morbi, totq; malorum,
 Illa parentes atq; sequentes culpa peremit,

Atq; piarum deliciarum munus adēmit;
Flebile fatum dans cruciatum, danſq; dolorem,
Ipsa mereris perdere veriregis amorem,
Tam lachrymoſa, tamq; perofa morte perire,
Atq; ferorum ſuppliciorum clauſtra ſubire,
Eſt data ſæua cauſa per eam perditionis;
Dum meliorem ſperat honorem voce draconis,
Hęc male credēs, nos quoq; ledēs crimine magno,
Omne trifti ſubdidit iſti ſæcula damno,
Stirps miſerorum plena dolorum poſtea creuit,
His quoq; damnis pluribus annis ſubdita fleuit.

creauit

Sed deus omnipotens qui verbo cuncta creuit,
Sic cecidiſſe dolens hominem quē ſemper amauit,
Ipſe ſuū verbum tranſmiſit ad infama mundi,
Exulibus miſeris aperire viam redeundi.
Filius ergo dei deſcendit ab arce ſuperna,
Nuncq; diſcedens a maiestate paterna,
Qui corpus ſumens animatum numine ſaluo,
Proceſſit natus ſacrę de virginis aluo,
Verus homo, veruſq; deus pius & miſerator,
Saluator verus, noſtrę ſalutis amator;
Viuentiq; volens nobis oſtendere normam,
Se dedit exem plū, rectamq; per omnia formam,
In ſuper & multos voluit ſufferre labores,
Atq; dolore ſuo noſtros auferre dolores.
Sponte ſua moriens mortem; moriēdo peremit,
Et ſic perpetua miſeros a morte redemit,
Quod non debebat ſoluēs, ita fons pietatis,
Succurrit nobis mortali peſte grauatis,
Pondera noſtra ferens; penitus nos exonerauit;
Et quicquid crimen vetus attulerat, reparauit.
Nam de morte pia conſurgens vt leo fortis,
Reſtituit vitam proſtrato principe mortis,
Sic domini pietas mundum non paſſa perire;
Fecit nos miſeros ad gaudia prima redire,
Hoc ſatis audiſti frater, q; gratia Chriſti
Sic nos ſaluauit, noſtrumq; genus renouauit,

A iiij

Si sapias hoc credas, nec a ratione recedas,
 Sed quid lucratur Credam, qui non operatur?
 Hic male se lædit, male viuens non bene credit,
 Crede mihi, magnum fides illa facit sibi damnum,
 Mortem mercatur, quia mortua iure vocatur,
 Hunc facit ipsa mori, sub iudicio grauiori,
 Quam si nil scisset, fidei quid dogma fuisset,
 Quod loquor est notum, retinentibus vtile totū,
 Frater id ausculta, venient tibi commoda multa,
 Si retinere velis, quia siceris ipse fidelis,
 Hanc per virtutem, poteris sperare salutem,
 Atque beatus eris, si quæ bona sunt, opereris.
 Ergo verborum semper memor esto meorum,
 Contra tuæ mentis, sit semper in his documentis,
 Si vis saluari, semper studeas imitari;
 Vitam iustorum, fugiens exempla malorum,
 Illis iungeris, quorum nunc facta sequeris.
 Elige sanctorum consortia, non reproborum;
 Omnes ditantur, qui cœlica regna lucrantur,
 Sic exaltantur, qui sanctis associantur,
 Viuunt iucundi, qui spernunt gaudia mūdi.
 Qui carnis miseræ norunt vitiosa carere,
 Sub pedibus quorum, victus iacet hostis eorum,
 His dabitur vere, dominum sine fide videre,
 Angelicosque choros, diuina laude sonoros,
 Cum quibus ante deū, referent cū laude trophæū,
 Quod tibi nunc dico, si serues corde pudico,
 Hos inter cœtus, viues sine tempore lætus,
 Sed miseri flebunt, quia gaudia nulla videbunt,
 Nunquam cū reprobis, tribuatur portio nobis,
 Ad pœnas ibunt, & sic sine fine peribunt,
 Mūdos ad hanc partem, trahitur per demonis artē,
 Istaque damna ferent, qui sordibus eius adhærent,
 His igitur monitis tactis toties repetitis
 Sensu discreto, quæ sunt nocitura caueto,
 Præuigili cura semper meditare futura,
 Quam fera, quam fortis veniet distinctio mortis.

Quæ via pandetur, cum spiritus egredietur,
 Quid sit factururus, vel quos comites habiturus,
 Quam miser infernus, quæ nobilis ordo supernus,
 Quæ mala damnatis, quæ sunt bona parta beatis,
 Quantû gaudebût, quos gaudia summa replebût,
 Quos illustrabit, quos semper latificabit,
 Visio sancta dei, splendorq; suæ faciei,
 Talia volenti, dabitur noua gracia menti,
 Cum studio tali, dulcedine spiritali
 Mens tua pascetur, si iugiter hæc meditetur,
 Hoc studiû mentem domino facit esse placentem,
 Curas terrenas, magno cruciamine plenas,
 Funditus expellit, vitiorum gramina vellit,
 Exitus ostendit, quo mundi gloria tendit,
 Sic æternorum, mens tacta timore dolorû,
 Deserit errorem, mundiq; depellit amorem,
 Confert tale bonum, domini mirabile donum,
 Nam cû mutatur mala mens, Deus hæc operatur,
 Virtutum munus, præstare potest Deus vnus,
 Qui sic seruorum docet intus corda suorum,
 Gaudia dat menti, verax deus hæc facienti,
 Postea summorû flagrasit amore bonorum,
 Qui bona sectantur, vel dicunt, vel meditantur,
 Sic dominus mores, illos leuat ad meliores,
 Quos hic lugentes videt, auxiliumq; petentes,
 Ergo fide pura te Christo subdere cura,
 Auxilio cuius, fugias mala temporis huius.
A Tria sunt cœli, menti patefacta fideli.
 Semper ibi viues, diuino munere diues,
 Si vis sincere, Christi præcepta tenere,
 Christo iunguntur, sua qui præcepta sequuntur,
 Nam deus æternum dabit his, regnumq; supernû,
 Gloria cœlestis, paradisi dedita festis,
 Hos faciet lætos, & pax æterna quietos,
 Iam delecteris, cum talia præmediteris,
 Ista libens audí, & ad hæc pia gaudia plaude,
 Non tamen ignores, per magnos ista labores.

A v

Sanctis acquiri, nec fortuito reperiri.
 Nam quæuis gratis, tribuat deus ista beatis,
 Nemo tamen segnis, vitæ fert dona perennis,
 Ni melior factus, proprios correxerit actus.
 Quæ facit his dignum, dominus vult esse benignum,
 Promptum, feruentem, non otia vana petentem,
 Sed regnum cœli, non credit corde fideli,
 Inspiciens & hebes, sed tu bene credere debes,
 Christo dicenti, rapiunt illud violenti.
 Scilicet austeri, se distringendo seueri,
 Mollia spernentes, & carni vim facientes,
 Iugiter intenti domino parere iubenti.
 Res est nota satis, quod nil habet utilitatis,
 Spiritus inde perit dum corpus dulcia quærit,
 Et dum vexatur caro, spiritus alleuiatur.
 Cumque relaxatur, mortaliter ille grauatur.
 Omne quod ostendo potes videre legendo;
 Indice scriptura, poteris cognoscere plura,
 Vitam quærenti, dat iter sacra lectio menti,
 Accipe scriptorum frater documenta meorum,
 Quæ tibi monstraui, quæ dulcitet insinuaui,
 Non ea corde graui videas, sed mente suaui,
 Quicquid enim scripsi, multum tibi perierit ipsi,
 Si uia uirtutis, delectet iterque salutis,
 Nam rex cœlestis (cui nil latet) est mihi testis,
 Nil tibi narraui nisi quod prodesse putauit,
 Ne ratio veri, debet tibi dura videri,
 Namque per angustum, tibi dixi currere iustum,
 Sic peribus ascendit, dum semper ad ardua tendit,
 Hunc facies cursum, si vis ascendere sursum,
 Fortassis puero, tibi frustra mittere quæro.
 Sed pater immensus, det perspicuos tibi sensus,
 Roberet ætatem, tribuatque tibi perbitatem,
 Filius ipse dei, spes nostræ progeniei,
 Auctor honestatis, fons perpetuæ bonitatis,
 Virtutum flores & honestos det tibi mores,
 Spiritus amborum, qui tangit corda suorum,

Et sine verborum sonitu sit doctor eorum
 Ipse setuam mentem regat, & faciat sapientem,
 Recte credentem, sacros monitus retinentem,
 Et bene viuendo, mandata deiq; sequendo,
 Laticiam veræ lucis merearis habere,
 Quæ tenebras nescit maiorq; nitore nitescit,
 Et cuiq; datur sine fine beatificatur,
 Hoc tibi det munus; qui regnat trinus & vnus;
In re terrena, nihil aliud est nisi pœna,
In re terrena labor eminent atq; catena,
In re terrena nec lex, nec iuris habena,
A re terrena sanctorum mens aliena,
A re terrena requies remouetur amœna,
A re terrena procedunt mille venena,
Pro re terrena, procul est homo luce serena,
Pro re terrena, manus enses tractat egena,
Pro re terrena, diues vexatur harena,
De re terrena, non sit tibi plena crumena,
De re terrena, tua mens fiat amœna,
De re terrena, non sit tibi gloria plena,
Exitus ostendit, quo mundi gloria tendit,
Hierusalem ciuis fragili dñi corpore viuis,
Integer et sospes, transi peregrinus & hospes,
Dum peregrinaris, nolo terrena sequaris,
Effuge res viles christi fortissime miles,
Effuge iocunde laqueos & retia mundi,
Non cœlum quæret, qui terræ totus adhæret,
Quem mundana ligant, quem curæ mille fatigant,
Quem nec honor miserum satiat, nec copia rerū,
Aspice festina, pereunt quæcunq; ruina,
Morte repentina / vi- furto / fraude / rapina,
Vitaq; cunctorum breuis & plena dolorum,
Quid caro? vilis humus, quid carnis gloria? fumus,
Omnis honor fluxus, rerum perit illico luxus,
ODiues Diues; non omni tempore viues,
Fac bene dum viuis, post mortē viuere si vis,
Fac quod Christus amat, dñi pauper ad ostia clamat

Pauperis inspecie, nam sæpe Deus latet ipse
 Aurum quod nosti, forsan seruabitur holti,
 Collige fragmentum, quia pauperis est alimentū;
 Nescis quod seruas, ad opus cuius coaceruas,
 Aurum quod seruas, auare quid coaceruas?
 Quod parcus quæres, effundet prodigus hæres,
 Tu modica fossa, clauderis pellis & ossa,
 Heu stolidæ mentes, pereunt peritura sequentes,
 Sed sapiens spernit, quicquid mutabile cernit,
 Et nihil esse putat, quod totum labile mutat,
 Ergo tu totis contemnens infima votis,
 Ad vitam æternam, curras palmamq̃ supernam,
 Hostem funestum patieris, iterq̃ molestum,
 Esto luctator fortis, cautusq̃ viator.
 Non dantur segni, cœlestis præmia regni,
 Despice labentem mundum subito fugientem,
 Desere festinus mundum, transi peregrinus,
 Curritur absq̃ mora, cito transit nec redit hora,
 Mundi calcator, vacuus transitq̃ viator,
 Ad patriam sospes veniet, qui transit vt hospes,
 Ad mortem cursus breuis est, non inde recursus,
 Mors subito venit, puluis caro sordida fiet,
 Mundus transibit, sua gloria vana peribit,
 Nullus in hoc fructus, sequitur sua gaudia luctus?
 Infima temnamus, ardentem summa petamus,
 Thesaurizemus nobis, dum tempus habemus,
 Regnum cœlorum, requies est plena bonorum,
 Hic non algores, nebulę, nox, atra colores,
 Hic viret æternum tempus, sine turbine verum,
 Hic sol iusticiæ, radiat splendorq̃ sophiæ,
 Hic omnes iusti, iuuenes formaq̃ venusti
 Vt sol fulgebunt, domino simileq̃ manebunt,
 Nil ibi decrescit, nil languet, nilq̃ senescit,
 Nil deformatur, nil transit, nil variatur,
 Non ibi mœrores, omnes procul inde dolores,
 Cuncta manent læte, sunt omnia plena quiete,
 Omnes exultant, omnes laudando resultant,

Omnes exultant, omnes laudando resultant,
 Angelicę chorę, diuina laude sonori,
 Hęc laudāt q̄ amant, quod sc̄cla per omnia clamāt
 Est tibi solennis, iucunda die q̄ perennis,
 Dulcis conuentus, famosa canora iuuentus,
 Pax tibi iucundans, quasi flumen vbiq̄ redundans
 Vnanimę cuncti, velut vno corpore iuncti,
 Omnia cernentes sunt, & sua corda videntes.
 Nil tibi deficiet, deus omnibus omnia fiet,
O Gens mortalis, gens ferrea, gens animalis,
 Huc cito festina res exul, res peregrina
 Huc gressus fuge, mundi de stercore surge,
 Mundo ne credas, quia nescis quando recedas.
 Te rege solícite, fragilis reminiscere vitę,
 Postq̄ migrabis, huc postea non remeabis.
 Est iter angustum, quod ducit ad æthera sursum.
 Hoc pauci quærunt, pauci q̄ sequi potuerunt.
 Cum paucis esto, semper mortis memor esto.
 Plus amat exilium miser miser orbis amator,
 Quam patriam, semperq̄ cupit vagus esse viator,
 Plus mare q̄ portum miser miser incola mundi
 Diligit, atq̄ dolet fieri sine spe redeundi.
 Infoelix gaudet in valle iacens lachrymarum,
 Ridet & exultat in carcere terrigenarum.
 Qua gaudere potest peregrinus homo ratione,
 Dum vagus incertus, procul exultat regione,
 Dum captiuatur miser, in misera Babylone,
 Dum dire premitur, dum seruit sub Pharaone,
 Cur Sodomam colitis perituri rem perituram?
 Cur cito non fugitis, ruituri rem ruituram?
 Quid genus & species? quid op⁹ & fama valebit?
 Quando nil diues, sed totum pauper habebit,
 Quando tremens mūdus christo veniēte pauebit,
 Vester Aristoteles, Socrates, seu Plato tacebit,
 Qualis in hac vita fuerit, tunc quisq̄ videbit,
 Mentę corruptas excecet blanda voluptas,
 Audi doctrinam si vis vitare ruinam!

Fœmina res fragilis; res lubrica; res puerilis.
 Mobilis; indocilis; nil in ea nisi lis.
 Cor rapit & tollit; & ferrea pectora mollit.
 Prima virum primum mulier deiecit ad imum.
 Fœmina Sāsonem fregit David & Salomonem.
 Nō est Sāsonē maior David & Salomone.
 Fœmina; credē tem de cepit protoparentem.
 Si dominum quæris; fuge colloquium mulieris.
 Colloquium quarum; nihil est nisi virus amarū.
 Ebrius ille nimis est; qui submersus in imis.
 Propter foetorem mūdi; qui perdit honorem.
 Alea; Bacchus; amor mulierū reddit egenum.
 Hæc tria qui sequitur; nullus dirabitur vnq̄.
 Fel latet in melle; sed nec bibitur sine felle.
 Risus habet fletū; nectarq̄; molestat acetum.
 Vitæ præsentis; sic compara gaudia mētis.
 Cum neutrū daret; nemo comprehendere curet.
 Quod breuiter durat; quis prudēs querere curat?
 Omnis in hoc mundo fragilis stat sicut arundo;
 Quā vêtus agit, fluiuiq̄ simul labefactat.
 Non bene lætatur; cui flēda causa paratur.
 Nō stat securus; qui protinus est ruiturus.
 Sic dare vita statum nulli valet illa beatum.
 Cum sit inæqualis nunc lucida; nunc pluuialis.
 Quem si forte daret; mors hunc totū annihilaret.
 Quicquid vita dedit; tollit dum vita recedit.
I Ob de præsentis vitæ breuitate querentis.
 Hæc sunt verba fere; nascēs homo de muliere.
 Ut flos apparet; venit æstus protinus aret.
 Ergo sperne breuem; vitamq̄ præelige lōgam.
 Atq̄ labore breui; requiem pete perpetis æui.
 Fortunæ fragilis; fiat tibi copia vilis.
 Quæ nisi vilescat frustra; quem linquit inescat.
 Pauperibus large nūc dū tua sunt bona sparge.
 Hæres non curæ tibi sit tuus o moriturre.
 Vos qui diligitis; bona quæ retinere nequiritis.
 Et non diligitis; quæ perpetua scitis.

Humanæ vitæ planctus audire, venite.
Ut pernoscatis quæ vtile sit quod amatis,
Et respiciatis ne cum Sathana pereatis.
Forma puellularum, deceptio mentis earum,
Etiuum vultus circa barbam vel ultus,
Quos leuitas morum, laqueis innectit amorem.
Vno momento pereunt æqualia vento.
Fitque cadaver humus; petit impia tartara fumus,
Flet illos chari, neque enim sed flendo iuari,
Quid miser obscenas, metuis vacuare crumenas;
Cur cito non parcis, tua dum marsupia farlis:
Nescis quod seruas, cuius ad opus coaceruas,
Aurum quod nosti, forsan seruabitur hosti.
Mors rapiet quod habes, fiet caro post tua tabes,
Nec tecum tolles plenos rubigine folles,
Infœlix fletus iuuet, æternus cruciatus,
Ostro vestitus gemmis capite redimitus.
Potans præclarum, comedens bona deliciarum.
Ius mucronis habens, & in omni crimine labens.
Contemptor iuris, & abutens iure securis.
Qui grauat atque premit, quæ christus ab hoste redemit.
Si venit hora cadit, moriens ad tartara vadit.
Sed si ploratur, nuncque plorando iuuatur,
Lingua facundi, sectantes labrica mundi.
Candida denigrant, atque nigra loquendo dealbant,
Dum dissoluuntur, nec nigra nec alba loquuntur,
Longum tormentum manet hos in valle silentium.
Nam lachrymis fletum, sit poena maior patientum.
Citur in omne latus, nocuus cibus immoderatus,
Et nimis potus veteris solet edere motus.
Tempora longæui, breuis esca tibi dabit æui.
Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter,
Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo,
Serua gustando quid/quantum/quomodo/quando.
Ergo cura datur, si victus parcus amatur,
Ut physicus fatur, parcus de morte leuatur.
Ex nimia cœna, stomacho fit maxima poena,

Vt sis ergo leuis, sit tibi cœna breuis.
 Cœna breuis vel cœna leuis fit carne modesta.
 Magna nocet, medicina docet, res est manifesta.
 Sume cibum modice, modico natura fouetur.
 Sic carnem refice, ne mens ieiuna grauetur.
 Qui studet in nummis, hic præfert infima summis.
 Dumq̃ creaturam periturus amat perituram,
 Condita factori præponit & eius amori,
 Semper habere parum Flaccus testatur auarum.
 Hunc amor augendi cruciat terrorq̃ carendi.
 Nil secum gustat moriens, nil tunc bene restat.
 Nullus ei fructus remanet, nisi mors, nisi luctus.
 Hunc timor ex agitat, quem gaza superflua dicit,
 Sed nihil hic dubitat, qui cuncta superflua vitat.
 Viuit securus, paupertas est sibi murus.
 Diues nil audet, paupertas libera gaudet,
 Excubat & pallet diues, torquetur in ostro.
 Tutus in exiguo stramine dormit inops,
 Posse foramen acus citius transire camellum.
 Scimus q̃ valeat homo diues scandere cœlum,
 Si quis nos lædat, patienter sustineamus.
 Nec malefactori mala, sed bona retribuamus.
 Non satis esse putes vt ames, quem credis amicũ,
 Rex nouus & noua lex iubet hoc, vt ames inimicũ.
 Dat Deus iratus nobis male si quid agamus,
 Denegat & nobis sæpe misertus idem,
 Sese cognoscat, si quis vult esse beatus,
 Spernere mundum, spernere sese, spernere nullum
 Spernere se sperni, sunt quattuor hæc bona nostra.
 Cum quis turpe facit, & me spectante rubescit,
 Cur spectante deo non magis ille rubet?
 Si patriæ iudex sciret sua facta, timeret,
 Scit dominus rerum, cur nihil ergo timet?
 Sed tacet, & differt, & mundi crimina punit.
 Punit & meritis arbiter æquus erit.
 Gaudia perpetuos paruit mundana dolores,
 Tollit & æterum viuere vita breuis.

Mens tua terrenis non hæreat atq; caducis,
Sed semper cupiat æternæ gaudia lucis.

Quæ carnem mulcent, mentibus illa nocent,
Exiguus labor est, sed merces magna laboris.

Præterit ille cito, præmia sine carent,
Iustitiæ montes, virtutis ad ardua nullus

Scandet, dum mundi rebus amicus erit;
Non satis expurgat vitæ maculas vitiosæ,

Qui delectatur viuendo deliciose.

Filius a seruo sic dispar esse probatur,

Ille timet & amat qui filius est, & amatur,

Ingrediens animum timor introduxit amorem,

Introductus amor expellit & inde timorem,

Qui se laudari gaudet, qui vult venerari,

Flatibus inflatur, ventum colit & veneratur,

Ebrius & plenus vini fit mentis egenus.

Ille facit fraudem domino, qui vult sibi laudem,

Siquis laudatur merito, deus hæc operatur,

Exitus ostendit quo mundi gloria tendit,

Qui timet esse bonus non timet esse malus,

Esse bonus propera, nuncq; nimium properabis,

Ergo cito propera, nam cito mors properat,

Namq; caro foenum flos foeni gloria carnis,

Præterit omnis homo, præterit esse suum,

† Sola manet virtus, faciet te sola beatum,

Cætera prætereunt, despice quæ pereunt,

Me miserum quid agam? porto sub pectore plagã,

Plangam peccati fetentis & inueterati.

Tanq; si portem sub eodem pectore mortem,

Quam quoties laui, toties emplastra ligauì,

Accorruptela toties est rupta medela,

Mille ligaturas admoui, nil valituras,

Semper rupta cutis, semper spes nulla salutis,

Sictoris horis mea mens est plena doloris,

Nam formidat ita, cito discedere vita,

Flammas æternas infernalesq; catenas,

Et flammam horret; quibus vltio crimina torret.

B

Dum tamen hæc meditor, frustra consurgere nitor,
 Herens quippe luto, præ consuetudine nuto;
 In tot & tantis violauit iussa tonantis
 Cur prope despero: spero, melioraq; fero.
 Sed quis sero, tamen adiutoria quaero.
 Nō humana quidem, quia sunt mihi cognita pridē,
 Sola diuina saluandus sum medicina.
 Filius est iræ, qui vult siue sine perire,
 Et sine fine perit, qui non sibi congrua quaerit.
 Ad te suspiro cœli non subdite gyro.
 Summe sacerdotum tibi profero debile votum
 Dextera saluatricis fac careat ista cicatrix.
 Christe dei verbum, qui despicias omne superbum;
 Exaltas humiles, tollis de puluere viles.
 Plasmator rerum lumen de lumine verum,
 Hunc adhibebo manus, vt facit Samaritanus,
 Ablue diuino saniem cum sanguine vino.
 Et donec vino perfundito vulnus oliuo.
 Et viuo, lotum sanetur in inguine fotum.
 O maior cœlo tibi quod dolet omne reuelo.
 Culpas agnosco, laxari debita posco.
 Spernere me noli, quia peccaui tibi soli.
 Nec me trade neci, quia coram te malefeci,
 Mundi saluator, nostræq; salutis amator.
 Per cuius numen, recipit cecatiolumen.
 Per cuius nutum replet facundia mutum,
 Ex oculis cordis mihi tolle quod est ibi sordis.
 Et linguam mutam fac ad bona verba solutam.
 Languida qui sanas, cura replet, aspera planas,
 Rectificas tortum, mentem cōuertis ad ortum,
 His aliisq; malis, mihi quaeso sis venialis.
STella Maria maris quæ cū domino dominaris.
 Me pia virgo iuua matura dulcior vua.
 Virgo parens Christi mihi placa quem genuisti,
 Et tu care deo qui natus es ex Zebedæo.
 Exora pro me Petre nobilis incola Romæ.

Et tu paule facer vir spiritualis & acer,
 Atq; dei sancti me pacificate tonanti.
 Omnes electi faciant dominum prece flecti.
Q Vestrio magna diu multis meditãtib⁹ orta est,
 Difficilis nimium præ grauitati sui.
 Cur deus omnipotens reliquos formando creauit,
 Quos peccaturos nouerat ipse prius,
 Diues ab æterno qui, diues erat sine mundo.
 Quid pro factura contulit ipse sibi.
 Cur facit, quia sic voluit, cui tanta potestas.
 Vt quicquid verbo diceret esset opus,
 Dixit enim sint illa vel hæc, & facta fuerunt.
 Protulit & fecit cuncta creata simul.
 Et quia sic voluit deus, est eiusq; voluntas,
 Causa creaturæ, q; sit in esse suo.
 Ad quid fecit eam: nisi vt laudetur ab ipsa,
 Omnia nam laudant voce vel esse deum.
 Iste deus trinus trinum dedit esse creatis.
 Inde, quod edocuit littera sacra, docet,
 Hæc quæ sunt, vel erunt, vel quæ iam præterierunt,
 Omnia diuina mente fuere dei.
 Sic status æternus fuit & sine tempore rerum.
 Quia vita viuunt omnia vita deus.
 Cur fecit peritura sciens, cui cuncta patebunt,
 Ordo diuinus consiliumq; sui.
 Sicut enim dominus perituros nouerat ante,
 Quam faceret iuste deficiente malo.
 Nam dedit arbitrî libertatem faciendi
 Omne, quod ex libito cuiq; placeret, opus,
 Ergo posse bonum: vel posse malum dedit illis,
 Vt virtus aliquem posset habere locum.
 Nam malefactorum sequitur damnatio iusta;
 Et iustis iuste iustaq; caro datur.
 Si deus ad partem nos tantum cogeret vnam,
 Tunc nihil afferret gratia vel meritum.
 Ergo credo deus bona vel mala quæq; futura
 Nouit, & ex illis quid bonitatis agant,
B ij

L Vcifer ex merito cecidit delapsus ad ima,
 Quod spreuit domino subditus esse suo
 Ordine præcellens socios superabat honore,
 Lumine transcendens lumina clara poli,
 Nec vir nec mulier, nec serpens obstitit illi,
 De se præsumens perdidit omne decus,
 Sed quia sponte sua, nulloq; mouente superbus
 Extitit a summa corruit arce poli,
 Sic merito caruit venia cum luce perrenni.
 Qui nec adhuc veniam, nec loca clara petit.
 Vnde dolens se muneribus caruisse supernis,
 Atq; sua culpa deseruisse deum,
 Humano generi virus meditando parauit.
 Quo miser in mortem subiuretetur homo.
 Sed quia serpenti mendaci credidit vxor,
 Decipitur coniunx: qua mediante ruit.
 Hanc deus ex costa sociam formauerat illi,
 Vt subiecta viro viueret ipsa suo,
 Sed fuit exitium cui debeat auxiliari,
 Et submersa prius merfit ad ima parem,
 Et quia fallacis fallacia fallere sponsum
 Verba solent, sponsa fallit & ipsa suum,
 Hoste malo mala fit mulier, vir per mulierem.
 Credit vterq; malo, factus vterq; malus.
 Hostis eum fallit per eam, sed eos perimendo
 Tollit vtrunq; deo, donat vtrunq; sibi,
 Hostis foemina/vir tentat/lætatur/obedit.
 Et trino mortis vulnere peccat homo,
 Clausa puella domo, iuuenis delatus ab vrbe,
 Et foetidus tumulo Lazarus ista notat,
 Adam peccauit, sed ei caro/foemina/serpens:
 Fluxa dolosa tumens hoc monuere nefas.
 Hūc miserādo deus redimēs/mundās/reparansq;
 Sanguine fontis sacri sanat/ornat/alit,
 Risus/vita/decus/profletu morte pudore,
 Sic redemit hominem compatiente deo,
 Foemina causa fuit humanæ perditionis.

Qua reparatur homo foemina causa fuit.
Foemina causa fuit cur homo ruit a paradiso.

Qua redit ad vitam foemina causa fuit.
Foemina prima parens iratum reddidit illum.

Quem facite esse pium foemina virgo parens.
Eua fuit medium q̄ homo foret absq̄ patrono,

Virgo fuit medium q̄ deus esset homo.
Foemina prima parens exosa/maligna/superba,

Foemina virgo parens casta, benigna; pia,
Si deus est homo, & vult atq̄ potest misereri.

Quod velit, hoc homini confero posse deo;
Ex supradictis iam quaestio soluitur ista.

Cur deus in mundo condidit omne quod est.
O Mortalis homo casus reminiscere vitae.

Diliga pauperiem; mortales effuge gazas,
Nam reddunt cupidis post carnis dulcia flammās,

Quamuis perspicuus auro gemmisq̄ nitescas,
Pauper & exiguus exhibis nudus ad umbras,

Id solum tecum post fata manebit in æuum,
Quod bene, quod iuste, quod recte feceris ipse.

Quisquis amas mūdum, tibi prospere quo sit eūdt̄,
Hæc via qua vadis, via pessima, plenaq̄ cladis,

Hæc via pœnarum trahit ad loca mortiferarū,
Et nuncq̄ redit huc, quisquis semel fuerit illuc.

Nec prece, nec precio rerū spacioue dierum,
Soluitur illorū de carcere suppliciorum,

Semper in æternū nox obscurabit auernum,
Est ibi densarū, nigra congeries tenebrarū,

Nec sol, nec luna, nec stella videbitur vna,
Segnior est ethnæ flammis locus ille gehennæ,

Magnus & horrendus omni magis igne timend⁹,
Semper flagrabit miseros sine fine cremabit,

Sūt tibi pro lignis homines miseri, cibus ignis,
Hic reprobi cūcti quasi fasciculi sibi iūcti

Esuriūt, sitiunt, deformes corpore fiunt,
Hic horrendorū consortia dæmoniorū,

Sæui tortores omni gladio grauiores,
B iij

Hic dolor, hic metus sæcula per omnia luctus;
 Sæcula permille dolor innumerabilis ille
 His tormentis non est spes vlla salutis.
 Hæc lucra sibi feret mundi qui sordibus hæret.
 Huic semel ingressus, nullos habet inde regressus,
 Qui fugis, infernum regnum quæris supernum.
 Tu diuerforum fuge discipulos vitiorum.
 Sperne voluptatem, pulchram cole sobrietatem,
 Hæc quos prostrauit, virtutibus euacuauit,
 Hæc quos subiecit, pecudes sine robore fecit,
 Altera virtutum genitrix dat pectus acutum;
 Sensus subtiles, animos clarosq; viriles,
 Hanc breuiter ama, per eam crescit tibi fama,
 Hæc regit & munit, superis coniungit & vnit,
 Altera foetorem generat, deformat honorem.
 Flammam flagrantem maculat dextera radiantem,
 Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter,
 Parcus vescendo parcissimus esto bibendo,
 Vino mutatur sensus, mens infatuatur,
 Vinum nudauit Noë, sanctum, Loth maculauit,
 Venter propensus hebetat pinguedine sensus,
 Prouocat ardorem veneris, mentisq; soporem.
 Est dilatari porci, postremo vorari.
 Nos dilatemus intus nos, foris attenuemur,
 Sperne vagã venerẽ, fuge blandiloquã mulierem;
 Rem despectiuam, rem fluxam, remq; nociuam,
 Omnibus illa modis, res est plenissima nodis,
 Resq; venenosa, res vilis, res vitiosa,
 Nemo modum seruare potest imbutus amore,
 Et quæcumq; iuuat, posse iuuare putat.
 Cum sis imago dei res inclyta digna trophæi;
 Hæres cœlorum comes & gemma deorum,
 Fulgentem cultum, fallacem despue vultum.
 Forma decora foris, tamen intus plena doloris
 Stercoris atq; luti, pecorisq; simillima bruti,
 Despice foetorem veneris, sectare pudorem,
 Hęc mens insanit, hæc corpus frangit, inanit.

Altera florentem reddit cum corpore mentem,
 Nec nimia cura periturus ames peritura,
 Nec seruus serues, nec auarus opes coacerues.
 Crescit amor nummi quantum pecunia crescit,
 Orco sine mari, mens equiparatur auari.
 Est velut hydropicus aut ignis, diues iniquus,
 Extimat omne parum cupidus, nil implet auarum,
 Anxius augendo diues, timidus retinendo,
 Nunq̄ securus, pauperq̄ repente futurus,
Lazarus & diues tibi sunt fomenta futuri,
 Fac bene dum viuis, ni vis moriturus aduri,
 Indiguit stillæ nam diues splendidus ille,
 Fac bene dum viuis, post mortem viuere si vis,
 Nil moriens differt cū summis infima præfert,
 Diuitiæ restant, post mortem tartara præstant,
 Quam foelix anima est in qua sibi ponere fidem,
 Dignatur summis spiritus ipse dei,
 Omnis habet subitum terrena potentia finem,
 Atq̄ fuga celeri deserit ipsa suos,
 Ergo time, quisquis celsos ascendis honores,
 Atq̄ ruinoso stare memento loco,
 A macula sordis munda præcor intima cordis,
 Ne cordis lumen faciat sordescere crimen,
 Sis animo magnus, sis moribus agna vel agnus,
 Viue deo soli, quod amat caro quærere noli,
 Peruigili cura pete gaudia non peritura,
 Gaudia diuina, quibus est status absq̄ ruina,
 Gaudia terrena modo sunt ad tempus amœna,
 Gaudia terrena comitatur deniq̄ pœna,
 Gaudia terrena non petra tener sed harena,
 Gaudia terrena cohibentur deniq̄ pœna,
 Gaudia vera petas, quæ nunq̄ terminet ætas,
 His igitur spretis pete gaudia plena quietis,
 Nec metuas mortem, communem despice sortem,
 Communis fors q̄ cūctis debita mors est,
 Vt deus absq̄ mora tibi det quæ sunt meliora,
 Dira nescis iura, seralex, sententia dura.

B iiij

In re tam dura pensa quæ poena futura,
 Ergo verere mori lachrymas miscendo timori.
 Sit scelus horrori, virtus habeatur honori.
 Crimina deplora quibus a modo subtrahelora.
 Fletibus exora dominum dū sufficit hora.
 Dū super est hora, fuge quæ sunt deteriora.
 Hæc pete, praua caue, tibi sit graue viuere prauæ.
 Dulcis amice vale, quod peccas sit veniale,
Cognitio talis fiet signis generalis,
 Omnibus in rebus terquinis ante diebus,
 Atq; dies vnus mūdi dans cernere fumos
 Testes horroris tot habens diriq; furoris.
 Est ostendendus per signa timenda timendus.
 Aequor inū dabit, montesq; tumens superabit
 Terquinis cubitis excedens quattuor istis.
 Non inuoluendo seu fluctibus alta petendo.
 Rursus submissum subterfluet æquor abyssum,
 At vix cernatur, quo cursus & vnda feratur.
 Antiquusq; status postq; fuerit reparatus,
 Quicquid aquis tegitur vita sensuq; potitur
 Aequor inū dabit; incerta voce sonabit.
 Voce sua plangent volucres nec pascua tangent,
 Aera linquentes in campis conuenientes,
 Solis ab occasu crebro labentia casti.
 Fulgura splendentem pertransibūt orientem,
 Sydera flammabūt, & longo crine micabūt.
 Motus terra dabit, animal nullū pede stabit.
 Linguaq; frondentū nemorū genus omne virentū.
 Sanguinis humorem sudabūt omnia rorem,
 Montes soluentur, quasi puluis efficientur.
 Saxaq; viscindet, partem pars altera findet,
 Quodq; laborauit noster labor ædificauit.
 Tunc confundetur, tūc ad nihilū redigetur,
 Abdita siluarum fugiet genus omne terarū,
 Et quasi ploratus dabit in campis vsulatus,
 Venturūq; metū resonans communeq; lethum,
 Bustis contractis ac omnino patefactis.

Surgere nitentur, quæ corpora clausa tenentur.
 Urbibus exhibunt homines properantes & ibunt,
 Passum plangentes sine sensu, nilq; loquentes.
 Summa dies rerum post hæc eritq; dierum.
 Et quotquot viuent morientur, postq; resurgent
 Mundi defecti, nec non ab origine mundi,
 Hi qui saluuntur, qui perpetuo cruciantur,
 Huius terrorem, quis diceret atq; dolorem?
 Cum tot tormentis conturbatis elementis,
 Cælum/terra/mare monstrabunt hæc properare.
 Dantia maiorum multis documenta malorum,
 Huius terrorem timeamus, amemus honorem.
 Quo se noscendum plene deus atq; videndum
 Iustis præbebit, secreti nilq; latebit.
 Quod non cernatur, ac in deitate sciatur.
 In qua gaudebunt, quia gaudia sine carebunt,
 FINIS.

DOCTRINA MENSÆ

IOANNIS SVLPITII VERVLANI VI-
 ri disertissimi de moribus puerorum, præcipue in mē-
 sa seruandis. Carmen inuenile.

Vos decet in mensa mores seruare docemus:
 Virtuti vt studeas; litterulisq; simul.
 Quæ prius admoneo, miti puer indole serua:
 Præq; tuis oculis hæc mea iussa tenere.
 Sit sine labe toga, facies sit lauta manusq;.

Stiria nec naso pendeat vlla tuq;
 Et nihil emineat, & sint sine sordibus vngues,
 Sit coma, sit turpi calceus absq; luto.
 Linguaq; non rigeat, careant rubigine dentes,
 Atq; palam pudeat te fricuisse caput.
 Exprimere & pulices, scabiemq; vrgere nocentem,
 Ne te sordidulum qui videt ista vocet,
 Seu spuis aut mungis nares, curare memento,
 Post tua concussum vertere terga caput.

Micronem haud tangas digitis, sputūue reforbas,
 Panniculo nāsum mungere nempe decet;
 Estructare caue, quin ora interga reflectas,
 Stringe os & crepitum coge tenere nates.
 Mundiciæq; tibi placeant; medio quoq; cultu
 Vtere; ne turpis vel videare leuis.
 Nec maledicta refer; nec promasturpia dictu:
 Est stomachosa quidem dicere turpe tibi,
 Moribus vrbānis curato p̄ditus esse,
 Parce gulę turpi, luxuriamq; fuge.
 Parce & auariciæ, bilem frenare memento;
 Inuidulus/tumidus/nam odiosus eris.
 Desidiām fugies, atq; omnia turpia pelle,
 Et ludī turpes sint procul, atq; viri.
 Fidus sis/audensq;/bonus/remerarius esse
 Despice, non audax sis; timidusq; nimis.
 Nec penitus mutum, nec te decet esse loquatē,
 Conuenit ille thoro, conuenit ille foro.
 Et mansuetus eris, rectum te lectus habebit.
 Detege nec socium, neq; tua mēbra moue,
 Nec sis difficilis nimium, nec credulus esto,
 Dedecus & metues, & reuerere bonos,
 Futilis & mendax nuncq;/nimiumq; seuerus
 Esto, sed comem, munificumq; velim.
 Sis pius, atq; colas superos, venerare parentes.
 Et noceas nulli, surripiasq; nihil,
 Nec sis vinosus, quamuis potasse Catonem,
 Famarefert; fugias sumere vina mera,
 Non sis derisor, non somniculosus iniquus,
 Non iudex, nec tu testis iniquus eris,
 Omnibus in rebus studeas precor esse modestus,
 Sis audus laudis, sit tibi cura boni.
 Sic bene moratum laudabimus, atq; colemus,
 Sic & honorus eris, sic eris ipse grauis,
 Secundus libellus huius opusculi.

NVnc faciles aures, animū quoq; trade serenū,
 Morigerere mihi, mollia iussa dabo,

Non sum qui laudem summo te accumbere mane,
 Iudice conueniens me dabit hora cibum.
 Nec vos ante focum, cœnas producite longas,
 Hoc faciet caupo, qui sapit ista fugit,
 Sterne toros nitide, lautosq; appone quadrantes;
 Atq; salem/cererem/flumina/vina/dapes.
 Te vitare velim, cupidus ne (vt lurco) sonoras
 Contractes fauces, mandare rite decet.
 Et licet antiqui cubuissent pectore prono.
 Te colla hæc ætas recte tenere iubet,
 Et finito mensis cubitis hæerere potentes.
 Tu tantum, faciles pone repone manus;
 Tuq; puer iubeo sed eas, vel raro; sed astans,
 Pocula mitte celer, poneue tolle dapes,
 Iuraq; conuiuïs semper importare minister
 Est uge, nam turpis sæpe fit inde toga,
 Quodq; iubebit herus facilis semperq; subito!
 Quemq; tibi dederit tu tibi sume locum,
 Quodq; vir egregius puido tibi porriget, illud.
 Sumelubens grates, aptaq; verba refer.
 Esto tribus digitis magnos nec sumito morsus,
 Nec duplices ossas mandare vtrinq; iuuert,
 Dapsilis & largus semper, blandeq; sodali,
 Impartire tuo, pauperibusq; dapes.
 Nec vos obscœnos laudabimus, aut comedones,
 Esse decet viuas, viuere non vt edas,
 Namq; cibus nimius capiti, stomachoq; nocebit,
 Corporis & vires ingenijq; rapit.
 Gausape non macules, aut pectora, nec tibi mentũ,
 Stillet, sitq; tibi ue manus vncta caue.
 Sæpe ora & digitos mappa siccabis adapta,
 In quadra faciet non tua palma moram,
 Quod tibi vicinum fuerit; tu sume, sodali.
 Cede tuo, referat dum tamen ille manum,
 Dumq; in frustra secat, caueas sumpsisse recissa,
 Lurco legit dulces absq; rubore bolos.

Non manibus gremio immixtis tibi vellicet vnguis

Quod sumes; residens non agitato pedes.

Incidatq; prius quam dominus confundat ofellam.

Tingantur rursus nec tibi morsa cate.

Nec linguas digitos; nec rodas turpiter ossa.

Ast ea cultello radere rite potes.

Siue super mensam cortex cumuletur; & ipsa

Ossa vel in pateram præpedibusue iace.

Ne tanq; ficos tenta; nec delige frustra.

Et quocuncq; manus huc tibi lumen eat.

Ne socium torue inspicias; quidue ederit ille.

Aduertas, gestus inspicere sæpe tuos.

Pocula quum sumes terge tibi mappa labella;

Si tergas manibus non mihi charus eris.

Vna manus sumat pateram, ni hanc iacet in hoste

Theseus, aut belli sint monumenta patris.

Ast si hanc binis manibus captabis; id apte

Efficies; digitis pocula sume tribus.

Et teneas oculos, nec supra pocula fare;

Plena aliquo vita sit tibi bucca cibo.

Deme merum cratho; multum si forte super sit;

Quod nolet socius, sumere rite tuus.

Qui sapit, extinguet multo cum fonte falcrum.

Et parco limpham diluet ille mero.

Non facies binos haustus, nec fessus anheles;

Sibila nec labijs stridula prome tuis.

Nec cito sorbebis (sicut ouis lutea grati)

Nec nimium tarda sume falerna mora.

Vnū / siue duo / vel ad summum tria pocula sumes.

Si hunc numerū excedas, iam mihi poteris,

Fac videas quodcuncq; bibes; modicumq; pitissa,

Crater siue calix det tibi vina breuis.

Os quoq; tergebis semper post pocula: palmas

Ablue; quum mensam deseris. atq; labra,

Inflexensq; genu / iungens quoq; brachia, profut

Dicito, sed tolles ordine queq; suo,

FINIS.

ÆSOPI
FABVLÆ.

FOELICITER INCIPI,
VNTVR.

VTiuet et proſit donatur pagina præſens.
Dulcius arrident ſeria picta iocis,
Hortulus iſte parit fructum cum flore : fauores.
Flos, & fructus emunt, hic ſapit, ille nitet,
Si fructus plus flore placet, fructum lege, ſi flos
Plus fructu ſorem, ſi duo, carpe duo,
Nemihitorpentem ſopitet inertia ſenſum,
In quo peruigilet mens mea nouit opus.
Vt meſſis præcium de vigili ſurgat agello:
Verbula ſicca deus impleat ore ſuo.
Verborum leuitas morū fert pōdus ho neſtum.
Et nucleum celat arida teſta bonum,

LIBER PRIMVS.

De gallo & hyaspide,

DVm rigido fodit ore firmum, dū quæsitat escā,
Dum stupet inuenta hyaspide, gallus ait,
Res vilī preciosa loco, nitidicq; coloris

Hac in forde manes nil mihi messis habes;
Si tibi nunc esset, qui debuit esse rector.

Quem firmus sepelit, viueret arte nitor.
Nec tibi conuenio; nec tu mihi. nec tibi profum.

Nec tu mihi prodes, plus amo cara minus,

In gallo stolidum, in hyaspide dona sophiæ

Pulchra notes, stolido nil sapit ista seges.

De lupo & agno.

ESt lupo, est agnus sitit hic siuit ille fluentem.

Limite non æquo quærit vterq; sibi.

In summo bibit amne lupo, bibit agnus in imo.

Hunc timor impugnat verba mouente lupo.

Rupisti potumq; mihi, riuicq; decorem.

Agnus vtruncq; negat se ratione tuens,

Nec tibi nec riuo nocui nam prona supinum

Nescit iter, nec adhuc vnda nitore caret.

Sic iterum tonat ore lupo mihi damna minaris?

Non minor, agnus ait; cui lupo, immo facis.

Fecit idem tuus ante pater sex mensibus actis,

Cū bene patrisses, crimine patris obi.

Agnus adhæc, tanto non vixi tempore prædo.

Sic tonat, an loqueris fūr cifer; huncq; vorat.

Sic nocet. innocuo nocuus, causamq; nocendi

Inuenit, hi regnāt qualibet vrbe lupi.

De mure & rana.

MVris iter rumpente lactu venit obuīa muri

Rana loquax, & opem pacta nocere cupit

Omne genus pestis superat mens dissona verbis,

Dum sentes animi florida lingua polit,

Rana sibi murem filo confoderat, audet

Nectere fune pedem, rumpere fraude fidem

FABVLARVM AESOPI.

Pescoit ergo pedí, sed mens a mente recedit,
 Ecce natant, trahitur, hunc tamē ille trahit,
 Mergitur, vt secum murem demergat amicum;
 Naufragium faciens, naufragat ipsa fides,
 Rana studet mergi, sed mus emergit, & obstat
 Naufragio, vires suggerit ipse timor,
 Miluus adest, miserūq; truci rapit vngue duellum,
 Hic iacet, ambo iacent, viscera rupta patent,
 Sic pereant, qui se prodesse fatentur, & obsunt;
 Discat in actorem pœna redire suum.

De cane & oue,

IN causam canis vrget ouem, sedet arbiter, audit,
 Reddat ouis panem vult canis, illa negat,
 Pro cane stat miluus, stat lupus, stat vultur, & instant
 Panem, quem pepigit reddere; reddat ouis,
 Reddere non debet, nec reddere iure tenetur;
 Et tamen, vt reddat, arbiter instat oui,
 Ergo suum (licet hyems erat) præuendit amictum,
 Et boream patitur vellere nuda suo,
 Sæpe fidem falso mendicat inertia teste,

i. aquilo.

Sæpe solet pietas criminis arte capi,

De cane gerente carnem, (bram,

DVm carnē gerit ore canis, caro porrigit vm-
 Umbra cohæret ags, has canis vrget aq̄s;
 Spem carnis plus carne cupit; plus fœnore signum,
 Fœnoris, os aperit, sic caro spesq; perit,
 Non igitur debent pro vanis certa relinqui.
 Nam suasi quis amet, mox caret ipse suis,
 De leone/oue/capra/ & iuuenca,

VT ratione pari fortunæ munera sumant;
 Sumunt fœdus ouis-capra/iuuenca/leo.
 Ceruus adest, Ceruum rapiunt, leo sic ait; hæres
 Primæ partis ero; nam mihi primus honor,
 Et mihi defendit partem vis prima secundā,
 Et mihi dat maior tertia iure labor,

a ü

LIBER PRIMVS.

Et pars quarta meum nisi sit mea rumpet amorem;

Publica solus habet fortior ima præmens.

Ne fortem societ fragilis vult fabula præfens.

Nam fragili fidus nesciet esse potens.

De latrone vxorem ducente.

Fœmina dum nubit furi, vicinia gaudet.

Vir bonus & prudens talia verba mouet.

Sol pepigit sponsam, Iouis autem terra quærelis

Perculit, & causam cur foret ægra dedit.

Sole necor solo quid erit si creuerit alter?

Quid patiar? quid aget tanta caloris hyems?

Hic prohibet sermo lætum præbere fauorem.

Qui malafecerunt, vel malafacta parant.

De lupo & grue.

Arcata Lupum cruciat via gutturis esse retento.

Mendicat medicam multa daturus opem.

Grus promissa petit de faucibus osse reuulso.

Cui lupo, en viuus munere tuta meo.

Nonne tuum potui morfu præscindere collum?

Ergo pro dono sit tua vita meo.

Nil potest prodesse malis mens parua malorum.

Immemor accepti non timet esse boni.

De duabus canibus.

De partu quærelæ verborū nectare plenam.

i. poty deor

Pro cane mora canis suscipit æde canem.

Hæc abit; ille manet; hæc cursitat, illa quiescit.

Sed tamē a partu rumpitur illa quies.

Illam radit, reddiq; sibi sua tecta precatur.

Obserat hæc aurem, nec minus aure domum.

Plus prece posse minas putat hæc, plus bella duobus.

Nescit posse minas plus prece, bella minis.

Cum dolor hanc armet, plus matrem filius armat.

Cedit sola gregi, causaq; iusta perit.

Non satis est tutum mellitis credere verbis.

Ex hoc melle solet pestis amara sequi.

FABVLARVM AESOPI,

De homine & colubro.

Cum niue canet hum⁹, glacies dū sopit aquarū.
 Cursus, in colubrū turbida sæuit hyems.
 Hunc videt, hunc reficit hominis clementia; verū
 Temperat hunc tecto temperat igne gelu.
 Ore serit virus coluber, sic toxicat illum.
 Hospes ait colubro, non rediturus abi.
 Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret,
 A mplectensq; virum sibi dira mouet.
 Reddere gaudet homo nequā pro melle venentē.
 Pro fructu pœnam pro pietate dolum.

De asello & apro.

Avdet asellus aprū risu tentare proteruo. *desuergon cado;*
 Audet iners forti dicere, frater aue.
 Vibrat aper pro voce caput, nam verba superbū
 Reddere, sed dentem vix tenet ira trucem.
 Sustamen ista mouet, vilem dens nobilis escam
 Spernit, desidia tutus es ipsa tua,
 Non debet stolido lædi prudentia risu,
 Nec stolidus doctum debet adire iocis.

De mure rustico & vrbanō.

Rusticus vrbanum murem mus suscipit æde,
 Commodat & mensam, mensaq; mente minor.
 In tenui mensa satis est sincera voluntas,
 Nobilitat viles mens generosa dapes,
 Facto sine cibis vrbanum rusticus adit.
 Vrbanifocius tendit in vrbis opes.
 Ecce penum subeunt, inseruit amicus amico.
 Inuigilans mensæ fercula mensæ gerit,
 Commendat conditq; cibos clæmentia vultus,
 Conuiuam satiat plus dape mentis honor.
 Ecce seræ clavis immurmurat, ostia latrant.
 Ambo timent, fugiunt ambo, nec ambo latent.
 Hic latet; hic latebras cursu mendicat inepto.
 Assuitur muro reptile murisonus.

LIBER PRIMVS.

Blanda penu clauso parcit fortuna timori.

Ille tamen sēbrīt, teste timore tremīt.

Exit qui latuit, timidum sic lenit amicum.

Gaude carpe cibos, hęc sapit esca fauim:

Fatur qui timuit, latet in melle venenum.

Fellitum q̄ metu non puto dulce bonum,

Quam timor obnubīt, non est sincera voluptas,

Non est sollicito dulcis in ore fauus.

Rodere malo fabam, q̄ cura perpete rodi.

Degenerare q̄ bos cura diurna facit.

His opibus gaude qui gaudis turbine mentis,

Pauperiem ditet pax opulenta mihi,

Hęc bona solus habet, quę sunt tibi dulcia soli.

Det præcium dapibus vita quieta meis.

Finit verba, redit præponit tuta timendis.

Et quia summa timet, tutius ima petit.

Pauperies si læta venit, ditissima res est.

Tristior immensas pauperat vsus opes.

De Vulpe & Aquila.

Cum vulpes aquilam pro rapta prole perūgit,

Mille precum prædam reddere nescit auis.

Præda gemit, nidūq̄ timet cibus esse gulosi.

Sed redemittatos, vtilis arte parens,

Arboreum zonat stipulis & vimine truncum,

In stipulam docto dirigit ore facem.

In pullos aquilę coniurat copia fummi.

Hanc tamen vt vulpem prouida placat auis.

Non sit qui studeat (quia maior) obesse minori.

Cum bene maiori possit obesse minor.

De testudine & aquila.

Pes aquilę/prædo testudinis/aera findit.

Hanc sua concha tegit, cornua longa patent.

Hoc monitu cornix aquilam præmunit, ineptum

Fersonus, at fiat vtile, crede mihi.

FABVLARVM AESOPI,

Quodgeris in concha, cibus est, tibi surripit illum.

Concha cibum, conchafrange, cibusq; cadet.

Vt concham lanies, pro; viribus vttere sensu.

Hanc si celsa cadat, faxea franget humus,

De se stultus homo subuersus turbine linguæ.

Corruit, & fortes iusta procella rapit.

De vulpe & coruo.

V Vulpe gerente famē coruū gerit arbor, & escā.

Ore gērens coruus vulpe loquente silet.

Corue decore decens, cignum candore premissas.

Si cantu placeas, plus aue quaq; places.

Credit auis, picteq; placet præludia linguæ.

Dum canit vt placeat, caseus ore cadit.

Hoc fruitur vulpes, insurgunt tædia coruo,

Asperat in medio damna dolore pudor.

Fellitum patitur risum; quem mellitinanis

Gloria; vera parit tædia falsus honor.

De leone & apro.

I Rrepsit miserum grauitas annosa leonem.

Inglaciat corpus corq; senile gelu.

Instat aper, pensat veteri pro vulnere vulnus.

Frontis eum telō taurus vtroq; fodit.

Sæuit affellusiners, & frontem calce sigillat.

Hæc solo gemitū vindicat acta leo.

Omnia quæ vici me vincunt omnia, dormit

Vis mea, dormit honor, dormit honoris opus;

Cuinocui nocet ille mihi multisq; peperci:

Qui mihi non parcunt, pro pietate nocent.

Hunc timeat casum, qui se non fulsit amico,

Nec dare vult scelix; quam miser optat, opem.

De catulo & asello & domina.

M Vrmuris & caudæ studio testatur amorem

Nunc lingua catul⁹; nūc pede palpat herū.

Gaudet herus, comitq; canē comitemq; ciborum.

Efficat, alludit turba ministra cani.

LIBER PRIMVS.

Arte pari simileſq; cibos ſimilem q; fauorem
 Lucrari cupiens iuquit aſellus iners.

Me catulo præfert vitæ nitor vile tergum.
 Nec fructu placet, ſed placet ille ioco.

Ludam ludoplacens; ſed ludit tempore viſo.
 Vt placeat ludo, ludit & iſtat hero.

Blandiri putat ore tonans, humeroq; priorū.
 Preſſo mole pedam ſe putat eſſe pium.

Clamat herus, vult clamor opem, ſubit ordo clientū.
 Multa domat multo verbere claua reum.

Quod natura negat nemo ſœliciter audet,
 Diſplicet imprudens quando placere putat.
 De mure & leone.

FRigida ſopito blanditur ſilua leoni.
 Curſitat hic murum ludere prompta cohors
 Preſſus mure leo murē capti ille precatur.

Ille precem vibrat, ſupplicat ira preci.

Hęc tamē ante mouet animo, quod mure perēpto,
 Laudis habet ſummum, vincere parua pudet.

Si nece dignetur murem leo; nonne leoni
 Deducus, & muri cœperit eſſe decus?

Si vincat minimum ſummus, ſic vincere fraude eſt.
 Vincere poſſe decet; vincere crimen habet.

Si tamen omne decus ſit laus ſic vincere laus eſt;
 Et decus hoc minimo fiet ab hoſte minus.

De precio victi pendet victoria victor.
 Tantus erit, victi gloria quanta fuit.

Mus abit, & grates reddit (ſi reddere poſſit)
 Spondet opem ſolus, ſit mora parua dies.

Nam leo rete ſubit, nec prodeſt viribus vti.
 Sed prodeſt quærulo mur mure damna loqui.

Mus redit, hunc reperit, cernit loca; vincula rodit.
 Hacope penſat opem, ſic leo tutus abit.

Rem potuit tantam minimi prudentia dentis,
 Cui leo dans veniam ſe dedit ipſe ſibi.

FABVLARVM AES OPI.

Tu qui summa potes, ne despice parua potentem.

Nam prodesse potest, si quis obesse nequit.

De miluo infirmo & matre.

Milluus molle iacet morbo, matremq; precatur.

Vt superis pro se det sacra, detq; preces.

Mater ait, mi Nate deos & sacra deorum.

Læstisti, recolunt impia facta dei.

Criminis ultores pensant pro crimine pœnam;

Dum sacra turbasti, pœna timenda fuit.

Te cogit timor esse pium, te pœna fidelem.

Hic timor, hæc pietas, cum nece sera venit.

Qui maculat vitam, immundus cur incolit aras?

Quem sua facta premunt, cur aliena leuant?

De hirundinibus & alijs auibus.

VT linum pariat lini de semine semen.

Nutrit humus, sed aues tangit hirūdo metu

Hic ager / hoc semen nobis mala vincla minantur.

Vellite pro vestris semina sparsa malis.

Turba fugit sonitus, monitus vanosq; timores

Arguit; exit humo semen, & herba viret.

Rursus hirundo monet instare pericula, rident

Rursus aues, hominem placat hirundo sibi.

Cumq; viris habitans, cantu blanditur amico,

Nam præuisa minus lædere tela solent,

Iam metitur linum, iam fiunt retia: iam vir

Fallit aues, iam se conscia culpata uis.

Vtile consilium qui spernit, inutile sumit.

Qui nimis est tutus, retia iure subit.

Finit liber primus.

LIBER SECVNDVS INCIPIIT.

De Gentibus volentibus Regem.

FAbula nata sequi mores & pingere vitam

Tangit, quod fugias, quodq; lequaris iter.

Rege carens nūc regis inops, sine rege nunc exlex.

Absq; iugo gessit Attica terra iugum,

LIBER SECVNDVS.

Libertas errare negans se sponte coegit,

Et pudor ob legem fortior ense fuit.

Ne libitum faceret regem plebs libera fecit.

Et quæ non potuit pellere; iussa tulit,

Rex cœpit laniare truces, punire nocentes.

Quæq; leuâda leuans, quæq; præmēda præmēs;

Hos onerat nouitas ciues in lege nouella.

Quod leuiter possent, vix potuere pati.

Vrbem triste iugum querula ceruice ferentem

Aesopus tetigit consona verba mouens.

De Ranis rege carentibus,

Cum nihil auderet ludentes lacerare ranas,

Supplicuere Ioui, ne sine rege forent,

Iuppiter huic voto risum dedit, ausa secundas

Rana preces, subitum sensit in amne sonum.

Nam loue dante trabem trabis ictu flumine moto

Demersit subitus guttura rauca timor.

Placato rediere metu videre tigillum.

Stando procul regem pertimere suum,

Vt nouere trabem per se non posse moueri.

Produce fecerunt tertia vota Ioui.

Ira Iouem mouit, regem dedit, inulit hydrum.

Hydrus hiante gula cœpit adire lacum.

Clamitat ecce lacus, morimur, pie Iuppiter audi.

Iuppiter exaudi, Iuppiter affer opem.

Nos sepelit venter nostri sumus esca tyranni.

Aufer cædis opus, rede quietis opes.

Ille refert, emptum longa prece ferte magistrum,

Vindictæ æterius ocia spreta metus.

Omne boni precium nimio vilescit in vsu.

Fitq; mali gustu dulcius omne bonum.

Si quis habet, quod habere decet, sit lætus habendo;

Alterius non sit, qui suus esse potest.

De Accipitre & columbis,

FABVLARVM AES OPI.

Accipitrem milui pulsurū bella columbæ
 Accipiunt regem, rex magis hoste nocet;
 Incipiunt de rege quæri, quod sanius esset
 Milui bella pati, q̄ sine Marte mori.

Quicquid agas sapienter agas & respice finem,
 Ferre minora volo, ne grauiora feram.

De fure & Cane,

Fvre vocante canem prætenso munere panis,
 Spreto pane mouet talia verba canis.

Vt fileam tua dona volunt, furtiq; laborant
 Esse locum, panem si fero, cuncta feres.

Fert munus mea dāna tuū, later hamus in esca,
 Me priuare cibo; cogitat cisteibus.

Non amo nocturnū panē plus pane diurno.
 Aduena plus nōto non placet, hostis hero.

Non rapiet nox vna mihi bona mille dierum,
 Nolo semper egeus esse, semelq; satur

Latratu tua furta loquar; nisi sponte recedas.

Hic silet; ille manet, hic tonat, ille fugit.

Si tibi quid detur, cur detur respice, si des:

Cur des ipse nota, teq; gulose doma.

De Sucula & Lupo.

Vut lupus vt pareat maturum sucula foetum,
 Seq; noui curam spondet habere gregis.

Sus ait, hac cura careas, mihi nolo ministres,

Horrent obsequium viscera nostra tuum.

Iprocul, vt liceat mihi tutos fundere foetus.

Iprocul, & pietas hæcerit apta mihi.

Pro natis natura iubet timuisse parentes.

Fine dato verbis, hic abit, illa parit.

Tempore non omni, non omnibus omnia credas.

Qui misere credit, creditur esse miser.

De terra pariente murem.

Terra tumet, tumor ille gemit, gemitusq; fatetur
 Partum, fere perit se, xus vterq; metu,

LIBER SECVNDVS.

Cum tumeat tellus: monstrat se magna daturam.
Horrent, & trepidant, & prope stare timent.
In risum tumor ille redit, nam turgida murem
Terra parit, iocus est, quod timor ante fuit.
Sæpe minus faciūt homines qui magna minantur,
Sæpe gerit vanos causa pusilla metus,

De Agno & Lupo.

CVM grege barbato dū ludit iunior agnus.
Tendit in hūc lupus dissona verba mouens:
Cur olidam mūda sequeris plus matre capellam?
Lac tibi præberet dulcius ipsa parens.
Est prope, festina, matrem pete, munere matris
Lac bibe, nam seruat vbera plena tibi.
Agnus ad hæc pia capra mihi lac dulce propinat.
Me vice matris alit, me vice matris amat.
Nec mihi sed domino prodest me viuere, viuo
Ut metat in tergo vellera multa meo.
Ergo mihi præstat nutriti lacte caprino,
Quam lac matris habens mergar in ore tuo.
Omnes vincit opes securam ducere vitam.
Pauperius nihil est q̄ miser vsus opum.
Nil melius certo monitu, nil peius iniquo.
Consilium sequitur certa ruiua malum.

De viro & eius cane.

ARmauit natura canē pede, dente, iuuenta.
Hin leuis/hinc mordax/fortis & inde fuit.
Tot bona furatur senium, nam robore priuat
Corpus/dente genas/& leuitate pedes.
Hic leporem prendit, fauces lepus exit inermes:
Illusum domini verberat ira canem.
Reddit verba canis, dum me pia pertulit ætas.
Nulla meum potuit fallere præda pedem.
Defendit senij culpam laus ampla iuuentæ.
Nunc mea vis cecidit, facta priora vigent.

FABVLAR M AESOPI.

Nullus amor durat, nisi fructus seruet amorem!

Quilibet est tanti, munera quanta facit.

Magnus eram dū magna dedi, nūc marcidus annis

Vileo, de veteri mentio nulla bono.

Si laudas quod eram, quod sum culpāre proteruum,

Si iuuenem recipis pellere turpe senem,

Se misere sciat seruire, qui seruit iniquo,

Parcere subiectis nescit iniquus homo,

De leporibus a sylua fugientibus.

Sylua tonat, fugiunt lepores, palus obuia venit;

Fit mora, respiciunt ante, retroq̄ timent.

Dum liberant in mente metus, se mergere pati.

Sic metuunt, ranas stagna subire vident.

Vnus ait sperare licet, non sola timoris

Turba sumus, vano rana timore latet.

Spem decet amplecti, spes est via prima salutis.

Sæpe facit metui non metuenda metus.

Corporis est leuitas, & mentis inertia nobis.

Ista metus eausam suggerit, illa fugā.

Sic metuat quicumq̄ timet, ne mole timoris

Spe careat grauis est spe fugiente timor.

Speret qui metuit morituros viuere videns

Spe duce, victuros spe moriēte mori.

De Hædulo & Lupo.

Capta cibum quærens hędulū cōmendat ouile,

Hunc illi solida seruat ouile sera,

Natum caura parēs monitu præmunit amico,

Vt lateat, nescit in sua damna vagus.

Hic latet, ecce lupo mouet ostia voce caprina,

Exprimit, vt pateant ostia clausa petit,

Ast procul hędus ait: caprillas gutture falso,

Cum bene caprilles te proculesse volo.

Quod mea sis mater, mentitur imago loquendi

Rimula qua video te docet esse lupum,

LIBER SECVNDVS.

Inſita natorum cordi doctrina parentum
Cum pariat fructum, ſpreta nocere ſolet,
De Ruſtico & Angue.

Ruſtica menſa diu nutritum nouerat anguem,
Humanam potuit anguis amare manum,
Gratia longa viri ſubito mutatur in iram,
Ira per anguineum dirigit arma caput,
Vulneris autor eget, ſe vulnere credit egenum.
Angui pro venia ſupplicat, anguis ait.
Non ero ſecurus, cum ſit tibi tanta ſecuris.
Dum cutis hæc memorat vulnera ſcripta ſibi,
Qui me læſit, item lædet (ſi lædere poſſit.)
Expedit infido non iterare fidem,
Sed quia te piſguit ſceleris, ſcelus omne remitto,
Nam gemitus veniam vulneris cordis emit,
Qui primo nocuit vult poſſe nocere ſecundo,
Quæ dedit infidus mella, venena puto.

De Ceruo & Oue.

Ceruus oui præſente lupo ſic intonat, amplum
Vas tritici debes reddere, redde mihi.
Sici ubet eſſe lupo, paret timor iſta iubenti,
Nanq; die fixo debita ſpondet ouis.
Fit mora, ceruus ouem vexat pro fœdere: ceruo
Inquit ouis, non ſtant fœdera facta metu.
Me decuit cogente lupo quæcunq; fateri,
Me decuit fraudem pellere fraude pari.
Cum timor in pacto ſedet, promiſſa timore
Arent, nil fide verba timoris habent.

De Muſca & Caluo.

Muſca premit caluū, muſcã vult lædere caluus;
Vt muſcam feriat, ſe ferit, illa ridet,
Caluus ait: te parca iubet vicina iocari,
ſi ferior rides, ſi feriare cades.
Sopſes ero decies iſtus, ſemel iſta epribis,
Eſt mea prompta mihi gratia, ſurda tibi,

FABVLARVM AESOPI,

Iure potest lædi lædens, vt ledat in illum,
Vnde breuis cœpit læsio, magna redit,
De vulpe & Ciconia,

VVlpe vocante venit, speratq; ciconia cœnam,
Fallit eam liquidus vulpe iocante cibus,
Cum bibit illa cibos, solum bibit illa dolorem,
Hic dolor in vulpem fabricat arma doli,
Sunt pauci mora parua dies, auis inquit, habemus
Fercula quæ sapiunt, dulcis amica veni.
Hæc venit, hæc vase vitreo bona fercula condit,
Ac solam recipit formula vasis auem,
Laudat dapes oculis, vasis nitor, has negat oris
Formula, sic geminant visus odorq; famem,
Sic vulpes ieiuna redit, sic fallitur, audens
Fallere; sic telo læditur illa suo,
Quæ tibi non faceres; alijs fecisse caueto,
Vulnera ne facias, quæ potes ipse pati,
De lupo & capite superbo,

CVm legit arua lup⁹, reperit caput arte super
Hoc beat humanis ars præciosa genis,
Hoc lupo alterno voluit pede/verba resoluens,
O sine voce genas, o sine mente caput
Fuscat & extinguit cordis caligo nitorem
Corporis, est animi solus in ore nitor,
De Graculo & pauone,

GRaculus inuento picti pauonis amictu,
Se polit & socias ferre superbit aues,
Quem fore pauonem pauonis penna fatetur,
Pauonum generi non timet ire comes,
Pauo dolum sentit falsi pauonis honorem,
Increpat, & domitam verberare nudat auem,
Nuda latet, sociosq; fugit, minuiq; pudorem
Sic putat, hunc diro corripit ore comes,
Ascensor nimius nimium ruit, aptior imis
Est locus, hic leuis est, illa ruina grauis,

LIBER SEC VNDVS.

Qui plus posse putat, sua q̄ natura ministrat.
Possesuum superans se minus esse potest.
Si tibi nota satis naturæ meta fuisset,
Nec vilis, nec inops, nec sine veste fores.
Cui sua non sapiunt, alieni fedulus anceps,
Quod non est sapiens, desinit esse quod est.

De mula & mulione.

MVla rapit cursum; nam mulam mulio cogit.
Mulæ musca nocet vulnere siue minus.
Cur pede sopito cursum tempusq̄ moraris?
Te præmo, te pungo, pessima curre leuis.
Mula refert, quia magna sonas, vis magna videri.
Ne tua verba nocent, nec tua facta mihi,
Nec te sustineo, sed cum quis sustinet axis.
Qui mea frena tenet, qui mea terga ferit,
Audet in audacem timidus, fortisq̄ minatur,
Debilis audendi cum videt esse locum.

De formica & musca.

MVsca mouens lites, formicam voce sagittat
Se titulis ornat turpiter ipsa suis.
Torpes merfa cauis, leuitas mihi quæritur alis.
Dat tibi fossa domum, nobilis aula mihi.
Deliciæ sunt grana tuæ, me regia nutrit
Mensa, bibis fecem, sed hibo dulce merum.
Quod bibis a limo suggis, mihi suggerit aurum
Quod bibo, saxa præmis; regia tecta præmo.
Aede, cibus, potu, thalamo cum regibus vtor,
Reginæ teneris oscula figo gemis.
Non minus vrentes mittit formica sagittas.
Et sua non modicum spicula fellis habent.
Ludo merfa cauis, nescit tua penna quietem
Sunt mihi pauca satis, sunt tibi multa parum.
Me lætam iubet esse cauis te regia tristem,
Plus grana mihi placent, q̄ tibi regis opes.

FABVLARVM AESOPI.

Venatur mihi farra labor, tibi fercula furtum,

Hæc mihi pax mellit, toxicat illa timor,

Mundo farre fruor, tu fœdas omnia tactu.

Cum nullis noceam, cui libet ipsa nocet.

Est mea parcendi speculum; tua vita nocendi.

Sunt mea quæ carpo, non nisi rapta voras.

Ut comedas viuís, comedo ne viuere cessem:

Me nihil infestat, te fugit omnis homo.

Vnde petis vitam, rapitur tibi vita palato,

Dulcia vína bibens fel necis acre bibis,

Sine gat ala tibi ventoso victa flabello,

Aut nece vinceris, aut semiuíua iaces,

Si potes æstiuí dono durare fauoris,

Cætera si parcunt, non tibi parcit hyems,

Dulcia pro dulci, pro turpi turpia reddi

Verbo solet, odium lingua fidemq; parit.

De lupo & vulpe.

Respondere lupo de furti fraude tenetur
Vulpes ipsa, vocat, hic petit, illa negat.

Similis est iudex, docti non errat acumen

Iudicis, arcanum mentis in ore legit.

Iudicium fugito, poscis, quod poscere fraus est.

Viscq; fidem de re, quam negat ipsa fides,

Tu bene furta negas, te vitæ purior vsus

Liberat, hanc litem pax domet, ira cadat,

Simplicitas veri fraus est, puerpera falsi,

Esse solent vitæ dissona verba tuæ.

Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes,

Fallere qui didicit, fallere semper amat.

De homine & mustella.

Præda viri prædo murum mustella præcatur

Da veniam, debes parcere, parce mihi.

Quod caret hoste dom⁹, quod abest a sorde fatetur

Esse meum; pro me te rogat, ergo faue.

b

LIBER TERTIVS.

Seruitio me redde tuo, mihi redde laboris,
Præmia, pro dono sit mea vita mihi,
Ille refert, operum debetur gratia menti,
Non operi: gratum mens bona reddit opus;
Nemo (licet proferat) nisi vult prodesse meretur,
Nam prodesse potest, hostis obesse volens,
Cum mihi prodesse, mihi nil prodesse putabas
Hostibus ipsa meis; & meus hostis eras,
Non mihi monstra necans, sed eras tibi prouida soli,
Sic panem poteras rodere sola meum,
Pane meo pinguis, mihi da pinguedinis vsu,
Damno penso necem digna perire, peri,
Nil honorat factum, nisi facti sola voluntas,
Non operis factum, sed nota mentis opus,
De Rana & Boue.

A Equari vult rana boui, tumet ergo, tumentis
Natus ait: cessa. præ boue toto nihil,
Rana dolet, meliusque tumet, premit ille tumentem,
Vincere non poteris, victa crepare potes,
Fortius iratam vexat tumor, illa timoris
Copia scindit eam, viscera rupta patent.
Cum maiore minor conferri desinat, & se
Consulat, & vires temperet ipse suas,
Finit liber secundus,

INCIPIT LIBER TERTIVS.

De Leone vulnerato.

S Olicitus prædæ currit leo, spina leonem,
Vulnerat, offendit in pede mersa pedes,
Fit mora decursu, leuitas improuida lapsu
Sæpe facit, læso stat pede turba pedum,
Vix ægrum sinit ire dolor, saniemque fatetur
Maior idem loquitur vulneris ipse dolor,
Cum lædit miseros fortuna medetur eisdem,
Hoc est, cur medicum plaga leonis habet.

FABLARM AES OPI.

Nam leo pastorem reperit, pastorq; leoni,
 Prodape tendit ouem, respuit ille dapē,
 Supplicat & tenso plagam pede monstrat, at ille
 Orat opem, pastor vulnera soluit acu,
 Exit cum sanie dolor; & res causa doloris
 Hic blando medicam circuit ore manum,
 Sospes abit; meritumq; notans in corde sigillat.
 Tempore deleri gratia firma nequit.
 Hic leo vincla subit Romanæ gloria prædæ
 Hunc habet, & multas mulcet harena feras,
 Ecce necis pœnam pastoris culpa propinat,
 Clauditur in medijs, & datur esca feris,
 Hunc leo præsentit, petit hunc, timet ille, timend
 Hæc fera blanditur, sperat, abitq; timor,
 Nil feritatis habens ludit fera, cauda resultat,
 Dum fera mansuescit, se negat esse feram,
 Hunc tenet, hunc lingit, pensatq; salutem salutem.
 Nulla sinit fieri vulnera, nulla fecit,
 Roma stupet, parcitq; viro, parcitq; leoni,
 Hic redit in siluas, & redit ille domum,
 Non debet meritum turpis delere vetustas,
 Accepti memores nos decet esse boni,
 De leone & equo,

Tondet equus pratum, petit hūc leo, cura leonis
 Hunc fouet, vt fiat esca leonis equus.
 Inquit equo, mi frater aue, fruor arte medendi,
 Et comes & medicus sum tibi, paret equus,
 Sentit equus fraudes, & fraudi fraude resistit,
 Mente prius texens retia fraudis ait:
 Quæsitus placidusq; venis, te temporis affert
 Gratia, te rogat: pes mihi sente grauis,
 Hic fauet, instat equo, subiecto vertice calcem
 Imprimit, & sopit membra leonis equus,
 Vix fugit ille sopor, vix audet vita reuerti,
 Vix leo colla mouens respicit, hostis abest;

b ij

LIBER TERTIVS.

Seq̄ leo damnat, patior pro crimine pœnam,

Nam gessi speciem pacis, & hostis eram.

Quod non es nec velis, quod es esse fatere.

Est male quod non est, qui negat esse quod est,

De equo & asino.

GAudet equus phaleris freno sellaq̄q̄ superbit,

Ista quidem vestit aureus arma nitor.

Obstat a sellus equo: virus premit artus, a sellū

Vexat onus, tardat natus eundo labor;

Quod sibi claudit iter, sonipes inclamat a sellō.

Occurris domino v̄llis a selle tuo?

Vix tibi do veniam de tanti crimine fastus,

Cui via danda fuit libera dignus eram.

Supplicat ille nimis, transitq̄q̄ silendo timorem,

Fit timor, surda præterit aure minas.

Summus equi declinat honor, dum vincere tentat,

Vincitur, & cursum viscera rupta negant,

Priuatur phaleris, freno priuatur honesto.

Hunc premit assiduo rheda cruenta iugo.

Huic tergum macies acuit, labor vlcerat armos.

Hunc videt inq̄q̄ iocos audet a sellus iners.

Dic sonipes vbi sella nitens? vbi nobile frenū?

Hæc tibi cur macies? cur fugit ille nitor?

Cur manet hic gemitus? cur illa superbia cessat?

Vindicat elatos iusta ruina gradus.

Stare diu nec vis, nec honor, nec forma, nec ætas

Sufficit in mundo, Plus tamen ista placent.

Vive diu, sed vive miser, sociosq̄q̄ minores

Disce pati, risum det tua vita mihi.

Pennatis nec crede bonis, te nulla potestas

In miseros armet, nam miser esse potes,

De quadrupedibus & auibus.

QVadrupes pugnant auib⁹, victoria nutat,
Spes onerata metu vexat vtrunq̄q̄ gregē,

FABVLARVM AESOPI.

Linguit aues, quæsumit auis de vespere nomen;

Ne timet opposita castra subire gregis.

Armat aues aquilæ virtus, & viribus implet.

Et magno torpet altera turba metu.

Amplexatur aues vniis victoria lætis.

Pro titulo pœnam transfuga sumit auis,

Vellere nuda suo pro plumis vulnera sumit,

Aedictumq; subit; ne nisi nocte volet.

Non bonus est ciuis, qui præfert ciuibus hostem;

Vtiliter seruit nemo duobus heris.

De philomena & accipitre.

DVm philomena sedet. studiū mouet oris amor
Sic sibi sic nido visa placere suo. (ni;

Imperit accipiter nidum, pro pignore mater

Supplicat. alter ait: plus prece carnem amo.

Nec prece nec precio sed amœno flectere cantu

Me potes, ille silet, dulcius illa canit.

Mente gemit licet ore canat. mens eius arefcit,

Cuius mellifluum manat ab ore melos.

Impia fatur auis, sordet modus iste canoris,

Et laniat natum matre vidente suum,

Mater obit, nec obire potest sed viuit, vt ipsam

Vincat vita necem plus nece cladis habens,

Cor patitur matris plus nati corpore. corpus

Rodit auis rostro; cor fodit ense dolor.

Vestigat sua pœna scelus nam fraudibus vfo

Aucupe: fraudosam viscus iniescat auem!

Fine malo claudi mala vita meretur, iniquus

Qua capit infantes, se dolet arte capi.

De lupo & vulpe.

DItat præda lupum, ducit lupus oia longa.

Fausto cibo vulpes inuidet ista mouet;

Frater aue, miror cum tanto tempore mecum

Non fueris, nequeo non memor esse tui.

b ij

LIBER TERTIVS.

Ille refert, pro me vigilat tua cura, precari
Numina non cesses, ne mea vita ruat;
Fraude tamen munita venis, falsoq; venenū
Melle tegis, dolor est copia nostra tibi.
Et torquere paras aliquid, furtumq; minaris,
Sed meam furtiuam respuit esca gulam.
Spreta redit, spretam stimulat dolor, apta doleri
Fraus subit, ad pecudum transuolat ipsa ducem.
Hunc monet his verbis, tua gratia numinis instar
Sit mihi, nanq; lupum dat mea cura tibi.
Hostem perde tuum; tuus iacet hostis in antro.
Vir fauet, antra petit, hic necat ense lupum.
Ista lupi consumit opes, sed floret ad horam.
Vita nocens; vulpes casse retenta gemit,
Cui nocui nocet ecce mihi, nocuisse nociuo.
Iure cado, cuius concidit arte lupus.
Viuere de raptō vitam rapit, inuidus instans
Alterius damnis in sua damna ruit.

De ceruo & canibus.

Fons nitet argento similis, sitis arida ceruum
Huc rapit, haurit aquas, se speculatur aquis.
Hunc beat; hunc mulcet ramosæ gloria frontis,
Hunc premit, hunc lædit tibia macra pedum.
Ecce canes, tonat ira canum, timet ille, timentī
Fit fuga, culpati cruris adorat opem.
Siluæ claustra subit, cornu retinente morantur
Crura, nec hunc captum cornua longa negant,
Spernere; q̄proffit, vel amore quod obsit ineptū est.
Quod prodest fugimus, & quod amamus obest.

De viro & vxore,

Cum vir & vxor amant, vxorem priuat amato
Parca viro, nec eam priuat amore viri.
Coniugis amplectens tumulum pro coniuge vexat
Vngue genas, oculos fletibus, ora sono.

FABVLARVM AESOPI.

Hanc iuuat ipse dolor, nequithac de sede reuelli

Grandine, seu tenebris/ seu prece, siue minis.

Ecce reum damnat iudex, crux horrida punit.

In cruce custodit tempore noctis eques.

Hic sitit, ad tumultum vocat hunc & clamor & ignis.

Orat aquæ munus, hæc dat, & ipse bibit.

Aegrum nectareis audet cor tangere verbis.

Hunc vocat ad primum cura salutis opus.

Sed redit, & dulces monitus intexit amato

Cordi, vita subit claustra doloris amor.

Vir metuens furem capi suspendia furis

Visit, sed viduam tactus amore petit.

Hanc ligat amplexu, fructumq; ligurit amoris.

Hic redit ad furem, sed loca fure carent.

Hic dolet, hic queritur, dolor instigat amicam.

Non bene seruato fure timore premor.

Rex mihi seruandum dederat, me regius ensis

Terret, & extorrem me iubet esse timor.

Hæc ait: inueni spem quæ tibi suscitet artem.

Vir meus implebit in cruce furis onus.

Ipsa viri bustum reserat, pro fure catenat

Ipsa virum, restem subligat ipsa viro.

Huic merito succumbit eques, succumbit amoris

Illa nouo, ligat hos firmus amore thorus.

Sola præmit viros pœnaq; metuq; sepultos

Fœmina; fœmineum non bene finit opus.

De iuene & thaide.

ARte sua Thais iuenes irretit, amorem
Fingit, & ex ficto fructus amore venit.

A multis fert multa procis, ex omnibus vnum

Eligit, huic verispondet amoris opes.

Sum tua sisq; meus, cupio plus omnibus vnum.

Te volo, sed nolo munus habere tuum.

Percipit ille dolos, et dedit qualia sumpsit.

Sis mea, sumiq; tuus, nos decet equus amor.

B iij

LIBER TERTIVS.

Viuere non vellem, nisi mecum viuere velles,

Tu mihi sola salus, tu mihi sola quies.

Sed falli timeo, quia me tua lingua fefellit,

Præteriti ratio scire futura facit,

Vita tapis taxum, quam gustus sæpe probauit;

Fallere vult hodie, si qua fefellit heri.

Thaida si quis amat, sua ne se credat amari,

Thais amore caret, munus amanti samat,

De patre & eius filio.

Est pater, est genitus, hic patri credere nescit.

Nam facienda fugit, & fugienda facit,

Mens vaga discurrit, & menti consonat ætas,

Mentis & ætatis turbine frena fugit,

Ira senis seruos pro nati crimine punit,

Instruit ista senem fabula nata sequi,

Cauta bouem manus vitulumq; supponit aratro,

Hic subit, ille iugum pellit, arator ait:

Gaude, lætus ara tu; quem domat vsus arandi,

A boue maiori discat arare minor.

Non placet, vt sudes, sed des exempla minori,

Qui pede/qui cornu pugnat abire iugo,

Sic domat indomitū domito boue cautus arator,

Sic veterem sequitur iunior ille bouem,

Proficit exempli merito cautela docendi,

Maioriq; sua credat in arte minor.

De vipera & lima.

Vipera fabrilem dapis anxia tendit in ædem;

Incipit hæc limam rodere, lima loqui,

Nescis posse metum quæ sit mea gloria nescis,

Dente meo pateris, non ego dente tuo.

In tenuem forti ferrum molo dente farinam;

Ercadit attritu dura farina meo,

Ferrea mordaci castigo tubera morsu.

Aspera plano, seco longa, foranda foro.

FABVLARVM AES OPI.

Deliras igitur cum deñte minaris inermi.

Rideo si ferior: vulnera ferre genis.

Fortem fortis amet nam fortior fortem agit.

Maiori timeat obuius ire minor.

De lupis & ouibus.

PVgna lupis opponit oues, ouiumq; satelles

Est canis/est veruex-hac ope fidit ouis.

Palma diu dormit desperat turba luporum.

Et simulans lupus fallere tentat ouem.

Fœdus vtrinq; fides iurato numine fultit.

Id lupus, id simpliex obside firmat ouis.

Datq; lupis male sana canes, recipitq; luporum

Pignora, non metuit, nec sua damna videt.

Dum natura iubet natos ululare lupinos.

Turba lupina furit, fœdera rupta quærens.

Ergo pecus tutoris egens in viscera mergit,

Præsïde nuda suo, sic trucidatur ouis.

Tutorem retinere suum, tutissima res est.

Nam si tutor abest, hostis obesse potest.

De securi & nemore.

QVO teneatur eget, nil ausa secare securis,

Armet eam lucus vir rogat, ille fauet.

Vir nemus impugnat, lassans in cæde securim,

Arboris omne genus vna ruina trahit.

Lucus ait: pereo, mihi met sum causa pericli,

Me necat ex dono rustica dextra meo.

Vnde perire queas, hostem munire caueto.

Qui dat quo pereat, quem iuuat hoste petit.

De cane & lupo.

CVM cane silua lupū sociat, lup⁹ inquit, amœna,

Pelle nites, in te copia sancta patet,

Pro verbis dat verba canis, me ditat herilis

Gratia; cum domino me cibati ipsa domus,

Nocte vigil fures latratu nuncio, tutam

Seruo domum, mihi dat cumulus æde thorum.

LIBER TERTIVS.

Hæc mouet ore lupus, cupio me viuere tecū.
Communem vt capiant ocia nostra cibum,
Verba canis reddit, cupio te viuere mecum,
Vna dabit nobis mensa manusq; cibum.
Ille fauet, sequiturq; canem, gutturq; caninū
Respicit, & quærit, cur cecidere pili?
Inquit, ne valeā morſu peccare diurno,
Vincla diurna fero, nocte iubente vagor.
Reddit verba lupus, non eſt mihi copia tanti,
Vt fieri ſeruus ventris amore velim.
Ditior eſt liber mendicus/ diuite ſeruo.
Seruus habet nec ſe nec ſua, liber habet,
Libertas prædulce bonum, bona cætera condit,
Qua niſi conditur nil ſapit eſca mihi.
Libertas animi ciuus eſt & vera voluptas,
Qua qui diues erit, ditior eſſe nequit,
Nollo velle meum pro turpi vendere lucro,
Has qui vendit opes, hoc agit, vt ſit inops,
Non bene pro toto libertas venditur auro,
Hoc cœleſte bonum præterit orbis opes,
De ventre, pedibus, & manibus,
Incuſant auidi pes, & mantis ocia ventris,
Omnia ſolus habes lucra labore carens,
Nos labor edomuit, te fouit inertia, forbes
Omnia, quæ noſtri cura laboris emit,
Diſce pati famis acre iugum, vel diſce labori
Credere, teq; tui cura laboris alat,
Sic ventri ſeruire negant, ſe venter inanem
Comperit, orat opem, nil dat auarâ manus,
Ille preces iterat, iterum fugit illa præcantem,
In ſtomachi fundo torpet abiq; calor,
Viſta fame natura fugit, vix arida fauces
Obſerat, vt ſolitum non ſinat ire cibum,
Vult epulas dare ſera manus, ſed corporis egri
Perdita non reparans, machina tota perit,

FABVLARVM AESOPI.

Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico.

Si non vis alijs parcere, parce tibi,

De Simia & vulpe.

Simia de turpi quæritur nato, porrigit aurem.

Vulpes, nec recipit mente, sed aure preces.

Simia sic fatur; natis vt mihi dedecus ornet.

Sufficeret caudæ pars mihi parua tuæ.

Quid prodest nimia campos insculpere cauda?

Quod mihi prodesset, est tibi pondus iners.

Illa refert nimio damnas de pondere caudam,

Est breuis atq; leuis, hæc duo dâna queror.

Malo verrat humum, q̄ sit tibi cauda decoris.

Quã tangat immundas res benemunda nates.

Id minimum minimoq; minus ditaret egenum.

Quod minimum minimo credis auare minus.

De mercatore & asino.

Dvm fora festinus lucro petit, instat asello.

Institor, & pressum pondere fuste premit.

Ille necem sperat, nece promittentē quietem.

Sed nece completa viuere pœna potest.

Tympana nam facit & cribella pellis aselli.

Hinc lassatur & hinc pulsa tonante manu.

Cui sua vita nocet, caueat sibi rumpere vitam;

Non nece, sed meriti iure quiescit homo.

Ce Ceruo bobus & canibus.

Motus voce canum ceruus fugit auia siluæ.

Deserti arua tenet, claustra bouina subit.

Bos ait; aut luci tenebras, aut æquora campi.

Tutius intrares, hic piger inde leuis.

Nunc veniet custos bouum, stabulicq; magister.

Si duo vel, tantum te videt alter, obis.

Ceruus ait; mihi vestra necem clementia demat.

Condite me latebris, vt iuuat ymbra fugâ.

Hunc tumulat foenum; præsepe reuisit arator,

Frondeb; & foeno munit alitq; boues.

LIBER TERTIVS.

Hicabit, & ceruus vitasse pericula gaudet.

Bobus agit grates, ex quibus vnus ait:

Est leue vitare cæcum si venerit argus.

Argum si poteris fallere tutus eris.

Centum fert oculos, cui se debere fatentur,

Et domus & serui totaq; iura loci.

Res tua te repperit argum, res altera cæcum.

Qui tibi dormitat scit vigilare sibi.

Hic latet, argus adest: pabulum bobusq; ministrat;

Plus æquo tenues viderat esse bones.

Dura munis præsepe cibo, dum fulgurat ira

Ausa videre diem cornua longa patent;

Quid latet: quid ait, velleo; semitq; latentem.

Et bona fortunæ munera lætus habet.

Exulis est non esse suum, vigilare potentis.

Stertere seruorum, velle iuuare pii.

De iudæo & pincerna Regis.

Fert iudæus opes, sed onus fert pectore maius.

Intus adurit eum cura, laborq; foris,

Ergo metu damni sibi munere regis amorem

Firmat vt accepto pro duce tutus eat.

Hunc regis pincerna regit, cor eius adurit

Auri dira sitis, & parat ense scelus.

Silua patet, subeunt, iudæus in ore sequentis

Cor notat, i sequar, i prior, ille negat

Sed gladium nudans nemo sciet (inquit) obito.

Ille refert, scelus hoc ista loquetur auis.

Profilit ex dumo perdix, hanc indice signans,

Altera ait scelus hoc ista loquetur auis.

Etrahit ense caput & opes metit, & scrobe funus

Celat agit, celeres annus in orbe rotas.

Perdices domini cœnæ pincerna ministrat.

Ridet & a risu vix vacat ille suus

Rex audire sitit hic differt dicere causam,

Fit locus, ambo sedent, hic petit, ille refert.

FABVLARVM AESOPI.

Rex dolet, & læto mentitur gaudia risu,

Vocat consilium, consiliumq; sedet,

Pincernam crucis esse reum sententia damnat,

CruX perimit meritum iure fauente cruci.

Vt perimas quemq; nullum tibi suadeat aurum;

Nam decus & vitam mœsta ruina rapit,

De ciue & equite.

Cluis, eques sub rege vigent, hic prælia regis,

Hic dispensat opes, hic vir, & ille senex,

Inuidiæ perflata genis innata doloris,

Flammis fax iuuenem torret honore senis,

Regis in aure truces figit de ciue susurros,

Est tibi non pastor, sed lupus ille senex,

Ditant furta senem, furtis sua copia creuit,

Est sua de censu gaza recisa tuo.

Firmabo mea verba manu, sua furta fateri

Hunc faciam, bello iudice verus ero.

Cum moueant obiecta senem, plus debilis ætas,

Hunc mouet, & senij crimine visus hebes,

Parcunt iura seni, si pro sene pugnet amicus.

Cur sibi nullus honor sœnoris arma præbet?

Mendicat pugilem, sed abest qui pugnet amicus,

Nancq; fugit viso turbine falsus amor,

Dum fortuna tonat fugitiuos terret amicos,

Et quis amet quis non, sola procella docet,

Cœna trahit ciuem, differt nox vna duellum,

Sollicitat mentem iusta querela senis.

Quos meritis emi, multos mihi fecit amicos

Longa dies, cunctos abstulit hora breuis,

De tot amicorum populo non restitit vnus;

Quamq; dedi multis, nemo repensat opem,

Rebar pace frui, mea paci congruit ætas,

Sed mea turbauit gaudia liuor edax,

LIBER TERTIVS.

Hosti multa meo palmam pepigere, tepesco.
Ille calet, careo viribus, ille viget.
Arma parum noui, se totum præbuit armis:
Est mihi visus hebes, visus acutus ei.
Nihil mihi spondet opem, nisi iustæ gratia causæ,
De fragili quæritur præside causa potens.
Corporis eclipsim timet alta copia cordis.
Nam fragili peccat mens animosa manu.
Si turpes nitidæ mendax infamia vitæ
Infigit maculas, quid nituisse iuuat?
Desperat, lugetq; senex, hunc lenit arator.
Qui senis arua nouat annua lucra ferens.
Me stimulat pietas pro te proferre duellum.
Est mihi pro domino dextra parata meo.
Ecce dies oritur, locus est tempusq; duelli.
Stant pugiles ineunt prælia mente manu.
Est equiti fœdum q; stet, q; pugnet arator.
Seq; putat victum, ni cito vincateum.
De se nihil retinet virtus oblita futuri.
Dextraq; corporeas prodiga fundit opes.
Ictus ipse suos steriles expandit in vsus.
Et feriens hostem se magis hoste ferit.
Sed propriæ virtutis opes abscondit arator
Dum locus expensæ detur & hora suæ.
Aut metu fallit, aut armis temperat ictus.
Præciditq; minas frontis vtrumq; inbar.
Dormitans vigilat, & cessans cogitat ictus.
Et metuens audet dextra, notatq; locum.
Hæc mora non artis ratio sed culpa timoris
Creditur, arte fruens esse videtur iners
Gaudet eques vicisse putans: spernitq; bubulcum.
Sudoremq; suum tergit ab ore suo.
Ecce moram nescit equitem speculata morantem.
Et cubiti modum rustica claua terit.

FABLAR M AESOPI,

Huius plaga loci totius corporis aufert
Robur, cedit eques, seque cadente sedet.
O noua simplicitas, sedet ipse, vocatque sedentem,
Et nisi surgat eques, surgere velle negat.
Surge bubulcus ait, cui miles surgere nolo.
Alter ait sedeas, meque sedere licet,
Turba stupet praefectus adest, equitique moranti;
Imperat ut surgat, aut superatus eat.
Haeret eques, praefectus ait: te vicit arator.
Pugna cadit, regi panditur ordo rei.
Rex ait: incisum nolo praefecte duellum.
Dedecus explanet iste vel ipse suum.
Pugna redit, milesque sedet, velut ante sedebat.
Surge bubulcus ait, non volo dixit eques.
Cultor ait: dum stare negas, ego stare negabo;
Surgere si tentes; surgere promptus ero.
Ambo sedent: ridet populus, praefectusque bubulco
Intonat, aut pugna, vel fuge, tempus abit.
Cultor ait: surgat; cedit si surgere velit.
Percute praefes ait: percute, surgat eques.
Te decet aut illum victi sibi ponere nomen,
Hoc mihi non ponam nomen, arator ait:
Surge, surge miser, nam turpe ferire sedentem
Est mihi, sique tibi turpe sedendo mori.
Sic ait, & timido vultu rogat ille furentem
Parce precor, vincor supplico, victor abis.
Laeta nouat fortuna senem, senis vnicus haeres
Scribitur, & dignas intrat arator opes.
Ius superat vires, fors aspera monstrat amicum,
Plus confert odio gracia fraude fides.
Fine fruor versu gemino; quid cogitet omnis
Fabula, declarat, datque quid intus habet,

Fabularum Aesopi finis,

PETRI AEGIDII ANTVER
piani, Endecasyllabon.

Visquis noscere fabulas iocosas
Aesopi cupis, hunc nouum libellū
Limatum, nitidum, eruditulumq̃
Exili tibi compara moneta.
Quo nec tersior est, venustiorq̃,
Nec iucundior est, facetiorue,
Seu purum inspicias stylum latinum,
Seu tu bestiolas legas loquentes,
Quin & sensiculis scatens amoenis,
Vt vita instituenda cuiq̃ monstrat,
Hunc ne barbarus ore Zoileo,
Pinset, deprimet atq̃ lancinabit
Hunc? vel religiosuli probabunt,
Qui fracti piceo caput cucullo
Ipsis sint Cynicis seueriores,
Nullos quippe docet feros amores,
Vel, quæ lædere testulam iuuentæ
Possent, illecebras licentiores,
Sed quid plura moror? libellus iste
Prorsus nobilis, elegans, latinus,
Horarum est simul omnium libellus.

FINIS.

APVD INCLYTAM GRANA
TAM, MENSE MAIO
M. D. XLV.

FLORETVS.

Omine Floretus liber incipit ad bona coeptus.
Semper erit tutus eius documenta secutus.
Hic liber extractus de pluribus est vocitatus.
Recte Floretus, quia flos est inde receptus.
Et breuiter textus flagrat virtute repletus.
Collegi flores, non omnes sed meliores,

Quos in virgultis vidi domini bene cultis.

Qui non marcescunt seruando dandoq; crescunt,

Ergo dilecte valeas sic viuere recte.

Multis proficere, domino semperq; placere.

Suscipe corde bono hos flores quos tibi dono.

Tollent languores, tribuēt tibi semper honores.

Si bene dulcores florum retines & odores,

Summo cultore florum clemente datore.

DOgma sacrae fidei ponit prius ordo libelli.

Postea praecipua ponuntur parte secunda.

Tertia pars vere monstrat peccata cauere.

Inde docet quarta pars ecclesiae sacramenta.

Virtutes quinta mores notat & documenta.

Concludit sexta de morte suaq; sequella.

¶ Cap. primum de fide catholica.

CRedere debemus qui christi nomen habemus:

Doctrinam christi, quia nemo secus placet isti.

Nec poteris fieri saluus, nec sanctus haberi.

Dixit enim christus ad coelum mox rediturus.

Qui baptizatus fuerit, valet esse beatus.

Si bene crediderit aliter sine fine peribit.

Ergo constanter credas & indubitanter,

Quae docet ecclesia Romae petra solidata.

ARticipuli fidei bis sex sunt corde tenendi,

Quos christi socij docuerunt pneumate pleni.

Credo deum patrem inquit petrus cuncta creatorem.

Dixit & Andreas, credo deum sic fore christum.

A

LIBER.

Conceptum & natum iacobus, passumq; iohannes,
Infera philippus fregit, thomasq; reuixit.
Scandit bartholomeus, veniet censere mattheus.
Pneuma minor iacobus, simon peccata remittit.
Restituit iudas carmen, vitamq; mathias.

Sed tamen hos aliqui sic distinxere magistri,
Spectat hominem septem, totidem deitatem.
Sed mihi augetur fides sic, nec remouetur.
Vnum crede deum, personis dic fore trinum.
Sunt pater & natus & pneuma sanctū, deus vnus
Cuncta creans, peccata leuans, ac præmia donans.
Conceptus, natus, cruce mortuus, infera fregit.
Surrexit, scandit, cunctos censere redibit,
Hæc est catholica sincera fides & vna.
A christo lata per discipulos publicata,
Signis firmata, diuina lege probata.
Solutus adorandus deus est, sanctusq; rogandus,
Latria debetur domino: quia summus habetur.
Nullus adorare sic debet, siue rogare,
Effigiem fictam, sed significata per ipsam.
Vera fides saluat: quem vita decens bene format,
Namq; fides ficta sine factis mortua dicta.
Non prodest, sed obest si possit: agēs bona pdest.
Omne malum vita, bona fac, sic est bona vita,
Sed bene credendo saluaberis & faciendo.
Cum videas ista, quæ sunt infra tibi scripta,

AD mala vitādum nec non bona continuādū,
Sunt data pcepta q̄cōmoda sunt & honesta.
Primo naturæ lex vult sic viuere pure.
Nec facias alijs quæ nō vis tibi, si bene possis.
Non facias alijs: ea quæ tibi fieri non vis.
Postea lex moysi data vult subscripta teneri.
Sperne deos plures, non per deum male iures.
Sabbata sanctifices, venerare tuosq; parentes.
Non interficias, non mœchus corpore fias.
Non facias furtum, non testeris quocq; falsum.

FLORETI.

Non cupias spensam; nec rem quaescis alienam.
Sic quoque ius scriptum prohibet mala, mandat honestum.
Ius mandat cuique & quod uiuat semper honeste.
Ut nullum laedat; cunctis sua iuraque reddat.

Inde iesus cuncta praecepta reduxit ad ista.
Dilige corde deum toto super omnia verum.
Dilige quemcunque sicut te diligis ipse.
Istis completis pendet lex atque prophetarum.
Sic non offendas deum, fratrem neque laedas.
Semper gaudebit, domini qui iussa tenebit.
Sed male peccabit, qui iussa dei violabit.
Non fit peccatum, nisi per iussum violatum.

De peccatis in generali.

OMnia delicta triplici sunt nomine dicta.
Originale, & mortale, & veniale.
Est hoc peccatum nobis ab origine natum;
Est graue mortale, leuius fertur veniale.
Cum baptizamus ab origine purificamur,
Nec non peccato quocunque sit ante patrato,
Et cum peccamus grauius post nos maculamur,
Cum peccatis in his fertur cuiusque voluntas,
Quod tenet in se quid aliquo modo immoderatum,
Sicut nec domini nec fratris oppugnet amori,
Tale suo genere peccatum fit veniale.
Ut sermo vacuus, vel risus immoderatus;
Si tamen ordinetur ut ab hoc mortale sequatur,
Hoc mortale facit intentio praua volentis.
Ut cum quis ridet ad adulterium faciendum:
Aut in contemptum domini consentit in istis.
Discernens ratio mortale fit inde patenter,
Sed quando velle peccantis fertur in illud,
Quod domini desit, vel fratris repugnat amori.
Peccatum graue est: mortaleque dicitur esse.
Sicut homicidium, blasphemiam, schismaque, furtum.
Si tamen hoc sistat sine consensu rationis,
Quae meditans dominum cordis reprimat motum.

A ij

LIBER.

Cum non sit plenus actus, tunc fit veniale.

De septem peccatis mortalibus.

NE careas vita, septem mortalia vita
Maxima peccata quæ sunt sic iure vocata,
Nam moriens vitio mortali perditur vno.
Quoduis mortale vitium fit pernitiæ.
Nam mentem maculat, & sacro flamine priuat,
Offendit dominum, spernendo vulnerat ipsum.
Aufert splendorem domini, nec non & amorem,
Debilitat mentem, cæcam faciens & egentem,
Annihilatq; bona, quæ sunt in crimine lata.
Mortificat merita, quæ contulerat bona vita,
Interimens animam damnat finaliter ipsam.
Efficit ingratham, vitam tollitq; beatam.
Acternam pœnam dat, perpetuamq; cathenam,
Sunt tumor, accidia, & gula, luxuries, simul ira,
Liuor, auaritia, septem mortalia dira.
Nunc videas horum plures species vitiorum,
Vt melius vere valeas peccata cauere.

De peccato superbiæ.

TV nō sis tumidus verbis, nec corde superbus.
Ne sis elatus factis si vis fore gratus.
Cum bona quis credit ex se meritis vel habere,
Vel falso tribuit sibi, quos se credit egere.
Aut alios spernit, plus credens sæpe valere.
Quattuor his rebus quis dicitur esse superbus.
Spernit obedire tumidus, vult obuius ire.
Vult apparere melior, male cœpta tenere.
Cunctis præferre & se vult, sua magna referre,
Nuncq; rancores dimittit, & ambit honores.
Nulla molesta pati vult, gestus scit variare.
Quantūcūq; bonus fuerit essendo superbus,
Totum deprauat, te sola superbia damnat.
Sis simplex, humilis, ne damneris quasi vilis.
Nam deus exaltat humiles, tumidos pede calcat.

De peccato accidiæ & eius speciebus.

FLORETI.

Accidiam linque: quæ dat mala tædia vitæ.
Segniciam fugias, nunç piger ad bona fias.
Si bona tristis odis, diuina vel ipsa relinquis.
Tædens & negligens: quæ consummare teneris.
Vel contristeris, cum nolens hæc operis,
Aut nimium tristis propter quæuis mala sistis.
Quattuor his dictis sic accidiosus haberis.
Ocia qui sequitur, sine crimine vix reperitur.
Ocia deuota: si vis bona sit tibi vita.
Sæpe libens ora, faciendo sancta labora.
Pigris dum possunt operari tempora desunt.

De peccato gulæ.

Pone gulæ frenum, tibi vel dabit ipsa venenũ.
Est sibi damnosus in multis quisq; gulosus.
Nam nimis expendit, citius mala quã bona prædit,
Qui nimium comedit, bibit ardentè, studiose,
Præpropere, lente, fertur peccare gulose.
Crapula vitetur, ne corpus mensq; grauetur.
Nausea non detur, vt morbus non generetur.
Mens non grauetur, ne vita tibi breuietur.
Vt tempestatem fugias magis ebrietatem.
Mens alienatur vino, corpus viciatur.
Sensus turbatur secretum notificatur.
Lingua nimis fatur, vino verbum variatur.
Vultus fœdatur, rixa frequens generatur.
Vis eneruatur, vino sapiens hebetatur.
Ac diffamatur, nec non & luxuriatur.
Stulte lætatur, & ni pigeat, reprobatur.
Prodiga frenetur gula, ebrietas dominetur.
Ni compescatur gula corpus mensq; grauatur.

De peccato luxuriæ.

Luxuriam fugias, castus sine crimine fias.
Nil domino gratum fit luxuria maculatum,
Luxuria peccat quisquis consentit in actum,
Vel cum delectat, consentit agendoq; factum,
Actus carnalis semperq; est pernicialis.

A iij

LIBER.

Demptis cōiugibus, quibus est cōsensus honestus,
Luxuriæ species dicuntur scilicet hæc sex.
Inter non nuptos proprie fornix fore fertur.
Stuprum causatur, cum virgo nolens violatur.
Coniugis alterius violator fertur adulter,
Cum sibi cognatis in cœstus vel moniali.
Cum rapitur raptus, ac opprimitur violenter,
Contra naturam peccat sodomita nefandus,
Effuge luxuriam, quæ tollit nempe sophiam,
Mortificans animam: lædit cum corpore famam,
Excecat mentem, conturbat valde rationem,
Subuertit sensum, consumit tempora, censum,
Offendit dominum, fert hostes, tollit amicum,
Vires debilitat, corpus macerat, bona vitat,
Vocem peiorat, vitam semperq; minorat,
Lites adducit, & plurima scandala ducit,
Dona dei tollit, & fortia corda remollit,
Subtenebrat visum, tandem tollit paradysum,
Dæmonibus subdit, inferno deniq; trudit,
Sis semper castus, fugiens & verbula: tactus,
Ocia vina dapes/ludos caueas quasi labes,

De peccato iræ.

IRa corda accendit, & protinus ad mala tendit.
Cur bene frenetur, rationi ne dominetur.
Ita furens animo de verbis exit in actum.
Sic triplici numero magnum facit ira reatum.
Ira cæcatur mens: sensus præcipitatur.
Cor perturbatur, corpus quoq; damnificatur.
Sensus fuscatur, gustus quandoq; grauiatur.
Pax eneruatur, discordia progeneratur.
Lingua venenatur, nec non mors anticipatur.
Non odias aliquem potius, sed eum tibi placat.
Quisquis odit fratrem: censetur ob hoc homicida,
Multa facit dira, si non comperescitur ira.
Cur quasi deliram patientia temperet iram,

De peccato inuidiæ.

FLORETI.

Inuidiam fugito, bona fratris amare velito.
Nam liuor siccum corpus facit, & cor iniquum.
 Inuidus est tristis aliquorum cum bona cernit.
 Gaudet de damnis: bona non noceant sibi quâuis.
 Aemulus impugnat verum, de fratre susurrat,
 Detrahit-accusat/aliosq; iuuare recusat.
 Propter liuorem fraternum frangit amorem,
 Lumine cæcatur, de re munda maculatur.
 Languet/marcescit homo inuidus; atq; senescit.
 Corpore marcescit cernens, q; res mea crescit.
 Effuge liuorem zelando fratris honorem.
 Qui bona fratris amat: semet virtutiûs ornat.
 De peccato auariciæ.

Cvm sis præclarus, non sis cupidus nec auarus.
Vix vlli est char⁹ cupidus, cunctis sed amarus.
 Qui capit aut retinêt iniuste res alienas:
 Aut per amant. gazas domini præponit amori.
 Qui satis est diues, cupit, & nunçq; satiatur,
 Et qui pauperibus donare superflua non vult.
 Omnes præfati merito censentur auari.
 Furtum/rapinam/foenus/fraudem, simoniam,
 Causat auaricia/ludum/periuuria/bella.
 Omnes thesauri nunquam satiant cor auari.
 Et plus ardescit ambitio quando. senescit.
 Quanto plus crescit sensus, plus inde famescit.
 Gazas quærendo labor est: timor in retinendo,
 Ipsas quædendo dolor est/labor & cupiendo.
 Nunquã stat charus: nec tutus diues auarus.
 Raptorem, furem, plærunçq; fore credit egenum.
 Semper egenus eris, si plus semper tibi quæris.
 Cum contentus eris, diues tunc efficeris.
 Gazas lucrando non sis cupidus, nec amando.
 Nec male seruando: sed sis larg⁹ bene dando.

De peccato in spiritum sanctum.

Qui peccat nimium præsumens de pietate,
 Vel qui desperat diuina de bonitate.

A iij

LIBER.

Aut induratus non cessat ab impietate.
Et qui fratris odit virtutes improbitate,
Impugnans verum certus sine commoditate,
Qui non sine piget de culparum prauitate,
Contra pneuma lacrum peccat spreta deitate,
Primæ quinq; tamen culpæ vix sunt releuatæ.
Sexta caret venia, quia corrui immediate.

De quibusdã documētis cōtra peccata.

STringe tuam linguam, ne mentē reddat iniquā;
Lingua cito lædit, & læsio raro recedit.
Qui male non loquitur, magna virtute potitur.
Linguam frenare plus est, quam castra domare.
Non sis verbosus, iactator, litigiosus,
Nuncq; sis censor; temerarius, aut reprehensor,
Non sis defensor peccati; siue recensor.
Non sis detractor rumorum; nec nouus auctor.
Blandus adulator non sis, nec conuiciator.
Nec discordator fratrum, nec impropertor,
Nec blasphemator, irrisor, siue minator.
Non accusabis false, nec murmur amabis,
Non diffamabis alios, nec vituperabis,
Si diffamari non vis, vel vituperari.
Non sis scurrilis/rebellis/siue bilinguis.
Nuncq; promittas: nisi promissum dare credas,
Non alijs pandas secretum, nec male dicas,
Nuncq; sis mendax, nec vaniloquens, neq; fallax,
Noli iurare; nisi sit res debita; quare
Debet & hoc esse verum, licitumq; necesse.
Ergo sic frena linguam rationis habena,
Nec te confundat, si verba superflua fundat.

De peccato veniali.

Dicitur a venia veniale cito sibi danda.
Multis nãq; modis domin⁹ veniale remittit.
Infra contenta deuote sacra recepta,
Si tibi mortale non est delent veniale.
Confiteor, tundo, respergor, centeror, oro.

FLORETI.

Vngor, ieiuno, patior, conuerto, remitto.

Signor, edo. dono, deleo, sic fit veniale.

Quamuis expediat homini veniale fateri.

Vt ramentum hoc faciat non dico quemque teneri.

Ni quando dubitat graue illud forsitan haberi.

Vel si non habeat grauius decet ista referri.

Vt ius perficiat mandans quemcunque fateri.

De excommunicatione.

TAnquam peccata semper caueas anathema.

Nam grauis est poena quamuis sit pro medicina.

Hæc patitur damna qui magis fert anathema.

Hic non eligitur, nec eligit & prohibetur

Ecclesiæ porta, communio sic sacramenta

Traditus est satanæ, precibus caret ecclesiæque.

Ac sibi legitimus prohibetur quilibet actus.

Nunquam participes his quos anathema coercet.

Qualicumque modo, nisi casu iure remisso.

Nam secus est iure restrictus clauic minore.

Quæ solum pellit a sacris percipiendis.

Casus excepti super hoc sunt iure reperti.

Coniunx, & nati, famuli qui debita quaerunt.

Ignorans super his, & dicens vtile mentis.

Et qui vitare nequit hos, aut urgente necesse.

Participant iure strictis anathemate tute.

Sunt interdicta, suspensio nempe cauenda.

Quamuis sunt poenæ leuioribus: sunt metuendæ.

De hominis hostibus.

TRiplex est hostis homini: dæmō, caro, mūdus.

Non faueas istis, vt sis a crimine mundus.

Dæmō agit tumidū, mūdus cupidum, caro foedū.

Cur cum tentaris caueas ne decipiaris.

Mundum spernendo vinces, carnem reprimēdo.

Prosternes satanam, seruando fidem bene sanam.

Tentans astute, ne cures viuere tute,

Vt male delinquas nec vt peccata relinquant.

Cur te prudenter serua, meditando frequenter.

A v

LIBER

Nam damnatus eris, si mortaliter morieris,
 Ut mala deuities aliquid fac; oia vites,
 Nunc age, nunc ora, lege, ne vaga transeat hora.
 Obsta principijs; quia tunc cito mergitur hostis,
 Quando nimis crescit tentatio, raro quiescit,
 Crede deum; qui te semper speculatur vbiq;
 Qui mala vix celat, sed punit, & ipse reuelat,
 Nil est tam tectum: quin sit quadoq; repertū,
 Postea confusus reus est: persepe retrusus.
 Inspice quantæ bona dominus tribuit tibi dona;
 Præcipue mortem domini bene respice fortem.
 Ne sis ingratus sibi committendo reatus.
 Cum male delinquis: iterum christum crucifigis,
 Inspice sanctorum; nec non exempla reorum,
 Gloria pro meritis iustis, mala dantur iniquis.
 Inspicias animam sic christi morte redemptam,
 Ac tibi commissam: cur crimine destruis ipsam?
 Prospice foetorem culpæ, pœnæq; dolorem,
 Longa datur pœna, sed delectatio curta,
 Cerne quot & quanta peccatum det tibi damna,
 Nulla queūt tantum te ledere; crimina quantum
 Cerne diem mortis: quæ pulsat ad ostia fortis.
 Quot quanti subito moriuntur sæpe memento.
 Scisq; obibis homo, nescis vbi, quomodo, quando,
 Iudicium pensa, quo nil remanebit inultum.
 Cerne graues pœnas barathri, fortesq; catenas,
 Cerne domum cæli, ne perdas turbine teli.
 Lauda tuum dominum, ne perdas eius amorem,
 Sacræ scripturæ studium quoq; sit tibi curæ,
 Sic mala vitabis, mentemq; tuam satiabis.
 Sanctos sectare; prauos noli sociare,
 Sensus frenare satagas; carnemq; domare,
 Vinum sumendo sis sobrius, & comedendo,
 Et loca prompta malis fuge, ne sis pernitalis,
 Nam locus errare promptus facit, & fatuare,
 Hæc bene seruando; christum cum matre rogādo,

FLORETI.

Crimina vitabis, hostesq; tuos superabis.
Ne motamen credat, quod eum tentatio lædat.
Si non consentit animo, quia tunc bene sentit.
Debilis est hostis, quia nullum, ni velit; vrit.
Non est peccatum, nisi per velle patratum,
Velle nequit cogi, quamuis queat ad mala pungi.
Non excusatur ideo quisquis cū superatur.
Ergo tuum velle compescens crimina pelle,
Vt careas pœna, leteris in eade serena:
Te bene conante domino simul auxiliante.

Cap. iij. de septem sacrametis.

Contra peccata deus instituit sacramenta.
Per q̄ delentur; commissa futura cauentur.
Gratia confertur, & sic bona vita refertur.
Percepe mente pia septem fidei sacramenta.
Nam male delinquit, qui digne nō sacra sumit.

Baptizor/firmor/pœniteor/cibor/vngor,
Ordine promoueor, gratis cum virgine iungor.
Ordo/thorus/velle sumuntur, quinq; necesse.
Ordinat & firmat p̄sul. dat quinq; sacerdos.
Ordo/baptismus, firmatio non iterantur.
Cætera sumpta semel sacramenta valent iterari.

De baptismo:

Est aqua materia baptisimi, verbaq; forma,
Ac baptizantis intentio debet adesse,
Baptisimi fructus est plena remissio culpe.
Gratia confertur; & pœna remittitur omnis.

De confirmatione,

P̄sul, fons, chrisma, firmat intentio verba.
Gratia donatur; constans ad bella paratur.
Qui tenet in fonte, vel vinctum chrismate fronte;
Efficitur talis pater eius spiritalis.

De pœnitentia & eius speciebus.

Contra peccatum graue post baptisma patratum.
Extitit inuentum sacre pœne sacramentum,
Conteror in corde, mala confiteor simul ore.

LIBER.

Emendans opere deus indulget sibi vere,
Pœnitet, atq; doler; & crimina dicere spondet,
Vultq; satisfacere contritus, iniqua cauere,
Crimina commemora tua, collige, flebilis ora.
De cōfessore eligēdo, et de cōditōib⁹ cōfessoris.

ELige prudentem; te soluere iure potentem,
Crimina diminuit confessio, cuncta reuela
Vni presbytero, nullum graue sponte tacendo.
Integra, festina, simplex, confessio fida,
Vera libens clara, discreta, frequens fit amara,
Accusans propria, parens, humilis, rubicunda.

De modo confitendi, & circumstantijs aggrauātibus peccatū.

VT reminiscaris hoc ordine confitearis,
Dic de criminibus mortalibus & speciebus.

Dic de mandatis domini per te violatis,
De male perceptis dicas etiam sacramētis,
Dic si contemnis virtutes; vel caruisti,
De septem factis pieratis; de male factis,
Dic sensibus quinq; nec cætera membra relinque,
Dic bene quæcunq; mala feceris, ac vbicunq;
In factis, dictis, consensu, siue relictis.

Quæ non dixisti dudum, dic si recidisti
in graue peccatum, per te dudum recitatum,
Res circumstantes dicas peccata grauantes.

Salt em mutantes, crimencq; nouum generantes,
Ista grauant vitium, dignus, status, & recidiuum,
Conditio, numerus, locus, ordo, scientia, tempus,
Copia, causa, mora, modus, ætas, lucta pusilla.

De conditionibus boni confessoris.

Confessor blādus/verax/prudēs/pius/equus,
Hortatur/quærit/terret/punit/mala soluit,
Postea fit tacitus: vt celet crimen alius.

De modo iniungēdi pœnitentias.

Contra peccata detur contraria pœna,
Supplicet elatus, maceretur luxuriosus.

FLORETI.

Propria det cupidus, ieiunet sæpe gulosus.
Inuidus os tundat, iratus corde remitat,
Audiat officia peregrinans accidiosus:
Citius restituat si possit per niciosus.
Reddere si nequeat, saltem sit prompta voluntas,
De illis qui tenentur ad restitutionem,

FUr, usurator, symon, vrens, quoque raptor,
Furis deceptor: alienarumque repertor,
Rector, dilapidans, quoduis damnum male donās,
Reddere si quid habent, vel amore dei dare debēt,
Iuxta consilium confessorum sapientium,
Mandans, consilians, socians, adiutor, adilians,
Cælans, participans, defendens, atque receptans,
Quilibet & fautor reddat, nisi redderit actor.

De casibus remittendis ad superiorem,

His quibus est poena solēnis percipienda,
Crimine pro magno toti villæ publicato,
Qui facit incoestum, deflorans, aut sodomita,
Patrum percussor, sacrilegus aut homicida,
Et voti fractor, periurus, sortilegusque,
Pontificem quærat, nec non qui miserit ignem,
Quilibet arctatus anathemate siue ligatus,
Per papam feriens clericum, falsarius, vrens,
Et qui sunt ausi missas celebrare ligati,
Symon si fuerit, nec fallit regula talis,
Clericus ex culpa confectus anormalus acta,
Ignem succensus ad dandum damna perurens,
Debent pontifici communi iure remitti,
Ut dictos soluat ad maiorem ve remittat.

Quomodo cōfessio est iteranda,

Si fuerit ignarus confessor, vel sine posse,
Siue fatens tacuit aliquod mortale scienter,
Aut anathema tacens, sic solui iure nequibit.
Oblitus poenæ non factæ iam sibi iustæ,
Est dudum facta confessio sic iteranda,

Quomodo poenitentia iniuncta
non est dimittenda sed facienda,

Postea fac digne pœnam patiēdo benignē.
 Nam male delinquit, pœnā q̄ sponte relinquit.
 Nemo satisfacere poterit de crimine vere,
 Stans in mortali peccato tunc aliquali.
 Iussatamen pœna (quamuis non sit bene plena)
 Non est linquenda pro crimine; sed faciēda.
 Nam faciēns iussū, referes per hoc tibi fructū.
 Omne malū punit deus; omne bonū quoq̄ reddit.
 Ad quid valent opera facta in peccato mortali.
OMnia quę fiunt in mortali bona profunt.
 Nā mūdi bona dāt, et dēmōis arma refrenāt,
 Mentē illustrant citius, tormenta minorant,
 Ad maiora bona donant vsum faciēda,
 Non tamen æternam possunt acquirere vitam.
 Nec cum purgantur homines hæc viuificantur.
 Sed bona quę fiunt post mortificata reuiuunt,
 De sacramento altaris,

In cœna summum deus instituit sacramentū,
 Sub panis specie, cum discipulis tribuit se,
 Ac specie vini, dicens hoc dicite cuncti,
 Missa celebratur vt mors christi recolatur,
 Vt deus oretur specialibus & veneretur,
 Et confortemur, & pane sacro faciemur.

Quid significāt ornāmēta ecclesię.

Dant ornāmētā tibi presbyter hæc documētā.
 Signat sub tunica q̄ mens debet fore mūda,
 Desuper astrictus spem de superis dat amictus,
 Vult candor tunicę spondeas te viuere caste,
 Signat cinctura, tibi q̄ non sit vaga cura,
 Per manipulum leue, contemnuntur mala vitę.
 Stola notat semper christo seruire decēter,
 Stringens cuncta foris notat insula fœdus amoris

Quid significat altare, & ea q̄ supra ponunt.

Designat signū crucis ara, calixq̄ sepulchrū.
 Sed panis carnem christi, vinumq̄ cruorem,
 Sudorem dat aqua, sudaria linea pala,

FLORETI.

Verba liber scriptus, quæ ptulit in cruce christus,

De forma & materia missæ,

IN missa forma sunt verba iesu benedicta,

Panis materia, cum vino vitis & vnda,

Candida triticea non magna lenisq; rotunda.

Expers fermenti non mixta sit hostia christi.

Presbyter hæc facrat: intentio si tamen extat,

Oratio dum leuatur corpus christi.

Sacra videns ora, genibus tu flexis adora,

Dicens deuote hos versus, quos doceo te,

Salue saluator mundi: rex atq; creator.

Squi deus es & homo: natus de virginis aluo,

Te deus exoro supplex, & pronus adoro.

Vt mihi condones, & cæli gaudia dones,

Nec non defunctis, viuis, fidis quoq; cunctis.

Oratio dicēda dū leuatur eius sanguis.

O sanguis christi qui fusus amore fuisti.

Cōtra luxuriã / cōtra gulam / quoq; & iram,

Contra inuidiam, contra simul & accidiam,

Contra superbiam: contraq; auaritiã,

Humani generis, nobis præcor auxiliëris,

Dele peccata, da nobis regna beata.

Quomodo qlibet debet recipere corpus christi.

Quisquis dei sumēs corp?; site bene credēs.

Quors / deuotus / ieiunus / crimine lotus,

Sitq; timoratus non vlla clauē ligatus,

Pransus percipere poterit cogente necesse.

Corpore percepto te custodire memento.

Nequaquam sancto pellas quid de sacramento,

Redde deo grates, orans tibi det bonitates,

Ne sis ingratus: caueas quoscunq; reatus.

De extrema vnctione quomodo de-

bet fieri, & vbi, & ad quid valet.

Presbytero debet infirmus adultus ungi.

In septem membris, oleo, cruce, quoq; verbis,

Vngitur infirmus, vt maior gratia detur,

LIBER.

Sit leuior moribus, & pœna minor toleretur.

¶ De septem ordinibus.

Ordoseptenus est claromunere plenus.

Tresunt maiores, sunt bis duo nempe minores.

Ianitor est primus, lector vult esse secundus.

Exorzista subit, hinc acolytus sibi nubit.

Subleuita subest, leuitaq; sacrior hoc est.

Septimocollatus est ordo presbyteratus.

Gratia cum posse datur, imprimiturq; character.

De horis dicendis & a quibus.

Quilibet istorum qui fit susceptor eorum.

Ad sacra promotus, debet nec non titulatus.

Horas cotidie septenas dicere rite.

Ad quid dicuntur horæ, & quid significant.

VT collaudetur christus, & mors memoretur.

Nocte Iesus captus, damnatur iudice prima.

Ducitur in tertia, sexta crucifigitur hora,

Mortuus est nona, fuit lancea vespere fixa.

Conditur extrema, cur septem diximus horas.

Quomodo horæ debent dici.

CLericè pausando dic horas: non properando.

Dicas attente, dic totum supplice mente.

Dic iuxta morem, primo dicasq; priorem.

Cumq; deo loqueris orans, non ergo vageris.

Syncopa vitetur, versus non anticipetur.

Donec finitus omnino sit bene primus.

In templo vanum fuge cantum, dilige planum.

Non clames rantum: vt cogaris linquere cantum.

De sacramento matrimonij, &

vbi statutum fuit, & ad quid.

Coniugium primo statuit deus in paradiso.

Associās hominem, quos fecerat & mulierem.

Ad prolem dandum legaliter atq; fouendum;

Fit quoq; pro culpa luxus carnis fugienda.

Coniugij bona sunt proles, fides, sacramentum.

Hæc tria nubentes debent seruire fideles.

FLORETI.

Vt prolem generent, semperq; fidem sibi seruent.

Vt conseruentur semper simul atq; iuuentur.

¶ Quod requiruntur ad coniugium;

& de impediētibus ipsum.

FIt quoq; coniugium consensu: sed decet ipsum

Consensum signis ostendi siue loquelis.

Quando tractatur coniugium, tunc videatur,

Antequam factum sit, si pateat impedimentum,

Nam male peccarent; si contra ius sociarent,

Error/conditio/votum/cognatio/crimen,

Cultus/disparitas/vis/ordo/ligamen/honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibus,

Hæc faciēda vetant connubia, facta retractant,

De tempore prohibente coniugium.

SEx feriæ vetitum prohibent, sed non ea soluunt,

Aduentus differt sponsos, Foelix quoq; confert.

Septuagesima negat, paschæ lux noua relaxat.

Litania vetat; sed trinum numen adunat,

¶ Caput quintum de virtutibus,

& primo in generali.

Riminibus lotis de mente tuâq; remotis.

Inserere virtutibus semen, quæ sint tibi scutum;

Ne quando viuas in peccatum reciduias.

Stet tibi lumen, quo possis cernere numen.

De tribus virtutibus theologali-
bus, & quattuor cardinalibus.

Septem virtutes habeas, aduersa refutes.

Esto fide firmus/spe rectus/amore ligatus,

Prudens/& iustus/animo fortis/moderatus.

De donis spiritus sancti.

Donis impleri procura flaminis almi.

Esto timens/pius/atq; sciens factis bene consul,

Hinc intellectus sapiētia dona dei sunt,

Octo beatitudines.

Sis bene dotatus; vt sis in fine beatus.

Sis pauper, mitis, flens, ius sitiens, miserator.

B

LIBER.

Sit leuior moribus, & pœna minor toleretur.

¶ De septem ordinibus.

Ordoseptenus est claromunere plenus.

Tresunt maiores, sunt bis duo nempe minores.

Ianitor est primus, lector vult esse secundus.

Exorzista subit, hinc acolytus, sibi nubit.

Subleuita subest, leuitaq; sacrior hoc est.

Septimocollatus est ordo presbyteratus.

Gratia cum posse datur, imprimiturq; character.

De horis dicendis & a quibus.

Quilibet istorum qui fit susceptor eorum.

Adsacra promotus, debet necnon titulatus.

Horas cotidie septenas dicere rite.

Ad quid dicuntur horæ, & quid significant.

VT collaudetur christus, & mors memoretur.

Nocte Iesus captus, damnatur iudice prima.

Ducitur in tertia, sexta crucifigitur hora,

Mortuus est nona, fuit lancea vespere fixa.

Conditur extrema, cur septem diximus horas.

Quomodo horæ debent dici.

CLericè pausando dic horas: non properando.

Dicas attente, dic totum suppliance mente.

Dic iuxta morem, primo dicasq; priorem.

Cumq; deo loqueris orans, non ergo vageris.

Syncopa vitetur, versus non anticipetur.

Donec finitus omnino sit bene primus.

In templo vanum fuge cantum, dilige planum.

Non clames tantum: vt cogaris linquere cantum.

Desacramento matrimonij, &

vbi statutum fuit, & ad quid.

Coniugium primo statuit deus in paradiso.

Affocias hominem, quos fecerat & mulierem.

Ad prolem dandum legaliter atq; fouendum;

Fit quoq; pro culpa luxus carnis fugienda.

Coniugij bona sunt proles, fides, sacramentum.

Hæc tria nubentes debent seruare fideles.

FLORETI.

Vt prolem generent, semperq; fidem sibi seruent.

Vt conseruentur semper simul atq; iuuentur.

¶ Quod requiruntur ad coniugium;

& de impediētibus ipsum.

FIt quoq; coniugium consensu; sed decet ipsum

Consensum signis ostendi siue loquelis.

Quando tractatur coniugium, tunc videatur.

Antequam factum sit, si pateat impedimentum,

Nam male peccarent; si contra ius sociarent.

Error/conditio/votum/cognatio/crimen.

Cultus/disparitas/vis/ordo/ligamen/honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibus.

Hæc faciēda vetant connubia, facta retractant.

De tempore prohibente coniugium.

SEx feriæ vetitum prohibent, sed non ea soluunt.

SAduentus differt sponsos, Fœlix quoq; confert.

Septuagesima negat, paschæ lux noua relaxat.

Litania vetat; sed trinum numen adunat.

¶ Caput quintum de virtutibus,

& primo in generali.

Riminius lotis de mente tuâq; remotis.

Inserere virtutibus semen, quæ sint tibi scutum;

Ne quando viuas in peccatum reciduias.

Sitq; tibi lumen, quo possis cernere numen

De tribus virtutibus theologali-
bus, & quattuor cardinalibus.

Septem virtutes habeas, aduersa refutes.

Sesto fide firmus/spe rectus/amore ligatus,

Prudens/& iustus/animo fortis/moderatus.

De donis spiritus sancti.

Donis impleri procura flaminis almi.

Desto timens-pius/atq; sciens factis bene consul.

Hinc intellectus sapiētia dona dei sunt.

Octo beatitudines.

Sis bene dotatus; vt sis in fine beatus.

Sis pauper, mitis, flens, ius sitiens, miserator.

B

LIBER.

Mundus pacificus, sic vult mundi ipse creator,
Per septem merita dantur tot præmia magna,
Pauper enim regnat, mitis possessor abundat,
Flens consolatur, iustum sitiens satiatur,
Fit pietasq; pijs, dominum mundusq; videbit,
Est quoq; pacificus domini proles & amicus,

De fide & circa quæ consistit.

Vera fides credit; q̄ non videt, his & obedit,
De qua præscripsi, cur his nō plus tibi scripsi.
De spe & affectibus eius.

Æternam spectat vitam spes, & meritis stat
in domino fixa, secus est præsumptio dicta,
Spernit terrena spes; cæli sperat amœna,
Aegris solamen, tribulatis dat releuamen,
Non in diuitijs proprijs speres vel amicis,
In domino spera qui donat gaudia vera,
Qui vult prodesse speranti, nescit abesse,
Debet quisq; fore cum spe simul atq; timore,
Vt non diffidat peccans, nimium neq; fidat,

De charitate & primo in generali.

Charus amor dictus est vere maxima virtus,
Qua fit homo gratus domino, tādēq; beatus,
Constat amans plenus virtutibus, alter egenus,
Nullus habet florē meriti, nisi propter amorem,

A q̄ incipit, & quō diligēd⁹ est q̄sq; indifferēter,

Ordo seruetur; vt primo deus perametur,
Postea dilige te sup omnia; sed magis hūc te,
Proximus est hinc plus peramāndus iustus amicus,
Postea vult dominus vt ametur inimicus,
In quantum bonus est homo, sed non vt iniquus,
Post corpus proprium perametur & hinc alienū,
Dilige sic homines, vt eorum crimina vites,
Ac odias culpas hominum, non qui facit ipsas,

De prudentia, & circa quæ consistit,

Præsens in rebus transactis solertia neçtit,
Constat in insidijs prudentia vera cauendis;

FLOR ETI.

Ac disponendis sapienter rebus agendis,
Præfens dispone, transactum mente repone,
Prospice ventura, sic est prudens tua cura,
Cum quid vis agere debes bene primo videre,
An tibi conueniat liceat, simul vtile fiat,
Omnia prudenter fac sinem cerne frequenter,
Et primo metue quæ possunt inde venire.

De iusticia, & impediētibus ipsam.

Esto vir iustus: cunctis reddendo suum ius,
Redde creditori ius maiorisq; minori,
Serua dulcorem iuris moderando rigorem,
Sæuit iustitia, nisi sit pietas sibi iuncta,
Vt bene procedas, non verba nimis cito credas,
Te prius informa, ne lædas quem sine norma,
Qui subito credit alios, & se male lædit,
Qui cito procedit: a iusto sæpe recedit,
Turbant sæpe metus/odium/dilectio/munus,
Iudicium rectum, cur est vtrūq; cauendum,
Non licet iniustam te causam ducere iustam;
Dicas prudenter seruando iura decenter.

De animi fortitudine.

Fortis sis animo, semper peccata cauendo,
Sis constans/fortis, cum tentat te malus hostis,
Tempore si mœsto vexaris, fortior esto,
Nam post aduersa dominus bona dat vice versa,
Vt non deficias, constans in turbine fias,
Tunc debes esse mage fortis quando necesse,
Semper magnanimus aduersis fortior est plus,

De modestia vel temperantia.

VT domino gratus viuas esto moderatus,
Non vult sobrietas rationis frangere metas,
Quanto plus poteris, n̄ cunctis te modereris,
Vincere cor propriū plus est quā vincere mūdū,
Temperet excessus qui non vult esse repressus,
Semper adest vitium, si non sit temperamentum,
Quanto maior eris, moderatior esse teneris.

B ij

LIBER.

Nam cito stultus eris: ni velle tuum modereris,
De timore, & circa quæ consistit,

PRæ cunctis timeas dominū: simul & reuerere,
Nisi deum timeas: opus est te cuncta timere,
Si dominum metuis: contraria nulla timebis,
Si quis amat dominū: semper reueretur ipsum,
Humano amore non est amor absq̃ timore,
Non sibi seruili: sed amicabili & reuerenti,
Non timeas hominem: nec mūdum te tribulantē,
Sed dominum metue: qui regnat semper vbicq̃,
Qui valet in patria te ponere, siue gehenna,
Si christum metuis, semper peccare cauebis,
Si metuis dominum, tibi donabit paradisum,

De pietate & misericordia,

SI vis gaudere: semper miseris miserere,
Si pius es miseris, pietate dei potieris,
Vtilis est pietas: plusquam terrena potestas,
Nemo potestate saluatur: sed pietate

De operibus misericordiæ corporalibus,

SEptem corpore a: fac corporibus pia facta,
Pascere famentes: pota nimium sitientes.
Indue nudatos, redimas de carcere captos,
Aegros conforta, peregrinos collige porta.
Defunctos sepeli sic sumes gaudia cœli,

De operibus misericordiæ spiritualibus,

SEptem fac opera pia: spiritalia dicta,
Corrige peccantes: ac instrue pauca scientes,
Consule non doctis: exora pro tribulatis,
Conforta moestos, porta patiens onerosos,
Offensas sponte ledenti corde remitte,

De eleemosyna qb⁹ pdest: & quādo debet fieri,

SI tibi multum: studeas dare multa frequenter,
Si tibi sit modicum: da iuxta posse libenter,
Si non sufficias dare: sit tibi prompta voluntas,
Si dare non poteris, saltem pro velle mereris,
Tempus confirmat eleemosyna fœdera firmat,

FLOR ETI.

Christo consiliat: dantes a crimine seruat,
Crimina mortificat: redimit: pœnamq; relaxat,
Gratos conseruat: miseros semperq; uisitat,
Omnia multiplicat bona pro donantibus orat,
Dæmonis expugnat fraudes a morteq; saluat,
Prodest defunctis: purganti carcere uinctis,
Hic cui das munus: sit uel videatur egenus,
Res quam das propria sit: christus sit tibi causa,
Da bona dū tua sunt: ga nunc data plus tibi p̄sunt,
Quam si p̄beres: cum non retinere ualeres,
Erras si speres: quod plus te diligit hæres,
Sub terra positum: quam tu te dilgis ipsum,
De scientia & ignorantia.

M Vli multa sciunt: & se bene scire relinquūt,
Temet cognosce: dñm cognoscere posse,
Tu melior fieres: si te prorsus bene scires,
Quam si negligeres te cætera corde teneres,
Discere ne cesses: si doctor maximus esses,
Nam per doctrinam poteris uitare ruinam,
Non curans scire: merito quod scire tenetur,
Si super hoc erret: non excusatus habetur
Præcipue regere: qui debet sibi docere,
Est quasi vile pecus ignorans: & quasi cæcus,
Cæcus ducens cæcum: facit ipsum sterner e secum,
De consilio & experientia,

O Mnia consilia tua sint in numine fixa,
Non te præcipitas: si consilio domini stas,
Consilio tracta maturo propria facta,
Nam cito peccabis: quando nimis accelerabis,
Consule maiores: prudentes & meliores,
Vt non deficias: nec damnosus tibi fias,
Consilium verum docet experientia rerum,
Amplior in senibus est experientia sensus,
Si defendendo causam sumas uel agendo,
Hoc fac consulte: nec consumas bona stulte,

De intellectu,

B iij

LIBER.

TVnc intellectus hominis constat bene rectus.
Cum sup omne deū timet, ac intelligit ipsum.
Ac recte credit, & iussibus eius obedit.
Cur intellectum teneas in numine fixum.
Sæpe roges dominum: qui confert hoc tibi donū.
Hunc non abscondas in terra, sed bene condas.
Vt tibi donatum reddas domino geminatum.
Si collauderis a christo; non reprobaberis.

De sapientia,

ESt immortalis sapientia spiritualis,
Quamuis mundana, fertur sapientia vana.
Christum diligere super omnia, crimina flere,
Mente deum gerere: cælestia corde tenere.
Singula sic sapere sicut sunt, sic & habere.
Mundum despiciere, peccata futura cauere.
Hæc est sincerae mentis sapientia vere.
Exoptat supera mentis sapientia vera.
Dei scelera, mundum contemnit & æra,
Optima discernit a prauis, crimina cernit.
Omnia vult agere consulte, recta tenere.

De paupertate.

PAupertas grata virtus est magnificata,
Cui sunt collata cælorum regna beata.
Pauperies læta, stat multa laude repleta,
Cor leuat ad christū: quia mūdum non amat istum.
Spernit terrena, paradisi sperat amœna.
Paruo contenta, patiens non est violenta.
Quamuis inducta male sit: stat libera tuta.
De modico læte viuit, sine lite, quiete.
Vix aliquem lædit, humilem mentem quæ reddit.
Carnem compescit: quia non bene pasta macrescit.
Munere ditatur: diuino sine beatur.
Est humilis talis pauper, fit spiritualis,
Nam non inflatur quare super astra leuatur.

De humilitate.

FLORETI.

Sis humilis mente/verbis/factis retinens te.
Sis humilis gestu,semper meditando quis es tu.
Nullum contemnans, sed te, mundum q̄q̄ spernās.
Sperneq; te sperni, noli laudatus haberi.
His gradibus quinq; referes humilis bona vitæ.
Quanto dignior es, humilis potius fore debes.
Qui non est humilis: confundetur quasi vilis.
Cerne quid es, quid eris, humilis sic efficieris.
Vile cadauer eris, hoc ergo frequens mediteris.
Subdi maiori decet: æquariq; minori.
Sic humiles grati, christo sunt associati.

De mititate & mansuetudine.

Sis animo mitis: vt odorem des quasi vitis.
Esto mansuetus, & simplex, atq; quietus.
Hæc faciunt hominem domino similem q; placētē.
Non reddas prauis malefacta, sed esto suauis.
Hoc tibi dat meritum, deus autem punit iniquum.
Cum magis es dignus, debes magis esse benignus.
Namq; fit indignus domini pietate malignus.

De malorum contentione.

Si vis saluari debes primo lachrymari.
Qui bene plorabit, deus ipsum lætificabit.
Flere pro peccatis: & pro miseris tribulatis.
Pro desiderio paradisi flere memento.
Si non des lachrymas: ipsas optando gemifcas,
Cum de corde venit dominū mox lachryma lenit.
Mentem lætificant lachrymæ, peccamina purgāt.
Et christum placant paradisi gaudia donant.

De virginitate & castitate.

Sis mundus corde, verbis, factis sine sorde.
Vt dominum vere possis super astra videre.
Mundiciæ vitam virgo tenet, & benedictam.
Dicitur angelicus merito vir virgo pudicus.
Virginitas flores virtutum fert & odores.
Humanos mores transcendit, & auget honores.
Propter maiores mundanos spernit amores.

B iij

LIBER.

Si virgo non sis, castus tamen esse teneris,
Cuiuscumq; status quisq; debet fore castus,
Si non sit castus, nemo poterit fore saluus,
Non sunt fœdati, sed inûndi corde beati,

De pace.

ESto pacificus, & pacis semper amicus.
Cum cunctis pacem coneris habere tenacem,
Christus pacificos dixit sermone beatos,
Nascens portauit pacem moriens reparauit.
Surgens indixit pacem; testando reliquit,
Conserua triplicem christo fratri tibi pacem.
Ecclesiam placa, suffragia sint sacramenta,
Hostes pacifica, sedita prudenter iniqua,
Pax confert lætam vitam; mentemq; quietam.
Sedat rancores, fouet. & augmentat honores.

De patientia.

VIr patiens esto; nunquã sis corde molesto,
Nemo sui dominus fertur patiens nisi verus,
Serua prudenter animam viuens patienter,
Nam flos cunctorum fertur sapientia morum,
Fermala cum pausa, nemo patitur sine causa.
Quamuis hic multa patiaturo homo sine culpa,
+ Hic homo torquetur, vt sic patiendoprobetur,
Vt mens purgetur, & præmia multa lucretur,
Ne sublimetur, vt Christo gloria detur,
Vt præferuetur, ne perpetuo crucietur.
X Vt mala prudenter tua portes & patienter,
Inspice maiores aliorum sæpe dolores.

De obedientia.

DEbet obedire domino quicumq; subire
Vult regnum cœli, parando corde fideli,
Qui non parebit, cœlesti sede carebit,
Qui bene parebit, paradisi munus habebit,
Vt nequeas lædi, maiori semper obedi,
Ní tibi constaret, q; non licítis oneraret,
Non est illicitum, iussum maioris agendum,

FLORETI.

Est domino semper parandum cuncta regenti,
Plusquam praelato: non iustū præcipiente.

De contēplatione, & vita actiua.

Contemplare bona cæli, pascens tibi dona;
Iugiter æterna conferri, sede suprema.
Vt sic terrena spernas pro luce serena.
Dicitur actiua bona vita, bonum faciendo,
Contemplatiua melior sit excelsa petendo.
Martha bonā partē sumpsit, dominofamulando,
Magdalena tamen melior fert specularando.
Cur speculariuius in domino sis, vt bene viuas,
Sancta gerens opera, sic sumes gaudia vera.

De oratione.

Sedulius exora, deum reuerenter adora,
Vt tibi nunc gratum faciat te, postq̃ beatum.
Sæpe deum placat oratio, cor bene mundat.
Hostes exuperat; cælos penetrando subintrat.
Christo præsentat quæ posces sedulus optat.
Auxilium præstat, his quos tribulatio vexat,
Nos deus orare iussit, simul & vigilare.
Discipulis formam dans, orandi quoq̃ normam,
Quæ breuis est, digna tamen, in se cuncta petēda;
Septē petitiones orationis dominicę.

O Pater in cælis regnans, te posco fidelis.
Nomen primo tuum, sit semper sanctificatū.
Adueniat regnum cœleste tuum benedictum.
Velle tuum terris, fiat per nos & in altis.
Da panem nostrum nunc nobis cotidianum.
Et parcas nobis mala, sicut nos inimicis.
Et si tentemur, non permittas separemur,
Sed nos a cunctis defende malis iniquis.

De conditionibus orationis.

Sit deuota, gemens oratio sit pia; seruens,
Pura sit, assidua, discreta, sit operosa.
Iusta sit, ac humilis, attenda, sitq̃ fidelis.

De ieiunio, & quō debet fieri; & de p̃cepto,

B v

LIBER

Abstineas seruans ieiunia; nulla relaxans,
Quæ iubet ecclesia seruari; scilicet,
Vult christus natus/ascensio/spiritus almus.
Sumpta dei genitrix; ieiunando vult venerari,
Ante diem festi, nec non apostolus omnis,
Exceptis iacobo philippo, sicq; iohanne,
Cum quadragesima iunguntur tempora quarta,
Et quæ pontifices, in sede sua instituere,

Quomodo debet fieri ieiunium
de consequentibus ad ipsum.

Cum ieiunabis; horam non anticipabis,
Crimina vitabis, epulis non te onerabis,
Pauperibusq; dabis: dominum laudando rogabis,
Carnem castigant ieiunia; crimina vitant,
Ad dñm mentem eleuant; faciuntq; placentem,
Donant virtutes & præmia, dantq; salutes.

De verecundia.

Esto verecundus; si vis fore crimine mundus.
Erubeas fari res turpes, ac operari.
Custos virtutum pudor est, contra mala scutum.
Virtutum florem perdis perdendo ruborem.
Non tamen erubeas tantum q; commoda linguas,
Quæ debent fieri, seu crimina cuncta fateri.
Nam rubor hic stultus crimē est, & nō bona virtus,
Sæpe rubor generat scabiem; quia nescius extat.

De veritate.

Sis verax opere, sis corde verus & ore.
Verax laudatur, sed mendax vituperatur,
Verus doctrina sis, iustitia, quoq; vita.
Hoc semper teneas, ne propter scandala linguas,
Nunquam mentiri debes, nec falsa tueri.
Vt mala vitentur aliquando vera tacentur.
Sed cum iurabis, tunc quicquid scis referabis.
Verum non cæles vnquam, nec mala reueles.

De moderatione linguæ.

FLORETI:

Non sis infestus; in cunctis esto modestus,
Optima res modus est: nā semp̄ ad oīa p̄dest,
Noli laxare linguam, quoniā reuocare
Non poteris verbum: quod dices forsan acerbum,
Corā q̄ dicas, quid, quomodo, quando, requiras,
Dicās dicēda doctē; sileas reticēda,
Modice responde, pulchre, taceas verecunde,
Vt sic placetur, quando te maior habetur,
Cum de maiore loqueris, sis cautus in ore,
Vtere sermone moderato cum ratione,
Qui spuit ad cælum: spūto foēdat sibi vultum,

De fidelitate,

Si vis in cælis fore gaudens, esto fidelis,
S cunctis præfertur, qui legalis habetur,
Legalis domino sis, semper ipsum amando,
Ac sibi parendo, nec non ipsum reuerendo,
Et dispensando domini bona, & multiplicando,
Legalis probior non est, nec nomine maior,
Tanquam perfectus legalis stat bene rectus,
Non vult fraudare quēquam, nec damnificare,

De ingratitude,

Non sis ingratus domino, si vis fore gratus,
Redde vices danti, plusq̄ dat cuncta tonanti,
Sumens donatum, debes te reddere gratum,
Grates reddendo verbis, factis recolendo,
Dicitur ingratus benefactori male gratus,
Obliuiscendo, non reddendo; ve nocendo,

De solutione debitorum,

Debita solue, citone damnum detur amico,
Si cito non soluis, te ipsum crimine voluis,
Soluere si tardas, fieri tibi grata retardas,

De discretione,

Virtutum nutrix discretio dicitur esse,
Insuper est, nutrix, quare non debet abesse,
Esto discretus rerum libamine fretus,
Non bene discernes, nisi te ratione gubernes.

LIBER.

Omnia discerne, quæ sunt bona vel male cerne.
Elige quæ bona sunt, sed respue quæ nimis obsunt.
Sis circūspectus: vt nunquā sis male rectus,
Et sint directā per te, quæ sunt male recta.

De prudentia.

PRouideas cura vigilantī sæpe futura.
Non nocet cura, quæ sunt caueas nocitura.
Ac bona procura non spectans tempora dura.
Ne tibi quid desit, prouisio prouida præsit.
Qui de venturis non prouider, erit inermis.
Non confundetur qui præmunitus habetur.
Nescit prouidisse: qui nescit prouidus esse.
Prouidus est plenus: improuidus extat egenus.

De largitate.

Sis largus & parcus, non vastator, nec avarus.
Stat medio virtus extrema tenet loca virus.
Prodigus est dando nimum cupidus retinendo.
Largus dans dando, parcus retinens retinenda.
Prodigus in vanis consumit, cur sit inanis.
Qui sua consumit, eget, & post vndiq; sumit.
Prodigus est prauus sed peior fertur avarus.
Nam semper obest alijs: nunquam sibi prodest.
Quilibet excessus malus est, cur sit bene pressus.
Tu medium retine, modus est seruandus vbiq;
Serua mensuram semper multum valituram.
Da cito gaudenter gratis, iuste, sapienter.
Nam dona decorant hæc, & meritum meliorant.

De p̄dicatione & cōditionibus p̄dicatorum.

VT valeas esse doctor bonus, ista necesse
Sunt tibi præcipue: quæ debes corde tenere;
Sit tibi vita decens, bona lingua, scientia, prudens,
Conueniensq; modus: intentio sit tibi Christus.

De his q̄ p̄dicanda sunt, & quomodo.

Commoda dic verba. sint sacra lege probata.
Sic vt ab errore doctor caueasq; pudore.
Sancta fides/culpa/virtus; & gloria plena.

FLORETI.

Hæc sunt præcipue per te sermone probanda,
Sermo tuus gratus, sit verax & præmeditatus,
Clare prolatus, feruens, bonus & moderatus,
Vtilis, ornatus, sit congruus atq; probatus.
Non tamen elatus sit, nec nimium phaleratus,
Semper sermones: fac iuxta conditiones,
Illorum qui sunt præsentis, nam mage profunt;
Verba dei recita: documentis facta merita,
Prodest doctorita, si constet ei bona vita.

De correctione.

FRatrem corripere peccantem quisq; tenetur.
Vt careat scelere, nisi quando per ista timetur,
Deterior fieri, vel non correctus haberi,
Vel si speretur q; proximus inde grauetur,
Aut si tardetur, quia nondum tempus habetur,
In simili peccans publice superis prohibetur,
Vt bene corrigere valeas te corrige vere,
Vt sic correctus possis reprehendere rectus,
Qui non corrigitur aliorum facta videndo,
Corrigitur digne aliorum malefacta sequendo,
Prauos corrigere virtus est maxima vere,
Iusti vexantur, nisi prauicorripiantur.

De somno & vigilia.

PRudenter vigila, ne fallat mors neq; culpa.
Sunt promissa bona vigilantibus atq; corona.
Se bene dictabit meritis, bene qui vigilabit,
Sunt dormitantes reprobati, non vigilantes.
Christus ad orandum monuit nos, & ad vigilandũ,
Vt cum tentemur, in nullo decipiamur,
Nam veniet absq; mora, mors qua nõ credit hora,
Debes vitare nimium sero vigilare
Nam vigilare nimis sero nocet quando fit ignis,
Nempe sitim generat, in verbis tempora vastat,
Corpus sæpe grauat, animam quandoq; molestat,
Multa mala quæ facit nimius somnus,

LIBER

Noli dormire nimis, aut pausando pigrire,
Somnus enim nimius est valde sæpe nociuus,
Cor enim reddit pigrescens, rheumata nutrit,
Vulnerat & mentem, sic ocia vana sequentem,
Tempus perdendo: & vitijs alimenta gerendo,
Dat lasciuire carnem: faciendo perire.

• Quomodo se debet homo regere dū intrat
lectū: & quid dicere debet dum se leuat.

CVm vis dormire debet crux sancta præire,
Te sic comendes, domino reuerenter & ores,
Me tibi commendo semper deus alme petendo,
Vt male pausantem conseruet: & vigilantem,
Me tibi virgo pia: genitrix commendo Maria,
Tu mihi saluatric, sis semper & auxiliatrix,
Angele qui meus es custos pietate superna,
Me tibi commissum serua, defende, guberna,
† Sis mihi tutela Michael, Raphaelq; medela,
Et Gabriel fortis, sis contra pericula mortis,
Hæc eadem facies de somno quando resurges,

De constantia.

SI vis reg nare, studeas bona continuare.
Fac bona continue, poteris sic viuere tute,
Omnes virtutes currunt quærendo salutes,
Continuans cursum scandit constantia sursum,
Incipiunt muti: non perficiunt bona stulti,
Stultus mutatur: vt luna cito variatur,
Quilibet a vento agitur sicut arundo,
Sed prudēs constans, vt sol sua lumina præstat,
Quod bene cœpisti comple, nam præmia donat
Christus vincenti, finis non pugna coronat.

De custodia quinque sensuum,

GVstus, odoratus, auditus, visio, tactus,
Per te claudantur, ne sordes ingrediantur,
De visu,

NOli respicere, quæ possunt visa nocere,
Auertas visum tibi, ne tollat paradisum,

FLORETI.

Intrat mors animas per visus sæpe fenestras;

Cor clausis portis euitat vulnera mortis.

De auditu.

A Verbis vanis, mendacibus, atq; prophanis.

Aures auertas, & ipsa ad commoda vertas.

Audi sermones, missas, horas, rationes,

Sic te dispones ad rectas conditiones.

De odoratu.

Non sit odoratus, nunq̃ tuis immoderatus.

Christus odor tibi sit; cū plusquā cętera p̃sit.

De gustu.

Stringe tuum gustū, qui vult cōsumere multū.

Plurima gustare, vult ventrem sæpe grauare.

Si gustum sequeris, nunquam bene proficies.

Si tibi credideris, non sobrius efficieris.

De tactu.

Sic compeſce manus, ne tactus sit tibi vanus.

Stagēs immūda, manus ex hinc est male mūda.

Vt vites pœnas; res non tangas alienas.

Non aliquid tangas male, pro quo postea plāgas.

De incessu.

Sic pedes cohibe ne vadant ad mala prompte.

Non ad rixandum vadas, nec damnificandum.

Non ad cernendum res vanas, nec recipiendum.

Ad dominum gressus dispone, tuosq; regressus.

Et quæ defacili nequeunt assueta relinqui.

Non sumas vsū, qui gignere possit abusum.

De honestate vitæ.

Sit tua mens munda semper, meditatio sancta.

Actio sit iusta, nec non intentio recta.

Commoda sint verba; sit conuersatio grata.

Sit placidus gestus gressus, maturus, honestus.

Congrua sit vestis socijs, sociatus honestis.

Compositos mores habeas laudabiliores,

Quomodo trahendum est bonum

exemplum ab hominibus.

LIBER.

Inspice maiores, mediocres atq; minores,
Collige sic flores, virtutum commodiores,
Cum quibus orneris, salueris, & auxiliaris.
Sis bene morosus, & ad impia facta morosus,

De modo viuendi & conuersandi,

Sis bene discretus, inter conuiuia letus,
Tunc parce comede, mage parce pocula sume,
Ac parce loquere, socios large reuerere,
Non sis ad risum pronus nisi sit tibi visum,
Quod bene conueniat; & honeste tunc tibi fiat,
Illum homo deridet; qui multum vel cito ridet,
Non discurrendo procedas, vel saliendo,
Non vadas nocte, vel saltem eas bene docte,
Si possis tende sociatus bene & honeste.
Signa mali fugias, ne suspectus tibi fias,
A praua specie debet se quisq; cauere.

Non habeas socios stultos, sed dogmate fultos;
Cum sanctis habita, quæ sunt puerilia vita,
Elige doctorem, qui te faciat meliorem,
Elige consortem: qui sanctam det tibi sortem,
Qui bene vult agere; vel vilia facta cauere,
Prauorum fugere debet consortia vere,
Si sanctos sequeris, sanctus sis efficiaris.
Sed peruerteris; si peruersos comiteris,
Pomum corruptum cito corrumpit sibi iunctum;
Omnia contacta denigrat pix calefacta,
Sic maculat cunctos prauus socius sibi iunctos;

De ludis cauendis,

Non ad taxillos ludas; nam ius vetat illos.
Ludi vitantur; ne plurima damna sequantur,
Ludens disperdit res/ famam/ tempora perdit,
Fraudem committit; mendacia/ scandala nutrit,
Se male ditare cupit, ac alios spoliare.
Clamat/ blasphemat/ irascitur; & male damnat,
Infert litigia/ periuria/ verbaq; furta,
Ecclesiam spernit; nocet huic qui ludere cernit,

FLORETI,

Languet/macrescit/dolet;amittendo calescit,
Perdens in fanit; molestando corpus inanit.
Quamuis lætetur, modicum si forte lucretur.
In hoc non ditatur; iniuste si teneatur.

Defama.

Vir bone semper ama, q̄ sit tibi splēdida fama.
Nomen habere bonum, fertur dñi fore donū.
Quisq̄ habens vitam, nō debet spernere famam,
Sancta tibi vita prodest, alijs tua fama.
Si propriam famā fieri vis semper honestam,
Crimina deuita, nam famam dat bona vita.
Nec dum per crimen posses amittere nomen,
Sed mala per signa fiet tua vita maligna.

De dispositione domus.

NE perdas subito domui disponere scito.
Sic tua dispone, fac omnia cum ratione,
Sic vt portare valeas, sumptus moderare.
Qui nimis expendit alienum postea prendit.
Vt bene sufficias, seruare statum sapienter.
Sumptus non facias, nisi iuxta posse libenter.
Nec plures teneas famulos inconuenienter.
In vitijs caueas vastare quid insipienter,
Sed tibi puideas: de rebus sufficienter.
In cunctis habeas mensuram conuenienter.
Discrete videas, quæ sunt facienda frequenter.
Et sic disponas, prout expedit ipsa decenter.
Quotidie multa nobis nascuntur agenda,
Cum sunt iam nata, velocius expedienda.
Aut aliter plura remanebunt perficienda.
Cum tibi sit cura, patrare negocia plura.
In primo cura, cuius mora plus nocitura.

Vltimū cap̄. de morte, & eius sequela.

MOrdet mors cuncta q̄ nascuntur sine cuncta,
Quæ prius vnita soluit feriendo sagitta,
Nemo vitare mortem valet aut superare.
Nam clausis portis intrat loca singula fortis.

C

LIBER

Nocte die cuiq̄, mors insidiatur vbicq̄.
Sæpe necat subito, multos gladio bis acuto.
Quamuis incipias, bonus in medio quoq̄ fias.
Sibene non finis, malus hic fert ad mala finis.
Cur bene credendo, peragēs bona praua cauēdo.
Nefis damnatusq̄, semper obedire paratus.
Viure coneris bene, nam bene sic morieris.
Vix bene viuentem, vidi prauē morientem.
Non est mors subita, quum conscia bona vita,
Defunctos opera sociant, non arua nec æra.
Sis animo fortis instanti turbine mortis.
Sis bene contritus/confessus/menteq̄ punctus.
Corpore munitus christi, membrisq̄ perunctus:
Cunctis ignosce, veniam tribui tibi posce.
Mundum postponas, nec amicos corde reponas.
Summa tibi cura sit, q̄ mens sit bene pura.
Christum laudare fatagas, & sæpe rogare.
Vt tibi condonet tua crimina, teq̄ coronet,
Subde voluntati domini, te corde libenti.
Est virtus facere gratum, facienda necesse.
Tunc bene nitaris, vt deuote moriaris.
Tanq̄ catholicus, & christi verus amicus.
In domino spera fidens, in virgine vera.
Omnia deuote, velit intercedere pro te.
Mortē cōmemores christi, cum iugiter ores.
Te cruce signando, vērāq̄ fidem recitando.
Cōmendans animam domino, qui condidit ipsam.
Sed ne sis victus; caueas tunc dæmonis ictus.
Nam tunc conatur plus dæmon & insidiatur,
Vt desperare faciat, quem vult cruciare.
Sed sibi non credas, nec ab his quæ dico recedas.
Nunquam desperes de diuina pietate.
Nec propria speres fieri saluus probitate.
Te potius firmes, saluatoris bonitate.
Qui bene contritos, sperantes in deitate,
Saluat clementer, miseranti fertilitate.

FLORETI.

Quantumcūq; malus fueris, poteris fore saluus,
 Si bene contereris in fine libensq; fateris,
 Si nequeas ore, tunc saltem corde fateri,
 Pectus tundendo, signumq; crucis faciendo.
 In cruce pendente in latronem post morientem;
 Christus saluauit, quia compatiendo rogauit,
 Ergo fide firma te christi nomine firma,
 Qui nūquam spernit quos contritos bene cernit,
 De pœnis inferni.

Post mortem pœna sequitur vel gloria plena.
 Pœna tamen purgans est vna, altera damnās,
 Mortali vicio moriens mox traditur orcho.
 Semper passurus pœnam, nunquam rediturus,
 Nam non sunt digni residentes morte maligni,
 Quod sint saluati, quia sunt valde maculati,
 Quamuis spectati spreuerunt esse beati,
 Cur sunt damnati iuste, & semper cruciati;
 Et velut ingrati nunquam sunt inde leuati,
 Vermes cum tenebris, & verbera/ frigus/ & ignis,
 Dæmonis aspectus, scelerum confusio, luctus.
 Fœtor/ serpentes/ languor/ sine fineq; vrentes,
 Prauos torquebunt, semperq; quiete carebunt,
 Esurient/ sitient/ deformes corpore fient,
 In terræ centro percussi turbine retro,
 Non est orandum pro damnatis, neq; dandum,
 Nam supportari non possunt, neq; iuari,
 De pœnis purgatoriū.

Qui sine mortali moritur tamen in veniali.
 Vel nondum plena facta de crimine pœna,
 Carcere seruator, in quo grauius cruciatur.
 Donec purgatus, scandit super astra beatus.
 Hos supportare nos possumus, atq; iuuare,
 Ut cito purgentur, ac inde cito releuentur,
 Profunt defunctis, purganti carcere punctis.
 Missa/ preces/ dona/ profunt ieiunia prona,
 Ac per eos facta propere legata soluta.

C ij

LIBER.

De gaudijs paradisi.

Q Vi mūdus moriū, penitus mox pace potiū,
Gaudens in domino cū sanctis in paradiso,
Non decet orare profanctis; immo rogare,
Debemus canere, atq; ipsos semper celebrare.

De cælorum numero.

D Eni sunt cæli referandi corde fideli,
Luna stat in primo, stat Mercuriusq; secūdo,
Ac Venus interno, Sol vult lucere quaterno,
Mars nitet in quinto, sed Iuppiter ordine sexto,
Saturnus cælo septeno sistitur alto.
Octauo cælo stellas tibi adesse reuelo.
Stat crystallinum super istos luce serenum.
Fulget in empirio summo paradus olympo.
In quo sunt iuncta sine defectu bona cuncta,
Hic deitas trina regnat super omnia digna,
Astat regina sibi mater virgo benigna,
Inde hierarchia triplici sunt agmina nona,
Dat cherubin seraphinq; choros distinctio summa,
In medio dominans princeps simul atq; potestas,
Hinc virtutes sistunt, archangelus, angelus atq;
His homines grati reuerenter sunt associati,
Iuxta promerita præsentē data sibi vita,
Secū laudātes dominum semper specularantes.
Cernit, amatq; deum sanctus, fruitur, tenet ipsum,
Sic gaudet, psallit, laudat, sine fine quiescit,
Diues honoratus, tutus, liber, & sociatus,
Clarus, subtilis, agilis, non passibilis fit,
O quam ditati sunt cæli sede beati,
Semper honoratissime sunt glorificati,
Ergo mundanis rebus spretis quasi vanis,
Cælica poscamus, & sursum cor teneamus,
Vt deus a pœnis protectos atq; catenis,
Post mundi cursum faciat nos scandere sursum,
Vt (velut optamus) ibi semper eum videamus,
Qui dat cuncta bona, det nobis hæc pia dona.

LIBER PRIMVS.

Iste liber scriptus Floretus nomine dictus,
Per me collectus sic, per te saepe relectus,
Ac intellectus, ac firmo corde receptus,
Factus, productus, & sic pariet tibi fructus,
Cum quibus hic gratus fies, & sine fine beatus,
Christo clemente florum cultore refauente,
Laustibi sit Christe bone simul sine fine,
Quo duce Floretum scripsi bonitate repletum;
Te rogo des flores nobis fructus & odores,
Sicq; per mores summos habeamus honores.

FINIS.

¶ QVINQVE CLAVIVM SAPIENTIAE,

¶ Liber primus incipitur,

Tilis est rudibus praesentis cura libelli,
Et facilem pueris praebet in arte viam!
Lactis & instar habet qd' matris ab ubere fugit
Infans, qui nondum mandere dura potest,
Haec rudiū mētes doctrina repente subibit,
Ut facili saliant ad potiora gradu,

Huc properate rudes cupitis qui dona sophiæ,
Et dominum praecibus sollicitate pijs.
Non (nisi dante deo) sapientia dabitur vlla,
Et sine quo nullus rite peritus erit
Omnis namq; salus, omnis sapientia ab illo est,
Qui patere est rerum, conditor & dominus.
Principium leuet magnis in rebus habere,
Qui scq; potest; sed non sic tibi finis erit,
Ne cito quæ cupiunt deseruisse velint,
Non datur exemplo bona post primordia merces
Congrua; sed rectus praemia finis habet,
Qui cupit ergo decus cuiuslibet artis habere,
Inchoet, & finem tendat ad vsq; bonum.
Ut non ergo putes doceat q; vana libellus,
Hoc (vt scire poteris) commoditatis habet.

C iij

LIBER

Hic & discipuli per congrua verba monentur,

Hic quoq; quid doceat quisq; magister erit.

Donec discipuli vult quisq; sumere formam.

Quid sibi conueniat præmonet iste liber,

Iura magisterij cupiunt qui recte tenere

Hic quid eos doceat rite libellus habet.

VT tradunt veteres sapientia quinque seratur
Clauibus; sic statuit omnipotentis opus.

At quoniam Christus sapientia patris habetur.

Hanc ipsam velut est, ducere nemo potest.

Hanc igitur volumus mundano iure notare.

Discere quam studeas; est labor omnis homo,

Quæ possessores reddit quandoq; superbos,

Sæpius & veram deseruisse facit.

Sed tamen ista Dei dat multis cognitionem,

Et facit vt recolant, atq; sequantur eum.

Ista monet mundi contemnere iæpe ruinas.

Vnde fit vt multos linquere vana iuuet

Philosophi atq; etiã (quibus errasse probentur)

Mundum cum pompis deseruisse patet.

Istiuserga donum si vult accedere quisq;

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima sapientiæ clauis est, legēdi assiduitas.

ERgo qui prima vult ostia pandere clauis

Hæc legat assidue, & viuere nolit iners,

Et sua non vanis amittat tempora ludis.

Ne cœptum studium sic cito despiciat.

Absq; labore graui vix munera magna dabuntur

Gratior est plenus vtilitate labor.

Claudatur omnino sibi ianua prima sophiæ,

Cui custodita lectio non fuerit.

Sed datur accensus facilis cui tempore in omni

Et legisse placet, neq; vacasse iuuat.

Dogmata forte leui capiuntur magna labore,

Artis & ad summum sat cito currit homo,

Ast opus magno (fateor tibi vera) labore

SECUNDVS.

Si quis nosse cupit littera quid doceat,
Autorum magno similatur scriptura profundo.
Et pelagi immensi nō minus instar habet.
Tempore non magno tantum nisi scripta leguntur.
Qualiter ergo breui discere quis poterit,
Consultit ergo tibi lector res ipsa patenter,
Cautus vt assidue dogmata sumpta legas.

Secunda clavis sapientiæ est memoriæ
comendatio.

SI cupis ergo aditum clavi referare secūda,
Protinus ipsorū quæ leges, esto memor.
Lectio crebra valet, quam non obliuio tollit,
Vt recolas plene, cum tibi præbet opus.
Proficit ille nunq̃, cui semper lecta nouantur.
Quod putat esse aliud hoc erit illud idem.
Est iccirco decens repetantur vt ista frequenter.
Quæ cupias menti fixa manere tue,
Vt cum forte tibi fuerint iam lecta necesse,
Ipsorum facile, possis adesse memor.
Cuiq̃ dare voluit naturæ prouida cura,
Dissimiles vultus, dissimilesq̃ animos.
Sunt cito qui capiunt doctrinā quamlibet, atq̃
Quæ memorari discunt, omnia corde tenent;
Sunt qui difficile capiunt, sed dogmata sumpta,
Corde tenent memori: quæ didiscere semel,
Atq̃ melancolicis cædit vis ista frequenter.
Vnde fit vt tales discere pauca velint.
Sunt hodie facile qui plurima dogmata discunt,
Cras memores horum nullius esse valent,
Quosdam sic hebetes prorsus natura creauit.
Qui summis studijs dicere nulla valent,
Consultit his ratio q̃ opus cōmune frequentant,
Nec sua tempora propter requiem dent vitijs.

Tertia Clavis sapientiæ est, ho-
nor magistri.

C iij

LIBER

SI præceptor referas studiosus honorem,
 Tunc reuoluta tibi tertia clauis erit.
 Quisq; vicem domini retinet de iure magister.
 Dignus honore quisq; ob hoc magister erit.
 Discipulis Chironis orat cum magnus Achilles,
 Plus etiam dominosæpe timebat eum.
 Plato etiam Socrati dignum ferebat honorem.
 Philosophus summus quamuis & ipse foret,
 Magnus Alexander, qui toto regnabat in orbe.
 Profilit ex cursu, quando vidit Socratem.
 Quanto maior fueris: sis subditus ipse magistro.
 Hæc tibi vera loquar gloria maior erit.
 Nam sunt nonnulli qui delectantur honore.
 Et sibi latus honor muneris instar habet.
 Et siquidem magnum placidū retinere magistrū,
 Vt documenta sibi per studiosa ferat.
 Est enim expertum. q̄si contraria menti
 Dogmata det doctor, discere male potest.
 Ergo discipuli lætum seruare magistrum
 Perstudeant, vt sic dogmata grata ferant.
 Pertimeant, venerentur eum, meritumq; laboris.
 Non retrahant, optat præmia quisq; labor.
 Nam qui doctori gratum præterdit honorem.
 Suscipiet & similem quando magister erit.

¶ Quarta clauis sapientiæ est,
 contemptus diuitiarum.

CLauis quarta monet contemptus diuitiarum,
 Quas qui corde tenet discere vix poterunt.
 Sperne diuitias, moneat cum philosophia
 Ipsas qui sequitur qualiter eius erit.
 Vtile sit cunctis cor non apponere gazis.
 Est tamen utilis discere quæ cupiunt.
 Diuitias nullas sanctus cupiuit habere,
 Afflue diuitijs, sed non peccabis in ipsis,
 Cur non apponas, psalmus vt ipse docet.

SECUNDVS,

In se cor apponit, qui ni studiosus exoptat,

Et præponit eas omnibus officijs,

Qui faciles aditus clauis vellit pandere quarta,

Hæc stabili semper iussa tenore legat,

Diuitiæ multis excæcant corda cupite,

Quisquis eas optat, hic nec honestus erit,

Ni sapiens diuina refert in pagina falsum,

Auctorem studijs nec bene proficient,

Ex his procedunt, periuria, furta, rapina,

Criminis & multum vilia lucra ferunt,

Has magis quisq; cupit, quãto magis multiplicant,

Vnde fit vt subeat crimen auaritiæ,

Quas qui sectatur colit idola, paulus vt inquit,

Atq; creatorem deserit ille suum,

Ex quibus ergo tibi tot crimina progrediuntur,

Diuitias lector linquere tu stude,

Quinta clauis sapientiæ est,

frequens interrogatio.

HAud procul a vero potior quam reliquarum

Clauis quinta monet, nosse velut poteris,

Hoc est vt quæras quæ sunt ignota frequenter,

A quocunq; vides posse satisfieri,

Prudentis mos est varias inquirere causas,

Vt valeat mentem certificare suam.

Et quanto potior est: tanto prudentior extat,

A quocunq; valet discere, si studeat,

Qui super ambiguis cognoscere certa laborat;

Laudibus eximijs hic dignus quoq; erit.

Discere si quenquam verecundia forte retardat,

Improbis, insipientis, & reprobandus adest,

Opportuna tibi semper prudentia gliscit,

Namq; solet dubitans quærere certa fari,

Pandit enim gratis quæstio certa frequens,

Pythagoram legimus memphis petiisse poetas,

Vt quæ nesciret discere posset ab his,

Hunc philosophum iam græcia tota tenebat.

C v

LIBER.

Miratur tanto Menphis & ipsa viro!
Summis gymnasijs academia tota Platonis,
Cognita magnifici partibus orbis erat.
Hic tamen ægyptum nimio peragrande labore,
Venit ad Architam, qui quoque magnus erat,
Lacpueros foueat, fortes hoc, panis adultos.
Ut triplici studio congruat ordo triplex,
Tunc non diffident pueri grauitate laboris,
Nec doctrina rudi congrua fortis erit.
Nec leuitas nimia proeectum reddit inertem,
Cum sibi quæ dantur plena laboris erunt.
Indiscretus homo merito reprehenditur omnis,
Qui proprijs factis spernet habere modum.
Omnibus in rebus res est discretio summa,
Et modus in rebus facit & esse bonum,
Nam quæcunque facis, si non discreueris ante,
Ad reprobum finem sæpe venire solent,
Si quondam Tisbe melius discreta fuisset,
Non denigrasset sanguine poma suo.
Si genitus Phœbi, Pheton discretior esset,
Non patri currus peteret ille sibi.
Hic fuit exemplo scribendi iussa potestas,
Sed dictare alijs carmina cura fuit.
Terpsicore Vrania manu venere tenendo,
Quas Erato sequitur musa iocunda satis.
Confedere simul sumpto quoque themate dicant,
Atque liber dicunt iste secundus erit.

LIBER SECVNDVS DE QVIN.

que moderaminibus, quæ erga discipulos magister debet habere. Incipitur fœliciter.

Actenus hic noster per dogmata certa libellus
Discipulos docuit congrua iura sequi,
Ammodo quod deceat reuerēdos cura magistros
Imparibus metris, nostra Thalia refert.
Nemo tamē speret quod deroget ipsa magistris,
Doctrina, tantos instituendo viros.

SECUNDVS:

At bene quæ noscunt ad eorum corda reducit,

Vt nihil indignum quisq̃, quod obsit, amet,

Lædere doctores si mihi foret vlla voluntas,

Percuterem pectus forsitan ipse meum.

Sed nihil referam veterum nisi verba virorum,

Quæ velut autorem tempora nostra colunt.

Quod sint doctrinæ merito moderamina quinq̃

Credo q̃ in promptu quisq̃ magister habet.

Primum moderamen est, vitiorū correctio.

Ordine nanq̃ prius correctio sit vitiorum.

Quæ iuuenū mētes prorsus ad ima trahūt

Sicq̃ mouent animos, nisi sit castigata frequenter,

Vt nil vel modicum discunt in his residentes,

Ergo si quis habet socios, quos diligit ipse,

A vitijs retrahat, vocibus & baculo.

Si quem forte minis correctio digna grauabit,

Iura magisterij, tu tibi firma tene.

Et si noluerit habere te forte magistrum,

Ipsum discipulum nō fateare tuum.

Quamuis nobilibus stultis tamen esto superbus,

Nec melius stultos perdomuisse potes.

Ibit ad alterius forsan documenta magistri.

Sed nisi equalis erit, nullus habebit eum.

Tu probus vitium temnis, tibi displicet illud,

Pro quo te refugit cui vitiosa placent.

Sed si forte alios socios nanciscitur ipse,

Omnes prorsus eant, quis vitiosa placent.

Ipse magisterij teneas tibi recte vigorem.

Esto constans, animo ne moueare tuo.

Commoneas alios, ipse placitura ministres,

Qui se doctrinæ supposuere tuæ.

Stulta loqui fatuus consueuit, recta peritus.

Conuenienter eos non tenet vna domus,

Si vitium semper reprehendis discipulorum

Primum doctrinæ tunc moderamen habet.

LIBER.

¶ Scd'm moderamē est, bonorū morū informatio.
SI cupis iuxta moderamen habere secundū,
 Informes socios moribus ipse bonus,
 Nam bene tunc rectus seruatur in omnibus ordo;
 Vt demptis vitij's institutare bonis,
 Dic quid eos doceat, quid competat vt documenta,
 Quæ dederis, nullo præpudiente ferant,
 Vt per honesta sequitotiens quis viderit eos,
 Dicat, qui docet hos, iure magister adest.
 Semper crescit honor, & gloria celsa magistro,
 Cuius discipulus dicitur esse bonus.
 Moribus at prauis fuerit si forte repletus,
 Ipsius in culpa iure magister erit.
 Hic quoq; discipulus fuerit si forte superstes,
 Vix vnquam poterit immemor esse tui.
 Rebus & exemplis (illa informatio vera est)
 Instituas socios sapius ipse tuos,
 Rebus idem, vt te videant exemplar honesti,
 Sed quodcunq; mones tu videare sequi.
 Nam quicunq; docet bona, cum male vixerit ipse,
 Se perimit iaculo reprobus ipse suo.
 Tertium moderamē est, magistri tēperata correctio.
NON nimium socijs consuescas esse seuerus,
 Indociles feritas immoderata facit.
 Sape iuuare solent, si ludicra congrua tangas,
 Et recreant animos talia verba suos.
 Maxima cum fuerit nimium vel lectio fortis,
 Lætificent mentes, qualiacunq; feras.
 Tullius illud idem: quoties auditor hebescit,
 Iussit vt orator ludicra ponat ei.
 Austerum vitij's semper decet esse magistrum
 Præsertim in scholis cum coiure simul.
 Sed decet vt gratus ipso sermone notetur,
 Pro minimis etiam congrua verba ferens,
 Congrua facta loco, grauet hunc & quæstio nulla,
 Sed sibi grata ferat, nouerit vt melius.

SEC VNDVS:

Non nimum nugas referat cū quærit ab ipso.
 Talia namq; animos, sæpe grauare solent.
 Non debet doct̃or sociorum spernere quemq̃.
 Vnus enim socius doct̃ior esse solet.

Si noscent omnes quantum scit & ipse magister.
 Vt cuperent forsan discere dogma suum.
 Nec non pro minus solet aptior esse magister.
 Pro quibus & reliquis gratia maior erit.

Fama volat, transitq; modum quocunq; feratur;
 Hæc cito mortales deprimit atq; leuat.

Quicunq; ergo sibi famam seruari honestam
 Promeruit decori munera magna suo.
 Neglector fame, fiet neglector honorum,
 Et merito cunctis ille perosuserit.

Quicunq; ergo sibi famam gliscit retinere.
 Omnibus hic studeat gratus adesse bonis.

Sit cunctis mitis, tractabilis, atq; benignus.
 Subleuet vt nomen prospera fama suum.

Et si displicet prauis; non sollicitetur,

Quis (nisi sit prauus) nemo placere potest.

Opto placere bonis, prauus odiosus haberi,
 Namq; solent odio prauos habere bonos.

Quartū moderamen est magistri,
 discipulos triplex modus docēdi.

N Vnc sup̃est quarti moderaminis optima cura

Qua sine perfectus nemo magister erit,
 Congrua personis studeat conferre quibusq;.

Nec superexcedat iura magisterij.

Instar habet siquidem verę sapientia matris,

Laete fouens pueros, pane cibans validos,

Cum iuuenilis habet quid dens rodere possit,

Vnde queat vires sollicitare suas.

Quæ possessores reddit quandoq; superbos.

Sępius & veram deseruisse facit.

Sed tamen ista dei dat multis cognitionem,

Et facit vt recolant, atq; sequantur eum,

LIBER.

Ista monet mundi contemnere sæpe ruinas.

Vnde fuit, vt multos linquere vana iuuet.

Philosophi atq; etiam (quamuis errasse probetur)

Mundum cum pompis deseruisse patet.

Istius erga donum si vult accedere quisquam.

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima species clauis est, legendi assiduitas.

ERgo qui prima vult hostia pandere clauis,

Hic legat assidue, & viuere nolit iners.

Non aliqua tellus parte perusta foret.

Achalaphus speciem nondum bubonis haberet,

Si discretus homo per sua verba foret.

Ex indiscretis veniunt mala plurima rebus:

Discretum merito quisq; probabit opus.

Quintum moderamen est magistri erga

discipulos frequens castio cù satisfactione.

QVintum restat eis solū moderamen habedū,

Qui vult doctoris munera bona sequi,

Hos igitur curet sat sollicitare frequenter,

Qui documenta sequi proposuere sua.

Nā solet esse vagum genus hoc nimiumq; petuclū,

Respicias socios, vt documenta firment.

Atq; cateruatim verba benigna refer.

Omnes sollicita videas quos fore vagantes,

Quid dubitet quæras, atq; satisfacias.

A minimo poscas si nouerit omnia recte.

Hunc ignota docens præcipe q; studeat,

Vtq; rudes doceant iubeas per sæpe peritis.

Exortando viros sæpius ipse tuos,

Paulatim subeant morum documenta moderni.

Diffidunt aliqui lectio quando grauat.

Sed diffidenti conuitia congrua profer.

Quem libet exemplo restituendo virum.

Torquentem in medio referas quæcunq; vagantē,

Dic socijs coram quam male cessit ei.

Et te siue alium ponas in honore magistrum,

Miguel Hernandez

SECUNDVS.

Quem labor & vehemens cura dedere tibi,
Si ingeniosus erit per idonea verba loquendo,
Cur poteris facile sollicitare suum.

Quid prodest tibi nobilitas, qd virtus clara parētū,
Vt Iuuenalis ait, stemata quid faciunt?

Multa sub exemplis prodest recitare magistrum;
Multoties animo talia verba mouent.

Discipulis quæcunq; potes placitura referre;
Iugiter vt faciant dicta vel acta stude.

Verum confiteor, simul omnibus opto placere,
Si nequeo, saltem glisco placere bonis.

Inuidiæ vitium, probitas cui displicet omnis,
Absit, & vestrum cuiq; placebit opus.

Cui bona nulla placent, nisi q̄ mala iure probātur,
Respuo, quo placeant crimina nostra sibi.

Omne bonum reprobat ergo, qui reprobat istud,
Argumenta feram, hoc opus esse bonum.

Cur non ergo bonis quæ sunt bona iure placebūt,
Si bona placent, cur mala forte placebunt.

Nullus & auctorem (quia sit fortasse modernus)
Spernat, adhuc prius (non dubitetur) erit,

Tempore Nasonis fuit idem Maro modernus.
Sed tamen est habitus iure poeta bonus.

Non ego q̄ tanto similis ferar esse poetæ.

Consueuere tamen infima summa sequi.

Quod si magnates sua sicut tunc metra colebant;
Cur est indignum carmina nostra coli?

Iste liber merito rudium doctrina vocatur;
Quod leuiter rudibus præparat artis iter.
Hic quasi primus erit, quia lac puerile ministrat.

Atq; valent leuius dogmata nulla legi,
Sum rudis, idcirco rudibus satis opto placere,

Et dare quo valeam gratus eis fieri.

Hæc sibi si placeant citius potiora feremus,
Nam bene plerides ad mea vota fauent.

LIBER SECVNDVS,

Lac degustetur prauis sine dentibus aptum,
Dentis exortis ammodo panis erit.
Cumq; renascentur septeno tempore dentes.
Ossa parabit eis philosophia parens.
Incolumes propios sapientia seruat alumnos,
Nāq; scit discrete matris habere modum,
Cuius corde humili si quis fomenta requirit.
Non sinit expertem quemlibet esse sui.
Scripserat, sed totas impleuit musa tabellas,
Si foret vlla vacans, carmina plura forent,
Tunc alias poscit, prohibet sed calliopeia,
Cuius ad imperium quęq; camœna fauet,
Ipsa thalia dedit tabulas mihi grata camœna,
Addidit hoc scribas, ædere iussa paro.
Scribe recentes dixerunt quinq; camœnę,
Nos iterum reuoces, si tibi prebet opus,
Et tunc eximias refero promunere grates,
Vrbem ego, nemorum hęc loca grata petunt,
Dogmate perfecto socijs exemplar habendum
Tradimus, & nostrum fert cita fama librum,
Constituere simul doctores deniq; vt ipsum
Suscipiant pueri discipuliq; rudes.

¶ LAVS DEO.

APVD INCLYTAM GRANA.
TAM MENSE APRILI.

M. D. XLV.

0/10

36

The image displays a traditional marbled paper pattern, often used for book endpapers. The design is a complex, organic composition of colors and textures. Large, irregular, rounded shapes in a muted brown or tan hue are scattered across the page. These are set against a background of a dark, muted teal or slate blue. Interspersed among these larger shapes are thin, flowing, and somewhat jagged lines of a vibrant pink or magenta color. The overall effect is reminiscent of natural stone or biological tissue. The paper shows signs of age, with some small white spots and slight discoloration, particularly in the brown areas. The pattern is dense and fills the entire frame.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

1000000

Ayuntamiento de Madrid